

ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱ

ARCHEION

XVII

*აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების,
კულტურისა და სპორტის სამინისტროს საქვეუწყებო
დაწესებულება - საარქივო სამმართველო*

*Sub-department of Ministry of Education, Culture and Sport of Ajara
Autonomous Republic - Archives Administration*

ISSN 2233-3541

ა რ ხ ე ი ე ნ ი
A R C H E I O N
XVII

თბილისი 2018 Tbilisi

სარედაქციო საბჭოს თავმჯდომარე: მაია ივანიშვილი
რედაქტორი: თამაზ ფუტკარაძე
სარედაქციო საბჭო:

თეონა იაშვილი რამაზ ბოლქვაძე, ბესიკ ბაუჩაძე, ანზორ თხილაიშვილი, ელგუჯა გოგიბერიძე, ელგუჯა ჩაგანავა, მაია რურუა, ფრიდონ ქარდავა, ნატო ქიქავა, ოთარ გოგოლიშვილი მერაბ კეზევაძე, ციური ქათამაძე, ირაკლი ბარამიძე

Maia Ivanishvili - chairman of editorial board

Tamaz Putkaradze - editor

Editorial Board:

Teona Iashvili, Ramaz Bolkvadze, Besik Bauchadze, Anzor Tkhliaishvili, Elguja Gogiberidze, Elguja Chaganava, Maia Rurua, Fridon Kardava, Nato Kikava, Otar Gogolishvili, Merab Kezevadze, Tsiuri Katamadze, Irakli Baramidze

კრებულში გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნით ავტორებს და შესაძლოა არ ასახავდეს სარედაქციო საბჭოს შეხედულებებს.
ავტორების სტილი დაცულია.

Any opinion expressed in the book belongs to the author and may not reflect the view of the editorial board.

Authors' style reserved

აჭარის საარქივო სამმართველო, ტელეფონი: 27 52 10
ვებ გვერდი: <http://adjara.gov.ge/branches/default.aspx?gid=2>

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2018

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიბაოვსკაინას №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

საზღვარგარეთის ქართველოლოგიური კერები და ემიგრანტი ქართველი მკვლევარები აკადემიური ცოდნის გაცვლის კონტექსტში

აკადემიური ცოდნის გაცვლის თვალსაზრისით უაღრესად მნიშვნელოვანია **უცხოეთის ქვეყნებში წარმოებული ქართველოლოგიური კვლევები**. ამ საქმეში დიდი დამსახურება მიუძღვით ქართველ ემიგრანტებსაც. მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში იძულებით თუ ნებით წასულ ქართველ მეცნიერები ცდილობდნენ გაეღვივებინათ საუკუნეების მანძილზე ევროპის ხალხებში არსებული ინტერესი საქართველოსადმი და ქართული ყოფა და კულტურა მოექციათ სამეცნიერო ბრუნვაში.

ამ თვალსაზრისით უნდა აღინიშნოს ქართველოლოგიური საქმიანობის გააქტიურება და პოპულარიზაცია **იტალიაში**. ქართული კულტურით ევროპელთაგან პირველად პირველად იტალიელები დაინტერესდნენ. XVII საუკუნის დასაწყისიდან იტალიელი მისიონერების - **სტეფანე პაოლინის, ანტონიო ჯარდინას, ფრანცისკ მარიო მაჯოს, ბერნარდო ნეაპოლელის, კრისტოფორო დე კასტელის, პიეტრო დელავალეს** და სხვათა საქმიანობამ ერთგვარად შეუწყო ხელი ქართველოლოგიური საკითხებით დაინტერესებას (ჟუჟუნა ფეიქრიშვილი, ქართველოლოგიის შესავალი, თბ.2015., გვ. 198). პირველი ქართული წიგნი - „ლექსიკონი ქართული და იტალიური, შედგენილი სტეფანო პაოლინის მიერ, ქართველ ნიკიფორე ირბახის, წმ. ბასილის (წესის) ბერის დახმარებით – სახმარად სარწმუნოების გამავრცელებელი სასულიერო საზოგადოების მისიონერთა“ (ჩიქობავა ა.ვათეიშვილი., 1983:27). სწორედ რომ იტალიაში დაიბეჭდა 1629 წელს სტეფანე პაოლინისა და ნიკიფორე ირბახის (თეიმურაზ პირველის ელჩი) მიერ. ლექსიკონში ტექსტი სამ სვეტადაა განაწილებული: პირველ სვეტს ქართული სიტყვები შეადგენს; მეორე სვეტში ქართული სიტყვის ლათინური ტრანსლიტერაციაა მოცემული სიტყვებზე მახვილებითურთ; მესამე სვეტში კი ქართული სიტყვების იტალიურიგანმარტებებია. ქართული-იტალიური ლექსიკონის 3084 სიტყვა პირველი მცდელობაა ქართულენოვანი სიტყვების ანბანურ რიგზე დალაგებისა (ჩიქობავა ა.ვათეიშვილი ჯ., 1983:28-29)

ქრ. კასტელი, ავტოპორტრტი

მისიონერებს საქართველოში დაუარსებიათ სკოლებიც, ხოლო ქრისტეფორე კასტელმა შეადგინა სურათების ალბომი საქართველოს შესახებ. იგი საქართველოში ჩამოვიდა 1628 წელს პატრ ანტონიო ჯარდინასა და ბერ კლაუდიოსთან ერთად კასტელმა დაგვიტოვა უნიკალური ალბომი საქართველოს მოგონებებზე, რომელშიც აღწერს 1628-1654 წლებში საქართველოში არსებულ სოციალურ-პოლიტიკურ ცხოვრებას. კასტელის მიერ შვიდ სქელტანიან ტომად შეკრული 500-ზე მეტი ჩანახატი და შეკრებილი მასალები დაცულია პალერმოს კომუნალურ ბიბლიოთეკაში (ხატარა-

იშვილი ქ., 1980:429). მისი ხელით სურათებზე შესრულებული მინაწერები წარმოდგენილია ლათინურ, ბერძნულ, იტალიურ, სირიულ, ებრაულ, სპარსულ, თურქულ, ქართულ ენებზე. მისი ცნობები გამოირჩევა სანდოობით, განსაკუთრებით სამეგრელოს შესახებ (ჩომახაშვილი ი., http://criticlovers.blogpost.com/2013/01/blog-post_5.html)

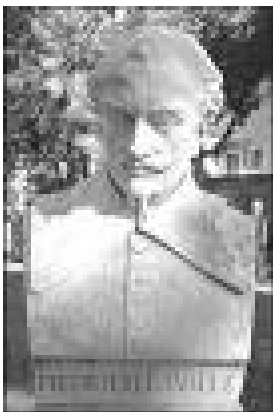

თეიმურაზ პირველი მეუღლე ხორეშანთან ერთად (ნახ. ქრ. კასტელისა)

ბაზრობა ეკლესიასთან (ნახ. ქრ. კასტელისა)

მისიონერების დამსახურებით იტალიაში საფუძველი ჩაეყარა ქართული ხელნაწერების შეკრებას, რაშიც დიდი წვლილი შეიტანა **პიეტრო დელა ვალე** (1586 - 1652). მან რომში ჩაიტანა უძველესი ქართული ხელნაწერი და დაგვიტოვა უნიკალური ისტორიული ცნობები ნაშრომში „ინფორმაცია საქართველოს შესახებ“ (1627).

პიეტრო დელა ვალე

მეცნიერული ცოდნის გაცვლის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია „ქართული ენის გრამატიკის“ გამოცემა (1643 წელს), რომელიც დაკავშირებულია მარიო მაჯოს სახელთან (ფეიქრიშვილი ქ., 2015:198) მარი ბროსეს მიერ გამოცემულ გრამატიკამდე უცხოელები ამ გრამატიკით სარგებლობდნენ. ცალკეული უზუსტობების მიუხედავად იგი მრავალმხრივ საყურადღებო მოსაზრებებსა და დასკვნებსაც შეიცავს. პრაქტიკულად მათ შეუწყვეს ხელი საქართველოში გრამატიკის საკითხების კვლევა-ძიებას.

კავკასიის ხალხთა კულტურის, ისტორიისა და ენის საკითხების კვლევას ნეაპოლის აღმოსავლეთმცოდნეობის

ინსტიტუტში, რომლის წინამორბედი აღმოსავლურ ენათა კოლეჯი დაარსდა 1722 წელს. ქართულ ენას ბერძნულ-

ლათინურთან აკავშირებდა იტალიელი მეცნიერი ლორენცო ერვასი. უფრო მეტიც, იგი ევროპელი და კავკასიელი იბერების ნათესაობაზეც ამახვილებდა ყურადღებას. 1787 წელს მისი ავტორობით გამოიცა მრავალენოვანი ლექსიკონი.. სამეცნიერო ლიტერატურაში მან პირველმა დაბეჭდა ჭანური დიალექტის ორი ნიმუში (ტექსტი)

1935 წელს ნეაპოლის აღმოსავლეთმცოდნეობის განახლებულ ინსტიტუტს სათავეში ჩაუდგა ცნობილი ორიენტალისტი **ბ. ბარბიელინი**. მას ერთხანს საქართველოშიც უცხოვრია. მის კალამს ეკუთვნის საინტერესო გამოკვლევა ქართველი ხალხის ერთ-ერთი სუბეთნოსის - ხევსურების შესახებ (**„ვინ არიან ხევსურნი“**). მის სახელთანაა დაკავშირებული ქართველოლოგიის კათედრის დაარსება აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში, რომელშიც შემოიღო ქართული ენის სავალდებულო ორწლიანი სასწავლო კურსი, რომელიც მიყავდა იქ მოღვაწე მეცნიერს შალვა ბერიძეს.

დღეისათვის ქართველოლოგიური ცენტრები არსებობს იტალიის სხვა ქალაქებშიც, კერძოდ ვენეციასა და მილანში. ქართული ენის საფუძვლიანი მცოდნე, ვენეციის უნივერსიტეტში ქართველოლოგიის კათედრის დამაარსებელი **ლუიჯი მაგაროტო** ეწევა როგორც პედაგოგიურ, ისე სამეცნიერო და მთარგმნელობით საქმიანობას (წიფურია ბ, 2001, N 3,4). იქ არსებულ ქართველოლოგიურ ცენტრს აქვს მდიდარი ბიბლიოთეკა, გამოდის ჟურნალ „გეორგიკას“ იტალიური სერია (ჟუჟუნა ფეიქრიშვილი, ქართველოლოგიის შესავალი, თბ.2015, გვ.199). ლუიჯი მაგაროტოს ამჟამად ჰყავს უამრავი ახალგაზრდა მიმდევარი ქართველოლოგი: **ჯორჯო როტა, ლუკა ტაუფერი, ანდრია ფერირაზი** და სხვები. იგი არის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (ფეიქრიშვილი ქ., 2015:199-200) .

ქართველოლოგიური კვლევები იტალიაში გააქტიურდა მე-20 ს. დასაწყისიდან. იმ პერიოდში იტალიაში მოღვაწეობდნენ ქართველი ემიგრანტი **მეცნიერები: მ. თამარაშვილი, მის. თარხნიშვილი, შალვა ბერიძე** და სხვები. ეს ფაქტორი იქცა ერთგვარ ხელშემწყობად ქართველოლოგიური კვლევების გააქტიურებისათვის.

სამშობლოდან იძულებით წასული **მიხეილ თამარაშვილი** (1859-1911 წწ.) 1891 წლიდან დაფუძნდა იტალიაში. 1894 წელს მოიპოვა დგობისმეტყველების დოქტორის სამეცნიერო წოდება. ვატიკანის, საფრანგეთის, იტალიის, თურქეთის, ალექსანდრიის, მოსკოვისა და ლონდონის არქივებში გამოავლინა საქართველოს ისტორიის ამსახველი დიდძალი ახალი მასალა, რაც აისახა მის ფუნდამენტალურ გამოკვლევაში „ისტორია კათოლიკობისა ქართველთა შორის“ (1902 წ.), ხოლო რომში ფრანგულად გამოქვეყნებულმა ნაშრომმა „ქართული ეკლესია დასაბამიდან დღემდე“ (1910) ვატიკანის სპეციალური პრემია დაიმსახურა.

იტალიაში მოღვაწეობდა გერმანული, ფრანგული, იტალიური, ლათინური, ბერძნული, სირიული და რუსული ენების მცოდნეპიროვნება **მ. თარხნიშვილი**. ფასდაუღებელია მისი დვაწლი უცხოეთის სხვადასხვა ქვეყნის ბიბლიოთეკებში დაცული უძველესი ქართული წარწერების, ხელნაწერებისა და ლექციონარების გამოქვეყნება-შესწავლაში. ამ მხრივ, პირველ რიგში უნდა დავასახელოთ

ვირჯილიო კორბოს მიერ პალესტინაში აღმოჩენილი უძველესი წარწერები, რომლებიც მ. თარხნიშვილმა პირველმა გაშიფრა მეცნიერულად და გამოთქვა საგულისხმო მოსაზრებანი. გარდა ამისა, მან დიდი შრომა გასწია გრაცის უნივერსიტეტისა და ვატიკანის ბიბლიოთეკებში დაცული ქართული ხელნაწერების გამოსაქვეყნებლად.

მ. თარხნიშვილი სიცოცხლეშივე იყო აღიარებული, როგორც სახელგანთქმული მეცნიერი, ღრმად განსწავლული პიროვნება. მან ევროპაში აღზარდა ქართველოლოგთა მთელი თაობა; მთელი სიცოცხლის მანძილზე რუდუნებით, სიყვარულითა და საოცარი მხნეობით თავს დასტრიალებდა უძველეს ქართულ მწერლობას.

სორბონის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული შალვა ბერიძე (1892-1970 წწ.) - 1936 წლიდან ცხოვრობდა იტალიაში, ნეაპოლში. იგი პროფ. ბ. ბარ-ბიელინმა მიიწვია ნეაპოლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში ქართველოლოგიის კათედრის გამგედ. მან არაერთი საყურადღებო ნაშრომი გამოაქვეყნა ჟურნალში: „ბედი ქართლისა“. განსაკუთრებით აღსანიშნავია წიგნები: „ქართული ენა იტალიაში“, „ბასკური და ქართული“, „რუსთაველის მსოფლიო მნიშვნელობა“, „რუსთაველი და მედიცინა“ და ა.შ. 1945 წელს ნეაპოლში დაიბეჭდა „ვეფხისტყაოსნის“ პროზაული თარგმანი.

მარავალმხრივი მოღვაწეობით გამოირჩევა გერმანულენოვან ქვეყნებში არსებული ქართველოლოგიური ცენტრები. თავად გერმანიაში ქართველოლოგიის საწყისად მიჩნეულია მე-17 საუკუნე, როცა ქართული ენისა და დამწერლობის საკითხებზე გერმანულ წიგნებში დაფიქსირდა პირველი ცნობა. **გ. ლაიბნიცი** (1647-1716 წწ.) პირველი შეეცადა მოეძებნა ქართულსა და ინდოევროპულ ენებს შორის მსგავსება. იგი პირველია, რომელმაც გაამახვილა ყურადღება ლინგვისტიკის საკითხებზე (Меркулов В., 2010)

გ. ლაიბნიცი

ამ საკითხს განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა მე-19 ს. მეორე ნახევრიდან. **ფრ. მიულერმა** უარყო ინდოევროპულ ენებთან ქართულის ნათესაობა. მისი აზრით ქართული არცერთ ენას არ ენათესავება თანამედროვე მსოფლიოში და ქმნიან სრულიად დამოუკიდებელ ენათა ოჯახს კავკასიის სხვა ენებთან ერთად (ფეიქრიშვილი ქ., 2015:201).

ცოდნის გაცვლისა და ქართველოლოგიური კვლევების სფეროში განსაკუთრებულია **ადოლფ დირის** (1867-19301) მოღვაწეობა, რომელიც 1902-1913 წლებში კავკასიაში ცხოვრობდა. მან 1904 წ.

გერმანულად გამოაქვეყნა ნაშრომი „თეორიულ-პრაქტიკული გრამატიკა თანამედროვე ქართული ენისა“ (1904), ხოლო 1928 წ. „კავკასიურ ენათა შესწავლის შესავალი“.

გერმანიაში, იენის, ფრანკფურტის, მიუნხენის, ბერლინის, ჰალეს, ოლდენბურგის, ბონის სამეცნიერო ცენტრებში მოღვაწეობენ წარმატებული ქართველოლოგები: **ჰაინც ფენრიხი, კარლ შმიდტი, ვინფრიდ ბოედერი, იოსტ გიპერტი, ულ-**

რის ბოკი და სხვები. მეოცე საუკუნის მკვლევართაგან გერჰარდტ დეეტერსმა, არტურ ლაისტმა, ჰუგო ჰუპერტმა, გერტრუდ პენმა, იულიუს ასფალგმა და სხვებმა დისერტაციებიც კი დაიცვეს ქართველოლოგიის საკითხებზე. გ. დეეტერსმა ქართული ლიტერატურის, საკუთრივ „ვეფხისტყაოსანის“ საკითხებს მიუძღვნა ვრცელი ნარკვევი, ხოლო სადისერტაციო თემად შეარჩია ქართული ზმნა, რომელსაც მიუძღვნა საფუძვლიანი გამოკვლევა (რ ე ვ ი შ ვ ი ლ ი შ., 1973, N 3). მისი აზრით ქართული დამწერლობა ბერძნულიდან მომდინარეობს და ის გაქრისტიანების შემდეგ არის შექმნილი.

თსუ-ს საპატიო დოქტორები: ბერნანდ უტიე, იოსტ გიპერტი, ვინფრიდ ბოედენი (2009 წელი)

ქართველოლოგიური მეცნიერების განვითარებაში დიდია გერმანელი მეცნიერის, ფრანკფურტის გოეთეს უნივერსიტეტის ემპირიული ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორის, ბათუმისა და თბილისის უნივერსიტეტების საპატიო დოქტორის იოსტ გიპერტის წვლილი.

გიპერტი და ა. ბაკურიძე, ბათუმის უნივერსიტეტი, 14 09. 2013

გიპერტი დაუფულა ქართველურ ენებს: ქართულს, მეგრულს და სვანურს. შეისწავლა აგრეთვე ძველი ქართული ენა და ვენაში 1993 წ. გამოცემულ ნაშრომში „ირანულიდან ნასესხები სიტყვები სომხურსა და ქართულში“ გამოავლინა ირანული ლექსიკური ერთეულები და დაადგინა ქართულში მათი შემოსვლის გზები და გავრცელება.

უაღრესად დიდია იოსტ გიპერტის წვლილი გერმანია-საქართველოს სამეცნიერო კონტაქტების გაფართოებასა და გაღრმავებაში. 1999 წლიდან დღემდე 10-ზე მეტი საერთაშორისო სამეცნიერო პროექტი განახორციელა ქართველ კოლეგებთან ერთად ფოლკსვაგენის ფონდის მხარდაჭერით. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ქართველური და კავკასიური ენების ელექტრონული დოკუმენტაციის მიზნით შექმნილი საინტერნეტო პლატფორმა „არმაზი“. (https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%98%E1%83%9D%E1%83%A1%E1%83%A2_%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%9E%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%A2%E1%83%98)

ქართულსა და უცხოურ პრესტიჟულ ჟურნალებსა და კრებულებში იოსტ გიპერტმა გამოაქვეყნა არაერთი ნაშრომი საქართველოს შესახებ, კერძოდ: „ქართული წყაროები ბულგარეთის ისტორიის შესახებ“ (1985), „ძველი სომხური და კავკასიური კალენდრის სისტემები“ (1986), „თვეების სახელწოდებები ძველ ქართულში“ (1988); „ლათინური ლექსიკა კავკასიაში“ (1993) და მრავალი სხვ. მის სახელს უკავშირდება ძველი ქართული ენის გამოქვეყნებული ძეგლების ელექტრონული კორპუსის შექმნა.

გიპერტის მიერ ფრანკფურტის უნივერსიტეტში 2002 წ. დაარსდა კავკასიოლოგიური კათედრა. იგი ქართველოლოგიური კვლევის უმნიშვნელოვანეს კერად იქცა უნივერსიტეტში ამჟამად იკითხება „შედარებითი ქართველოლოგია“, „ძველი ქართული“, „ახალი ქართული“, მეგრული, ლაზური და სვანური ენები.

იოსტ გიპერტი აქტიურად თანამშრომლობს ქართულ უნივერსიტეტებთან. მისი ინიციატივით 2011 წელს ხელი მოეწერა ბათუმისა და ფრანკფურტის უნივერსიტეტებს შორის ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმს, რომელიც ითვალისწინებს ბათუმის უნივერსიტეტში ელექტრონული სწავლების შემოღებას, საზაფხულო სკოლების ჩატარებასა და ერთობლივი სამეცნიერო პროექტების განხორციელებას. ამ მემორანდუმის ფარგლებში 2012 წლიდან ბათუმის უნივერსიტეტში ყოველწლიურად ტარდება საზაფხულო სკოლა. ქართველოლოგიურ კვლევა-ძიებას გერმანიაში რამდენადმე უწყობს ხელს ქართული სათვისტომოები. იენისა და თბილისის უნივერსიტეტები გამოსცემენ ერთობლივ ჟურნალს „გეორგიკა“-ს.

1927 წლიდან ბონის უნივერსიტეტში ლექციებს კითხულობს ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი **გრიგოლ ფერაძე**. მისმა ნაშრომმა „მონაზნობის დასაწყისი საქართველოში“ იმთავითვე მიიქცია სპეციალისტთა ყურადღება. გერმანიიდან იგი ოქსფორდის უნივერსიტეტში გადავიდა, შემდეგ კი პოლონეთში და დაარსა ჟურნალი „კატროლოგია“. ყველგან, სადაც კი მოღვაწეობდა გრ. ფერაძე, ხელს უწყობდა ქართული კულტურის პოპულარიზაციას და ქართველოლოგიური ჯვლევა-ძიების გააქტიურებას (დავიდოვი რ., 1990, 31 იანვარი).

გერმანულ-ქართული კულტურული ურთიერთობების ამსახველი საინტერესო ღონისძიებების ორგანიზება, გამომცემლობის დაარსება, უცხოელი სტუდენტებისათვის „ქართულ-გერმანული სასაუბროს“ შედგენა, კლასიკოსი ქარ-

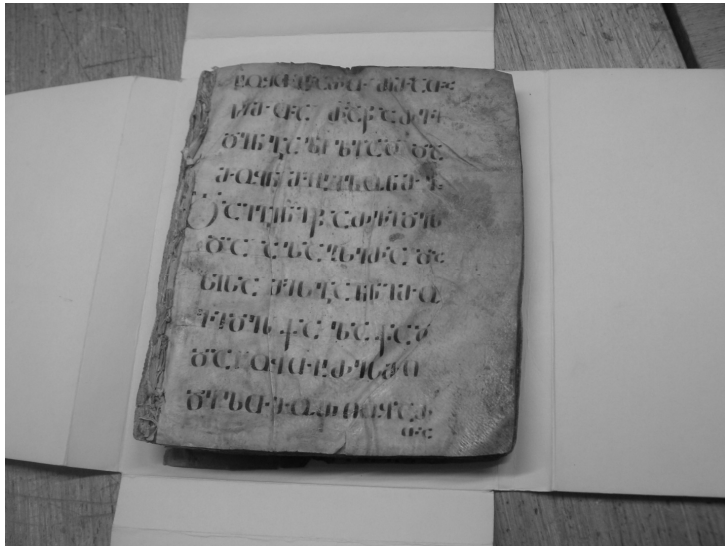
თველი მწერლების ნაწარმოებთა თარგმნა დაკავშირებულია აგრეთვე მრავალ-მხრივი მოღვაწის ნიკოლოზ ჯანელიძის (1920-1993) სახელთან. ქართველთაგან პირველს 1983 წელს მიენიჭა ალბერტ შვაიცერის მშვიდობის პრემია (ფეიქრიშვილი ქ, 2015:230).

ქართველოლოგიური კვლევების საქმეში საკმაოდ დაწინაურდა აგსტრიის არაერთი სამეცნიერო დაწესებულება. განსაკუთრებით ფასეულია გრაცის უნივერსიტეტის პროფესორის ჰუგო შუხარდტის (1842-1927) მოღვაწეობა. მან გადაარჩინა და ქართულ კულტურას შემოუნახა VII-X საუკუნეების ძველი ქართული ხელნაწერები, რომლებიც ამჟამად დაცულია გრაცის უნივერსიტეტში.

ჰუგო შუხარდტი 1880-იან წლებში დაინტერესდა ქართულით, დაამყარა სამეცნიერო კონტაქტები ქართველ მეცნიერებთან და საზოგადო მოგვაწეებთან: ილია ჭავჭავაძესთან, პეტრე მელიქიშვილთან, ნიკო მართან, ალექსანდრე ცაგარელთან, დავით სარაჯიშვილთან და სხვებთან. შუხარდტს ორ ათეულამდე გამოკვლევა აქვს საქართველოს შესახებ. სწორედ ქართული-სადმი მისმა დიდმა სიმპათიამ გადაარჩინა ეს უნიკალური ძეგლები, რომელიც ვიღაც გადამყიდველის ხელში იყო მოხვედრილი. ჰუგო შუხარდტმა 500 გულდენად შეიძინა ეს ხელნაწერები, რომლებმაც ბინა დაიდეს გრაცის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა ფონდში. VII საუკუნით დათარიღებული ქართული ლექციონალი ბიბლიოთეკის მშვენებაა, რადგან იგი არის ყველაზე ძველი ხელნაწერი გრაცში დაცულ 400 000 ხელნაწერებს შორის (ფუტკარაძე თ., 2016:25).

ხელნაწერებს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება აღმოსავლეთის ხალხების და მათ შორის ქართველების ლიტერატურული მემკვიდრეობის, ქრისტიანული კულტურის ისტორიის, ძველი ქართული ენის გრამატიკის კონკრეტული თუ ზოგად თეორიული საკითხების კვლევის თვალსაზრისით.

ხანმეტი ლექციონარი

ხელნაწერებს შორის განსაკუთრებული ღირებულებისაა მე-10 ს. სომხურ-ქართული პალიმესესტი, რომელშიც პირველი 4 ფურცელი ნუსხურით, ხოლო დანარჩენები კი ასომთავრულითაა შესრულებული. იგი ყურადღებას იქცევს აკინძვის ორიგინალური ხერხების თვასაზრისითაც (ფუტკარაძე თ., 2016:25).

სომხურ-ქართული პალიმესესტი

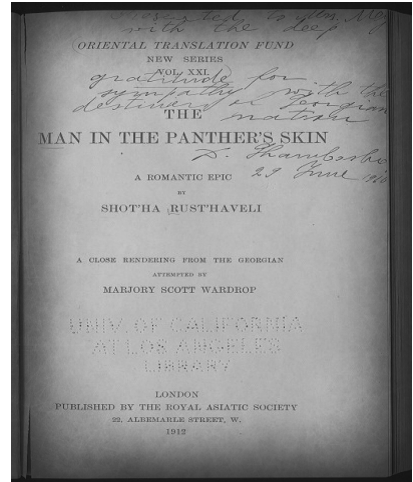
შუხარდტმა გრაცის უნივერსიტეტში შექმნა ქართული ენის შემსწავლელი სტუდენტების ჯგუფი. იგი თავად ამეცადინებდა ახალგაზრდებს და ამზადებდა მომავალი საკვლევა-ძიებო სამუშაოების შესრულებისათვის. მან პირველმა მიაქცია ყურადღება ისეთ ენობრივ მოვლენებს, რომლებიც ქართველი მეცნიერებისათვისაც კი შეუმჩნეველი იყო. მაგ. მახვილის ბუნება, მკვეთრი თანხმოვნების თავისებურება. იგი არც ქართულ-ბასკური ენების ნათესაობას გამორიცხავდა (ფეიქრიშვილი ჟ., 2015:204-205).

როცა ვსაუბრობთ ავსტრიულ სკოლაზე, ყურადღების მიღმა ვერ დავტოვებთ პოეტ **ჰუგო ჰუპერტის** დამსახურებას, რომელმაც 1955 წ. გერმანულ ენაზე ახლად აამეტყველა შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“ და განაახლა ავსტრიელთა ინტერესი პოემის მიმართ (ფეიქრიშვილი ჟ., ქართველოლოგიის შესავალი, 2015, გვ:204-205).

ქართველოლოგიური კვლევები წარმოებს ევროპის სხვა ქვეყნებშიც. ამ თვალსაზრისით ყურადღებას იქცევს **შვეიცარიის** ში არსებული ქართველოლოგიური ცენტრები. შვეიცარიელთაგან პირველი ქართველოლოგიური ნაშრომი ეკუთვნის **დიუბუა დე მონპერეს**. თავის წიგნში „მოგზაურობა კავკასიაში“ ავტორმა წარმოადგინა საქართველოს სიძველეების შესახებ საინტერესო ინფორმაცია და დაურთო ატლასიც.

დიუბუა მონპერე საქართველოს გეოლოგიის პირველი მკვლევარიცაა. მან პირველმა შენიშნა კავკასიონის ნაოჭა სისტემის ახალგაზრდა (გვიანმესამეული) ასაკი და შეადგინა საქართველოს პირველი გეოლოგიური რუკა.

შვეიცარიის ქ. ციურიხში მოღვაწეობს შესანიშნავი ქართველოლოგი **ლეა ფლური**. იგი იყო ციურიხის უნივერსიტეტის ქართული ენის კათედრის ფუძემდებლის პროფესორ კიტა ჩხენკელის მოწაფე. სწორედ ამ კათედრაზე აღიზარდნენ ცნობილი ქართველოლოგები: იოლანდა მარშევი, რუთ ნოიკომი, ლეა ფლური და სხვები. ლეა ფლური მალე სასტამბო მეურნეობის მოწესრიგების და წიგნის აწეობის საკითხებში გახდა კ. ჩხენკელის თანაშემწე.

„ვეფხისტყაოსნის“ გერმანული თარგმანი

1974 წელს ციურიხის კანტონის ხელმძღვანელობამ „ქართულ-გერმანულ ლექსიკონზე“ მომუშავე კოლექტივის ღვაწლისა და ლექსიკონის გამოსაცემად გაწეული მრავალწლიანი მუშაობისათვის დააჯილდოვა ლ. ფლური, იოლანდა მარშევი და რუთ ნოიკომი.

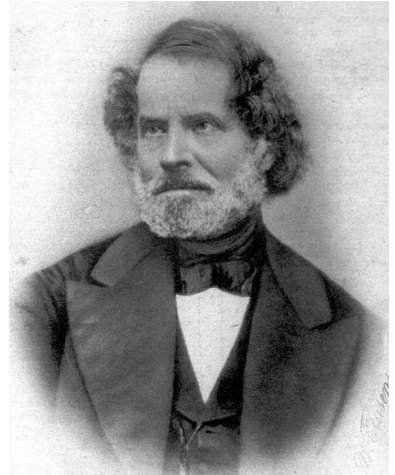
ამჟამად ლეა ფლური განაგებს კ. ჩხენკელის მიერ ციურიხში დაარსებულ გამომცემლობა „ამირანს“, მოთავეობს ქართველოლოგიური ლიტერატურის ბეჭდვისა და პოპულარიზაციის საქმეს (იმნაიშვილი ვ., 2008:482).

ჩხენკელის მოწაფეებს შორის არიან **იოლანდა მარშევი, რუთ ნოიკომი** და სხვები. იოლანდა მარშევი მასწავლებლის კ. ჩხენკელის გარდაცვალების შემდეგ მოთავეობს ჩხენკელის ლექსიკონის დასრულების საქმეს, განაგებს და ქართული ენის კათედრას, ასწავლიდა ქართულ ენას, გამოსცა „გერმანულ-ქართული ლექსიკონი“ (1999 წ.), ქართველ მწერალთა მოთხრობების გერმანუ-

ლი თარგმანები. 2008 წელს იოლანდა მარშევი აირჩიეს თბილისის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორად.

საკმაოდ ძლიერი ქართველოლოგიური ცენტრები ფუნქციონირებს **საფრანგეთში**. მართალია ჯერ კიდევ მე-17 ს-ში ცნობილმა ფრანგმა მოგზაურმა **ჟან შარდენმა** დაგვიტოვა ნაშრომი „მოგზაურობა სპარსეთსა და აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში“, რომელშიც დიდი ადგილი დაუთმო საქართველოს და მოგზაურობის შთაბეჭდილებები შეავსო ანტიკურ და სპარსელ წყაროებში დაცული ცნობებითა მისიონერთა ინფორმაციებით, მაგრამ ქართველოლოგიური სკოლის დაარსება დაკავშირებულია **მარი ბროსეს** (1802-1880 წწ.) სახელთან.

მ. ბროსეს მეცნიერული თანამშრობა აკავშირებდა თეიმურაზ ბაგრატიონთან და სენ მარტენთან. რუსეთში გადასვლის შემდეგ იგი აირჩიეს პეტერბურგის მეცნიერებათა აკადემიის წევრად ქართულ-სომხური ფილოლოგიის განხრით. პეტერბურგის უნივერსიტეტში იგი კითხულობდა საჯარო ლექციებს საქართველოსა და ქართული ფილოლოგიის ისტორიაში. მის სახელს უკავშირდება „ქართლის ცხოვრების“ თარგმნა და გამოცემა 7 ტომად (თბილისი, ენციკლოპედია, 2002:350)

1920-იანი წლებიდან ნაყოფიერ ქართველოლოგიურ საქმიანობას ეწევა აგრეთვე პარიზის კათოლიკური უნივერსიტეტის პროფესორი **მორის ბრიერი**. იგი ასწავლიდა ქართულ ენას, იკვლევდა ქართული კულტურის ძეგლებს, აქვეყნებდა „ბიბლიის“ ძველქართულ ტექსტებს ლათინური თარგმანით. მისი თანაავტორობით ფრანგულად გამოიცა შატბერდის კრებული რექსტები (შანიძე ა., 1960, 6 მაისი, № 19)

ფრანგ ქართველოლოგთა შორის გამორჩეული ადგილი უჭირავთ: **რენე ლაფონს** (1899-1974 წწ.), თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორს (რომელმაც ქართულ-ბასკური ნათესაობის საკითხებს მიუძღვნა არაერთი ნაშრომი), (თურნავა ს., 1983:144).

ერნარდ უტიეს (ქართული კულტურის პოპულიზატორს, ქართულ-სომხური, ქართულ-სირიული, ქართულ-არაბული ლიტერატურული ურთიერთობების საკითხების მკვლევარი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის საპატიო უცხოელი წევრი, სორბონის უნივერსიტეტში ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიის ლექტორს, კაცკასიური ბიბლიოთეკის **დამაარსებელს**), **ჟორჟ დიუმეზილს**, **რობერ ტროიმფს**, **ჟან პიერ გიუგლიელმს**, **ფრანსუა მარ ტელამონს**, **შარლ მერსიესა** და სხვებს (ფეიქრიშვილი ჟ., 2015:2012-2013).

რენე ლაფონი მეუღლესთან და ქართველ მეცნიერებთან (აკაკი შანიძე, ლევან კიკნაძე, გიორგი ახვლედიანი, ივანე იმნაიშვილი, თინა ძოწენიძე, გურამ მეგრელიძე, ილია ტაბაღუა, თამაზ გამყრელიძე) ერთად (თბილისი, 1967)

ქართველოლოგიური სკოლის გააქტიურებას ხელს უწყობდა სხვადასხვა ჟურნალის გამოცემა. ერთ-ერთი ასეთი იყო ჟურნალი „ბედი ქართლისა“ (რევიუ დე კარტველოლოჟი), რომელიც დაარსდა **ემიგრანტი ქართველი** მეცნიერის **კალისტრატე სალიას** (1901-1986) მიერ საფრანგეთის ეროვნული სახეცნიერო ცენტრის ნებართვითა და ფინანსური დახმარებით. ჟურნალში სტატიები იბეჭდებოდა ფრანგულ, ინგლისურ, გერმანულ, ზოგჯერ იტალიურ ენებზე. სალიამ ჟურნალის გარშემო შემოიკრიბა მსოფლიოში ცნობილი ქართველოლოგები, ორიენტალისტები, კავკასიოლოგები. ჟურნალი გამოდიოდა 1984 წლამდე. კ. სალიას კალამს ეკუთვნის ფრანგულ ენაზე 1980 წ. გამოცემული „ქართველი ერის ისტორია“, რისთვისაც ავტორმა საფრანგეთის აკადემიის პრემია დაიმსახურა.

მეცნიერული ქართველოლოგიის ფუძემდებლად **დიდ ბრიტანეთში** მიიჩნევენ პლატონ იოსელიანისა და გაბრიელ ეპისკოპოსის რელიგიური ხასიათის ნაწარმოებების ინგლისურად მთარგმნელს **სოლომონ სოზარ მაღანს**, რომელსაც 1872 წელს ქუთაისში ყოფნისას გელათში წირვა-ქადაგება ქართულ ენაზე ჩაუტარებია. მისი ტრადიციები გააგრძელა ოქსფორდის უნივერსიტეტის პროფესორმა უილიამ **რინარდ მორფილმა**, რომელმაც დამოუკიდებლად შეისწავლა ქართული ენა ქართული ენისა და დამწერლობის საკითხებს საყურადღებო ნაშრომი მიუძღვნა, მაგრამ განსაკუთრებულია და-ძმა **მარჯორი (1868-1909) და ოლივერ (1864-1948) უორდროპების** დამსახურება. მათ სრულყოფილად შეისწავლეს ქართული და ინგლისურად თარგმნეს სულხან-საბა ორბელიანის, ილია ჭავჭავაძის და სხვათა ნაწარმოებები. მარჯორი უორდროპმა თარგმნა აგრეთვე „ვეფხისტყაოსანი“, რომლითაც პირველად გაეცნო ინგლისურ ენაზე მკითხველი საზოგადოება შოთას უკვდავ პოემას.

მარჯორი და ოლივერ უორდროპები

მოგვიანებით უორდროპების ოჯახის შეწირულების სახელზე ოქსფორდის უნივერსიტეტში მარჯორი უორდროპის ხსოვნის უკვდავსაყოფად დაარსდა ქართული ენის, ლიტერატურისა და ისტორიის შესწავლის წამახალისებელი ფონდი. იგი აფინანსებს ლექციებს, კვლევით სამუშაოებსა და შრომების გამოცემებს ქართველოლოგიის დარგში.

XX საუკუნეში ინგლისის ქართველოლოგიური ცენტრი კიდევ უფრო გაიზარდა და გაფართოვდა. ინგლისში მოღვაწეობენ: უილიამ ალენი, დევიდ ლანგი, რობერტ სტივენ-სონი, სტივენ ჯოუნსი, დონალდ რეიფილდი, დევიდ ბრაუნდი, რობერტ პარსონსი, ჰაროლდ ბეილი, ქეთრინ ვივიანი, თამარ დრაგაძე, ლორდი ქოლინ რენფრიუ, რობერტ ტომპსონი და სხვები (ფეიქრიშვილი ჟ., 2015:2013-2014).

მძლავრი ქართველოლოგიური სკოლები არსებობს **ბელგიაში** (პაულ პეტერსი, ჟერარ გარიტი, მიშელ ესბროკი), **ამერიკის შეერთებულ შტატებში** (რობერტ ბლეიქი, ჰოვარდ არისონი, ალის ჰარისი, კევინ თუითი და სხვები), **ჩეხეთში** (იარომირ იელიჩკა), **პოლონეთში** (იან ბრაუნი), **უნგრეთში** (ლაიოშ ტარდი) (იხ. ხუციშვილი რ., 1992) **ნორვეგიაში** (ჰანს ფოგტი) და სხვა ქვეყნებში.

ამჟამად ათეულობით ქართველი მეცნიერი სხვადასხვა მიმართულებით მუშაობს საერთაშორისო კვლევით პროექტებზე. მათ შორისაა **გია დვალი** - თეორიულ ფიზიკაში მსოფლიოში ერთ-ერთი წამყვან ფიზიკოსი, პრესტიჟული სამეცნიერო პრემიის ლაურეატი. კოსმოლოგიის, კვანტური გრავიტაციის და ადრეული სამყაროს ევოლუციის საკითხების მკვლევარი. გ. დვალის ექსპერიმენტი ფინანსდება (სამმილიონ-ნახევარი ევროთი) გერმანიის სამეცნიერო ინსტიტუტის მიერ. იგი მონაწილეობს აგრეთვე ევროპის ბირთვული კვლევების ლაბორატორია **CERN**-ში მიმდინარე ექსპერიმენტებში, არის მიუნხენის მაქს პლანკის ინსტიტუტის სამეცნიერო დირექტორი და ნიუ-იორკის სამეცნიერო უნივერსიტეტის პროფესორია (შელია რ., 2017 წ. 15 აგვისტო).

ზაზა კოკია, შვედეთში ლუნდის უნივერსიტეტსა და ჰოსპიტალთან არსებულ ღეროვანი უჯრედების ცენტრის ხელმძღვანელი, მსოფლიოს ერთ-ერთ უდიდეს მეცნიერად ითვლება. მან საოცარი სამეცნიერო უნარები თავდაპირველად ტვინის პათოლოგიების კვლევისას გამოავლინა, რის გამოც ნერვული ღეროვანი უჯრედების ბიოლოგიის ლაბორატორიის და ნეირომეცნიერების პროგრამის ხელმძღვანელად დაწინაურდა. (შელია რ., 2017 წ. 15 აგვისტო)

გია დვალი

ზაზა კოკია

ალექსანდრე ესაძე

ალექსანდრე ესაძე, ჰოსპიტალის უნივერსიტეტში შიდსის მკურნალობის უახლეს მეთოდზე მომუშავე მეცნიერთა ჯგუფის წევრი. მისი სამედიცინო-სამეცნიერო საქმიანობა წლების წინ ტექსასის უნივერსიტეტში დაიწყო, დღეს ალექსანდრე ესაძე ხუთ მნიშვნელოვანპროექტში მონაწილეობს (შელია რ., 2017 წ. 15 აგვისტო).

თამარ პაზიაშვილი, სტენფორდისა და კალიფორნიის უნივერსიტეტების პროფესორი, ნობელის პრემიის შემდეგ ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ჯილდოს- Michael Prize-ს ლაურეატი ეპილეფსიის კვლევის საკითხებში მსოფლიოს ერთ-ერთ წამყვან მეცნიერად ითვლება (შელია რ., 2017 წ. 15 აგვისტო).

ალექსი ბაიდოშვილი, პირველი მეცნიერი მსოფლიოში, რომელმაც Labpon-ის ლაბორატორიის მუშაობა ახალ ტექნოლოგიებზე ააწყო და ციფრულ ტექნოლოგიაზე გადაიყვანა.

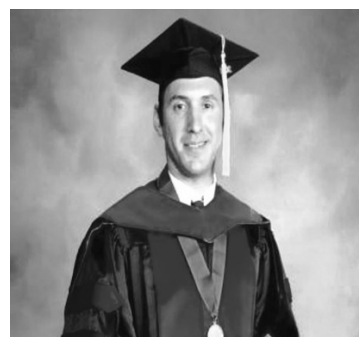
ლევან ზანდარაშვილი, პენსილვანიის სამეცნიერო ლაბორატორიის მეცნიერ-თანამშრომელი, კიბოს დაავადების წინააღმდეგ მებრძოლი სამეცნიერო ჯგუფის წევრი (შელია რ., 2017 წ. 15 აგვისტო).

თამარ პაზიაშვილი

ალექსი ბაიდოშვილი

ლევან ზანდარაშვილი

ქართველები ითვისებდნენ და ითვისებენ ევროპული ისტორიული აზროვნების მიღწევებს. ისინი თავადაც ქმნიდნენ და ქმნიან ორიგინალურ გამოკვლევებს, ინარჩუნებენ თვითმყოფადობას და ეროვნული სპეციფიკის გათვალისწინებით წარუშლელ კვალს ტოვებენ ზოგადსაკაცობრიო კულტურის ისტორიაში.

XIX- XX საუკუნეების ქართული მეცნიერება და კულტურა მჭიდროდ იყო დაკავშირებული დასავლეთ ევროპის მეცნიერებასა და კულტურასთან. ქართველები ითვისებდნენ ფრანგული, გერმანული, ინგლისური მეცნიერების, საზოგადოებრივი აზროვნების და კულტურის მიღწევებს.

თანამედროვე პერიოდის საინფორმაციო ტექნოლოგიები გარკვეულ გავლენას ახდენენ სამეცნიერო ცოდნის გაცვლა-ტრანსლიაციაზე. საინფორმაციო ტექნოლოგიების ინტენსიფიკაცია განაპირობებს განათლების დონის ამაღლებას, ინტელექტუალური საზოგადოების თვისობრივ განვითარებას. გაჩნდა დისტანციური სწავლების სისტემები. ადამიანი აღმოჩნდა სრულიად ახალი რეალობის წინაშე. ადრე ცოდნის ტრანსლიაცია ხებოდა კონტროლირების ფარგლებში, ესლა კი, ინტერნეტის მასობრივი გამოყენების პირობებში წინა პლანზეა სწავლების მკაცრი სტრატეგია. სხვადასხვა სახის ინფორმაციის მრავალფეროვნება აძნელებს მასალის შერჩევას და ცოდნის ტრანსლიაციას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. თურნავა - 1983. თურნავა ს., ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. 6, თბილისი;
2. იმნაიშვილი-2008. იმნაიშვილი ვ. ენციკლოპედია „ქართული ენა“, თბილისი;
3. რევიშვილი-1973. რევიშვილი შ., გერჰარდ დეეტერსი და ქართული ლიტერატურა, «უცხო ენები სკოლაში», 1973, N 3;
4. ფეიქრიშვილი-2015. ფეიქრიშვილი ქ., ქართველოლოგიის შესავალი, თბილისი;
5. შანიძე - 1960. შანიძე ა., პროფესორი მორის ბრიერი, „ლიტერატურული გაზეთი“, 1960, 6 მაისი, № 19;
6. შელია - 2017. შელია რ., საზღვარგარეთ მოღვაწე წარმატებული ქართველი მეცნიერები, გაზ. „კვირის პალიტრა, 2017 წ. 15 აგვისტო;
7. *ჩიქობავა - 1983. ჩიქობავა ა., ვათეიშვილი ჯ., „პირველი ქართული ნაბეჭდი გამოცემები“*, თბილისი;
8. ჩომახაშვილი ი., ქრისტეფორე კასტელი და მისი მისია http://criticlovers.blogpost.com/2013/01/blog-post_5.html
9. წიფურია-2001. წიფურია ბ., ლუიჯი მაგაროტო, ქართული ლიტერატურის მკვლევარი: „ბურჯი ეროვნებისა“, N3,4. 2001.
10. *ხატარაიშვილი - 1980. ხატარაიშვილი ქ., ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია*, ტ. 5, თბილისი;

11. ხუციშვილი - 1992. რ. ხუციშვილი, ლაიონ ტარდი და ქართველოლოგია, თბილისი;
12. Меркулов - 2010. Меркулов В. И. Откуда родом варяжские гости? (Генеалогическая реконструкция по немецким источникам), Москва;
13. https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%98%E1%83%9D%E1%83%A1%E1%83%A2_%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%9E%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%A2_%E1%83%98)

Ketevan Phutkaradze

*Kartvelological studies abroad and Georgian immigrant researchers in the context of
academic exchange exchange
Summary*

Kartvelological studies produced in foreign countries are of utmost importance in terms of exchange of academic knowledge. In this case, great empathy is made by Georgian emigrants. Georgian scholars who have been forced to go to different countries in the world have been trying to spur the centuries-old interest in European peoples to Georgia and Georgian culture in the scientific turnover. The article is about these issues

**საქართველო-პოლონეთის ურთიერთობის საკითხები აჭარის საარქივო
სამმართველოში დაცული დოკუმენტების მიხედვით
(პოლონელების შესახებ არქივში დაცული დოკუმენტების მიმოხილვა)**

ქართული საზოგადოება ყოველთვის გამოხატავდა განსაკუთრებულ დამოკიდებულებას პოლონეთისადმი. ჩვენს ურთიერთობებს ჰქონდა არა მარტო პოლიტიკური, არამედ ეკონომიკური, კულტურული თუ სამხედრო ხასიათი. ასეთივე ინტერესი იყო პოლონელების მხრიდანაც საქართველოს მიმართ. ისინი ადრიდანვე გაეცნენ ქართულ კულტურას და არაერთი გამოკვლევა მიუძღვნეს საქართველოს ისტორიისა და კულტურის საკითხებს. სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ კი გვერდში დაუდგნენ ახალგაზრდა სახელმწიფოს და მაშინვე გამოხატეს მზადყოფნა ვარშავაში საქართველოს წარმომადგენლის მივლინების შესახებ. შესაბამისად, პოლონეთიც უახლოეს პერიოდში მოაგვლენდა თბილისში საკუთარ წარმომადგენელს ტიტუს ფილიპოვიჩის ხელმძღვანელობით, პირდაპირი მეგობრული ურთიერთობების დამყარების მიზნით. პოლონეთმა საქართველოს დამოუკიდებლობა აღიარა 1919 წლის დასაწყისში, ანტანტის უმაღლესი საბჭოს მიერ საქართველოს დე-იურედ აღიარებამდე 2 წლით ადრე.

1918 წ. აპრილში საფუძველი ჩაეყარა პოლონეთის დიპლომატიურ მისიებს საქართველოში, სომხეთსა და აზერბაიჯანში, მაგრამ მისიებმა მუშაობა დაიწყეს 1920 წ. მარტში (**Wojciech Materski, „Polsko-Gruziński sojusz wojskowy“ („The Polish-Georgian Military Alliance“), Polityka: Wydanie Specjalne (Politics: Special Edition), 2/2008, ISSN 1730-0525, p. 69).**

იმ დროისთვის, ერთ-ერთი პოლონური სამხედრო რაზმი (Polska Oddzielna Brygada) სრულად დაკომპლექტებული იყო იმ ჯარისკაცებისგან, რომლებიც პოლონეთის დამოუკიდებლობამდე, რუსეთის არმიის კავკასიურ ნაწილში მსახურობდნენ. ამ რაზმმა მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა თბილისში წესრიგის დამყარებაში. რაზმი დაიშალა გერმანიის ზეწოლით, 1918 წელს. ჯარისკაცთა უმრავლესობა ოდესაში, გენერალ ლუციან ჟელიკოვსკის პოლონურ მე-4 მსროლელ დივიზიას შეუერთდა და შემდეგ პოლონეთში დაბრუნდა (**WF Reddaway, JH Penson, O. Halecki, R. Dyboski (1980), *The Cambridge History of Poland*, p. 475. Cambridge University Press).**

საქმეში დაცულია პოლონეთში საქართველოს წარმომადგენლთათვის განკუთვნილი სამოქმედო ინსტრუქცია (ასს, ცსა, ფონდი ი-84, ან. 1. საქმე 12, ფურც.3,4).

205

Инструкция для Представителя Грузии в Польшу.

1. Наш Представитель в Польшу во всех своих заявлениях как официальных, так и не официальных, не должен забывать, что точка зрения Правительства Грузии особенная по вопросу о независимости нашей Республики. Мы вовсе не исходим в своих домогательствах из ненависти или чувства недоброжелательства к России. Мы добиваемся нашей независимости потому, что имеем на то историческое и политическое право. Наш народ созрел для своего независимого существования. При необычайно трудных условиях он создал крепкий государственный аппарат. Образцовый порядок, свободные условия обложения, армия и гвардия, организованное общественное мнение всей нации, вот та реальная сила, на которой зиждется независимая демократическая Республика Грузии. Мы не враги русскому народу, мы не имеем ему устраиваться как того он заслуживает, но одновременно требуем, чтобы и представители русского народа не мешали народу Грузии устраивать свою жизнь так, как того требуют его жизненные интересы и его исторические традиции. Словом нигде и ни в чем не должно быть проявлено того чувства нетерпимости и злобы, каковыя сквозят в заявлениях представителей других наций, живших на территории бывшей Российской Империи, но наше непоколебимое убеждение и явная решимость отстаивать свою независимость не должна оставлять даже тени сомнений.

2. С Советской Россией у нас существует мирное соглашение. Мы твердо стоим на почве этого соглашения. Им признана наша суверенность и невмешательство в наши внутренние дела. В своих дальнейших взаимоотношениях с Советской Россией, мы исходим из этого основного положения и этим должно характеризоваться наши взаимоотношения с Советской Россией. Ни одного шага, ни одного заявления ни в прессе, ни в нотах не должно быть ничего враждебного по отношению к Советской России. Мы относимся к ней, как к государству, с которым мы находимся в договорных отношениях.

3. Отношеніе наше къ Польшѣ вполне дружественное: мы сочувствуемъ ей домогательству возстановленія Польши въ ея историческихъ границахъ. Само собой разумеется, что отдѣльные спорные вопросы ея съ Россіей касаются они территорій или иныхъ сферъ, выходятъ за предѣлы нашихъ взаимоотношеній съ Польшей. Тутъ мы не судья. Вовлекать себя въ эту сферу абсолютно не допустимо.

Польско наши интересы совпадаютъ, а они могутъ совпадать при защитѣ нашихъ общей независимости, когда ей угрожаетъ опасность Грузія будетъ координировать свои шаги съ Польшей.

4. Польша заинтересована въ признаніи нашей независимости и она должна въ этомъ отношеніи намъ помочь. Она можетъ внести какъ особый пунктъ въ свой договоръ съ Совѣтской Россіей. Обосновать такое положеніе не трудно. Польша еще не признала Грузіи и она ее совместно Совѣтской Россіей признать въ договорѣ.

5. Могутъ быть сдѣланы предложенія въ смыслѣ вступленія въ союзъ съ Польшей и съ другими пограничными государствами для защиты независимости. Въ принципѣ это приемлемо. Такого рода завѣреніе можетъ быть сдѣлано. Союзъ долженъ быть оборонительнымъ, это Но окончательное оформленіе этого акта должно быть поставлено въ зависимости отъ Правительства.

Всѣ эти пункты основы. Частности - экономическая и иная связь. Объ этомъ надо запросить и другія ведомства. Какъ то Министерство Торговли и Промышленности. Почта и телеграфъ и т.д.

საქართველომ მეორედ, უკვე საბჭოთა ოკუპაციის დასრულების შემდეგ 1991 წელს ხელახლა გამოაცხადა სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა. მაგ-
ლევე, 1992 წ 24 მარტს პოლონეთის ხელისუფლებამ აღნიშნულთან დაკავშირე-
ბით მიიღო რეზოლუცია, ხოლო იმავე წლის 28 აპრილს ჩვენს ქვეყნებს შორის
აღდგა დიპლომატიური ურთიერთობები.

**ქართველი იუნკრები და ოფიცრები კონსტანტინეპოლიდან პოლონეთში
გამგზავრების მოლოდინში, 1922 წელი**

აჭარის საარქივო სამმართველოში არც თუ ისე მრავალრიცხოვანი, მაგ-
რამ საყურადღებო დოკუმენტებია დაცული პოლონეთისა და საქართველოში
მოღვაწე პოლონელების შესახებ. ამ დოკუმენტებში ასახულია ორ ხალხს შო-
რის მეგობრული ურთიერთობის საინტერესო დეტალები, ბათუმის თვითმმარ-
თველობის საქმიანობაში პოლონელთა მონაწილეობის, გრ. ვოლსკის ძეგლის
დადგმასთან დაკავშირებული საკითხების, „პოლონური სახლის“ საქმიანობის
ამსახველი დოკუმენტები და ა. შ.

ერთ-ერთ საქმეში წარმოდგენილია საბჭოთა ტერიტორიაზე მყოფი უცხო
ქვეყნების ქვეშევრდომების ანკეტები. ერთ-ერთი ასეთია პოლონელი ქალბატო-
ნი თეოფილე მიხაილოვსკაია, დაბადებული 1888 წლის 29 მაისს, საშუალო გა-
ნათლებით (ასსცსა, ფ. რ-77 საქმე 35, ფურც.2).

განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ფორმულარული სია პოლონური წარ-
მოშობის ცნობილი ქართველი პუბლიცისტის, პოეტის, ექიმის, ბათუმის საქა-
ლაქო თვითმმართველობის წევრის, გრიგოლ იოსების ძე ვოლსკის (ფსევდონი-
მი უმწიფარიძე) ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ. იგი საქართველოში
გადმოსახლებული პოლონელი პატრიოტის ოჯახშია დაბადებული. დოკუმენ-
ტში მოცემულია ვოლსკის ასაკი, სახელი, მამის სახელი, თანამდებობა, რელი-
გიური აღმსარებლობა, წლიური ხელფასი (2400 მანეთი), სოციალური წარმო-

მავლობა (თავადური წარმოშობა) და ა.შ. ამ დოკუმენტში ჩანს, რომ იგი სწავლობდა მოსკოვის საიმპერატორო უნივერსიტეტში, სადაც 1886 წ. დაამთავრა სამედიცინო ფაკულტეტის სრული კურსი და მიენიჭა ექიმის კვალიფიკაცია. 1888 წელს მუშაობდა რკინიგზის უბნის ექიმის თანამდებობაზე. 1895 წლის 25 იანვარს, აირჩიეს ბათუმის საქალაქო სათათბიროში ბათუმის თვითმმართველობის წევრად (4 წლის ვადით). ამ თანამდებობაზე იგი დაინიშნა 1905 წ. 9 იანვარს, შინაგან საქმეთა მინისტრის N31 ბრძანებით. თვითმმართველობის წევრად იგი მეორედ იქნა არჩეული 1889 წ. 7 იანვარს, რომელიც დამტკიცდა სამხედრო გუბერნატორია N 25 ბრძანებით. 1908 წ. 8 ოქტომბრიდან იგი ბათუმის ქალაქის თავის მოადგილეა. სამხედრო ოპერაციებში მონაწილეობა მიღებული არ აქვს. საქმიდან ჩანს, რომ აღნიშნული ფორმა თავად გრ. ვოლსკის თხოვნითაა შესრულებული 1907 წ. ივლისში.

გრ. ვოლსკის შესახებ არსებული საარქივო მასალებიდან ნათლად ჩანს ამ პიროვნების დაუღალავი შრომა და საქმიანობა საქართველოს ინტერესების დასაცავად, ქალაქის განვითარებისათვის. მისი თაოსნობით 1889 წელს ბათუმში აშენდა ახალი ქართული სკოლა, რომელსაც შემდგომ თავადვე ემსახურებოდა უფასოდ, როგორც ექიმი. მას მნიშვნელოვანი ღვაწლი მიუძღვის 1897 წელს ბათუმის ქალთა პროგიმნაზიის, ხოლო 1900 წელს ვაჟთა გიმნაზიის დაარსებაში, მისივე ინიციატივით 1902 წელს გაიხსნა და 1903 წელს გაფართოვდა ბათუმის პირველი საავადმყოფო, იმავე წელს გაიხსნა ბათუმის გაერთიანებული საჯარო ბიბლიოთეკა, 1908 წელს კი – ბათუმის საბავშვო მუზეუმი. გრ. ვოლსკიმ დიდი წვლილი შეიტანა აჭარის მოსახლეობის კულტურული განვითარების საქმეში. იგი ხელმძღვანელობდა წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების აჭარის განყოფილებას. იგი სარგებლობდა საოცარი ავტორიტეტით მოსახლეობის ფართო ფენებში.

სწორედ მისმა დამსახურებამ განსაზღვრა უდიდესი სიყვარული და პატივისცემა.

მისი პუბლიცისტური წერილები, პატრიოტული ლექსები და თარგმანები იბეჭდებოდა უმწიფარიძის ფსევდონიმით. პოეზიას იგი „ჩაგრულთა ფარის“ ფუნქციას აკისრებდა.

გრიგოლ ვოლსკის დამსახურება ყურადღების მიღმა არ დარჩენია ქართულ საზოგადოებას. სწორედ ამიტომაც დაისვა გრ. ვოლსკისადმი ერთჯერადი დახმარების გაწვევისა (12 წლიანი დაუღალავი შრომისათვის) და (ასსცსა, ფ. რ-77, ს. 35) მისი ძეგლის გახსნის აუცილებლობის საკითხი. დოკუმენტებში დაცულია 1910 წლის 29 მარტით დათარიღებული ბათუმის პოლიცემისტერის მიერ ბათუმის ოლქის სამხედრო გუბერნატორისადმი გაგზავნილი საიდუმლო წერილი. მასში მოთხრობილია გაზეთ „ბატუმსკი ვეს-

ტის“ 21 მარტის ნომერში დაბეჭდილი ინფორმაციის შესახებ იმასთან დაკავშირებით, რომ ქალაქში ქართველებს ჩამოუყვალიბებიათ კომიტეტი ჟურნალის თავმჯდომარეობით და მოუთხოვიათ ცნობილი საზოგადო მოღვაწის გრიგოლ ვოლსკის ძეგლის დადგმა.

1907 წელს ვოლსკის თავს დაესხნენ და მიიმედ დაჭრეს. საქმიანობის გააგრძელება მხოლოდ 1908 წლიდან პედაგოგის პოზიციაზე თბილისის კერძო გიმნაზიაში გარდაიცვალა თბილისში. დაკრძალულია ბათუმში, თუმცა მისი საფლავი დღემდე დაკარგულად ითვლებოდა. ნიკო ბერძენიშვილის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის მიერ ორგანიზებულ კონფერენციაზე, 2019 წ. 30 აპრილს, პროფ. რამაზ სურმანიძემ გაახმოვანა ვოლსკის დასაფლავების ზუსტი ადგილი. ქ. ბათუმის ერთ-ერთი ქუჩა ვოლსკის სახელს ატარებს.

საარქივო დოკუმენტებში საინტერესო ცნობებია აგრეთვე საზოგადოება „პოლონური სახლის“ საქმიანობის შესახებაც (ასს ცსა, ფ. ი-7, ან.1, საქმე488, ფურც.39). ერთ-ერთ სხდომაზე განიხილეს საზოგადოება „პოლონური სახლის“ განკარგულებაში არსებულ ტერიტორიაზე სკოლის მშენებლობის საკითხი. „პოლონური სახლის“ საზოგადოების მმართველობა გამოსმაურება კომაროვის და გეორგიევსკის ქუჩების კვეთაში არსებულ 137,32 კვ.მ. მიწაზე სკოლის მშენებლობის საკითხს, მაგრამ ცნობად იქნა მიღებული ის, რომ იმ ტერიტორიაზე გათვალისწინებული ყოფილა ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკის მშენებლობა. ამ ინფორმაციის მიღების შემდეგ აღნიშნულ საკითხზე საუბარი შეწყდა.

ქალაქის თვითმმართველობა მხარს უჭერდა აღნიშნული პროექტის განხორციელებას, მაგრამ თუკი საჯარო ბიბლიოთეკა უარს ეტყოდა მმართველობას აღნიშნულ მიწის ნაკვეთზე, მაშინ იგი გადაეცემოდა საზოგადოება „პოლონურ სახლს“. აღნიშნული საგანმანათლებლო დაწესებულებების გაუქმების შემთხვევაში ეს მიწის ნაკვეთი უნდა გაწმენდილიყო და დაუბრუნებოდა ქალაქს. დოკუმენტს ხელს აწერს ქალაქის თავი თავადი ანდრონიკაშვილი და ქალაქის მმართველობის წევრი მ. ჟურული. ქალაქის თვითმმართველობამ კვლავ მოისმინა ეს საკითხი 1909 წლის 1 ივლისს და გადაწყვიტა საკითხის გადაცემა მიწის კომისიისათვის, რომელსაც უნდა გამოეთქვა მოსაზრება მსგავსი მშენებლობისათვის ადგილის შერჩევასთან დაკავშირებით. (ასს ცსა, ფ. ი-7, ან.1, საქმე, 488, ფურც. 39). მიწის კომისიამ, გამომდინარე იქიდან, რომ ბათუმში თითქმის ყველა ეროვნებას აქვს საკუთარი სკოლები, ეს მიწა გადაეცეს საზოგადოება „პოლონურ სახლს“ სკოლისა და ბიბლიოთეკის მშენებლობისათვის (ასს ცსა, ფ. ი-7, ან.1, საქმე488, ფურც.40).

ამავე საქმეში დაცული ხმოსანი კურტოევმა გამოსვლიდან ჩანს, რომ ბათუმში იმ დროს 20-მდე პოლონელი ცხოვრობდა. საკითხის განხილვაში მონაწილეობდნენ ხმოსნები: პანასავეჩი, საბაევი, კვიცინსკი და სხვები. ქალაქის თვითმმართველობამ ხმოსნების უმრავლესობით (8-12 ის წინააღმდეგ) საკითხის განხილვა კვლავ გადასცა მიწის კომისიას, რომლის შემადგენლობაში დამატებით შეიყვანეს ხმოსნები: კანდელაკი, დიმიტრიადი, ჩხაიძე, კრინიცი და ბერძენიშვილი (ასს ცსა, ფ. ი-7, ან.1, საქმე488, ფურც.42).

ОБЩЕСТВО
ПОЛЬСКИЙ ДОМЪ

სამართლებრივი
სამსახური

1918 ა.

ВЪ БАТУМСКУЮ
ГОРОДСКУЮ УПРАВУ

Батумъ.

Совѣтъ О-ва "Польскій Домъ" имѣеть честь до-
вести до свѣдѣнія Городской Управы, что взаимно вы-
бывшихъ 3-хъ лицъ, неполнявшихъ составъ Городской
Думы въ качествѣ гласныхъ отъ Батумскихъ поляковъ
| Р.М.Юркевича, К.Л.Корыбутъ-Дашкевича и Л.Э.Гая |,
нынѣ избраны: 1|гражданскій инженеръ Іосифъ Рому-
альдовичъ ПАНАСЕВИЧЪ, 2| инженеръ-технологъ Георгій
Константиновичъ КЕРСНОВСКІЙ и 3| педагогъ Сигиз-
мундъ Вейцеховичъ ДЕ-МЕЗЕРЪ, проживающіе: первый-по
Эристовской ул. въ своемъ домѣ, второй-по Грузинскомъ
пер. ул. № 4 и третій-по Тифлисской ул. № 4, въ кварт.
Г-жи Арнольди.

Предсѣдатель Совѣта

Секретарь

Handwritten signatures of the Chairman and Secretary.

„პოლონური სახლის“ შესახებ საარქივო დოკუმენტები დაცულია სხვა ფონდებშიც. ერთ-ერთ დოკუმენტში დაცულია საზოგადოება „პოლონური სახლის“ წერილი, რომლის მიხედვით ბათუმელი პოლონელებისაგან ქალაქის მმართველობაში წარდგენილია სამი კანდიდატურა: რ.მ. იუკევიჩი, კ.ლ. კერი-ბუტ-დაშკევიჩი და ლ.ე. გაია. თვითმმართველობაში შემდგომში არჩეულებს შორის დასახელებული არიან: იხუინერი - იოსებ რემუაღლის ძე პანასევიჩი

(მცხოვრები ერისთავის ქუჩაზე, საკუთარ სახლში), ინჟინერ-ტექნოლოგი - გიორგი კონსტანტინეს ძე კერსნოვსკი (მცხოვრები საქართველოს კვეთა N4 -ში) და პედაგოგი - რიგოზმუნდ ვეიცეხის ძე დე-მაზერი (მცხოვრები ტფილისის ქუჩა N 4 -ში ბატონი არნელდის ბინაში) (ასს ცსა, ფონდი ი-7, ან.1, საქ.701, ფურც.91).

საარქივო მასალებში გვხვდება კურსდამთავრებულის მოწმობებიც. ერთ-ერთი ასეთი მოქმობა გაცემულია ბათუმელი პოლონელის ბორესლავ იანუშკევიჩის სახელზე და დათარიღებულია 1913 წ. 18 ივნისით. დოკუმენტიდან ჩანს, რომ მას დაუმთავრებია სახალხო განათლების სამინისტროს „პოლონური სახლის“ სასწავლებლის კურსები ერთკლასიანი პროგრამით და გამოუვლენია სა-ნიმუშო ყოფაქცევა:

1. ღვთისმეტყველება - 4
2. რუსული ენა - 4
3. პოლონური ენა - 3
4. არითმეტიკა - 3 (ასს ცსა, ფონდი ი-7, ან.1, საქ.701, ფურც.91).

დოკუმენტს ხელს აწერს მასწავლებელი და საზოგადოება „პოლონური სახლის“ საბჭოს წევრები (ასს ცსა, ფონდი ი-7, ან.1, საქ.701, ფურც.91).

საარქივო მასალებიდან ჩანს, რომ ბათუმელი პოლონელები აქტიურად არიან ჩართული ქალაქის საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში, დასაქმებულნი არიან სხვადასხვა სფეროში, მათ შორის სააფთიაქო დაწესებულებებში N ი-44-ს მეორე საქმეში წარმდგენილია ფარმაცევტულ აფთიაქში დასაქმებულთა ექვსკაციანი სია (1875-1890 წწ), რომელთა შორის 2 პოლონელია. პოლონელია აფთიაქის მფლობელიც - ნიკოლა ანტონის ძე (გვარი არ იკითხება, სავარაუდოდ გლანუსკი) (ასს ცსა, ფ. ი-44, ს. 2, ფურც. 6)

პოლონელია აგრეთვე მეორე აფთიაქის მფლობე-

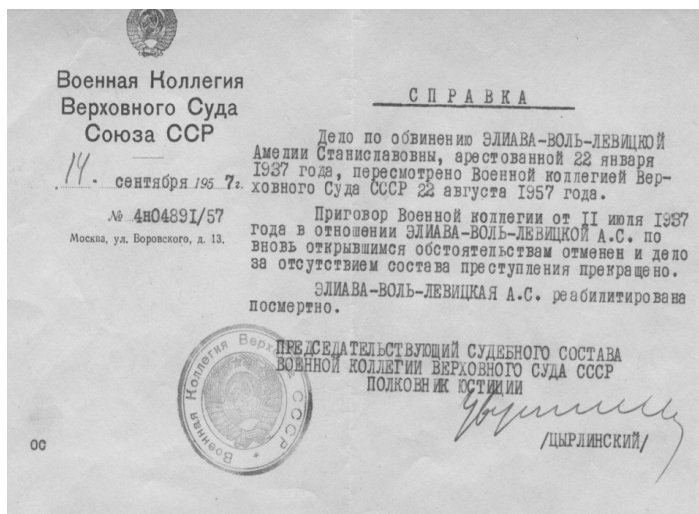

ლი კლასიკისკი. მისი აფთიაქი მუშაობდა 1909-1916 წწ. (ასს ცსა, ფონდი ი-44, საქმე 2, ფურც.6).

საქართველოში, მათ შორის ბათუმში მცხოვრებ პოლონელებს ძალიან კარგი ურთიერთობა ჰქონდათ ადგილობრივ მოსახლეობასთან, საზოგადო მოღვაწეებთან. დიდია პოლონელთა დამსახურება ქართული კულტურის განვითარების საქმეში. პოლონელებმა დიდად შეუწვეეს ხელი ქვეყნის განვითარებას. ისინი ინტერესდებოდნენ საქართველოს ბუნებით, წერდნენ ეთნოგრაფიული ხასიათის ნაშრომებს, ხატავდნენ და ა.შ. საქართველოში მცხოვრებ პოლონელთა შორის იყვნენ მწერლებიც, ე.წ. პოლონური კავკასიური პოეზიისა და პროზის შემქმნელები: ტადეუშ ლადაზაბლოცკი (1813-1847), ვოიცეხ პოტოცკი (1801-1848), კაზიმეჟ ლაპინსკი (1823-1892). ამ უკანასკნელმა პოლონურად თარგმნა შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“. ცნობილია მისი ნაშრომები საქართველოს მცენარეთა გეოგრაფიასა და ფლორისტიკაში. ამავე დროს, ის სამხედრო ინჟინრად მუშაობდა კავკასიის რკინიგზის მშენებლობაზე. ცნობილ ლიტერატორთა შორის შეიძლება დავასახელოთ მ. გრალევსკი და ბ.სტსელნიცკი.

პოლონელმა არქიტექტორებმა დააგეგმარეს და ააგეს მრავალი შენობა მეფეთუბანში (მიხეილის, შემდგომ პლესანოვის, აშუამად დავით აღმაშენებლის გამზირზე, რომელიც ტოვარნიცკიმ დააპროექტა 1835 წელს). 1882 წელს სამხრეთ კავკასიის რკინიგზის პირველი უფროსი პოლონელი ინჟინერი, რკინიგზელი იოსებ კოზლოვსკი იყო (რკინიგზის ეს ხაზი ბათუმს, ფოთს, ბაქოს ცენტრალურ კავკასიასთან - თბილისთან აკავშირებდა).

საოპერო ხელოვნების განვითარებაში დიდია ქართველი მეცნიერის გიორგი ელიავას (ემსხვერპლა 1937 წ. რეპრესიებს) პოლონელი მეუღლის, თბილისის ოპერის ვარსკვლავის მელანია ვოლ ლევიცკის წვლილი. იგი თბილისში 1916 წ. ჩამოვიდა და ოპერისა და ბალეტის სცენაზე არაერთი როლი შეასრულა. მისი შვილიშვილის ნატალია მალიევა-დევდარიანის ოჯახში დღემდე ინახება მელანიას რამდენიმე ფოტო.

კავკასიაში პოლონელთაგან დღეს ყველაზე მეტი საქართველოში ცხოვრობს (დაახლ. 1100 კაცი), მათი უმრავლესობა თბილისის მკვიდრია. მათგან

ბევრმა შერეული ოჯახები შექმნა. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში მრავალმა პოლონელმა ასიმილაცია განიცადა, ეთნიკური თვითშეგნება და კულტურული ტრადიციები არ დაუკარგავთ, ყოველთვის განსაკუთრებულად აღნიშნავენ პოლონეთის ეროვნული დამოუკიდებლობის დღეს (11 ნოემბერს), ზრუნავენ ლიტერატურის, თეატრის, კინოს, მხატვრობის, ზოგადად, კულტურის განვითარებაზე.

პოლონეთსა და საქართველოს შორის დღეს არსებული კულტურული, სამეცნიერო და პოლიტიკური თანამშრომლობა სახავს ახალ პერსპექტივებს ჩვენი ხალხების შემდგომი დაახლოებისა და მეგობრობის განმტკიცების თვალსაზრისით.

ამრიგად, აჭარის საარქივო ფონდებში დაცულია მცირერიცხოვანი, მაგრამ საინტერესო დოკუმენტები, რომლებიც ასახავენ ქართველი და პოლონელი ხალხის მეგობრობისა და თანამშრომლობის ცალკეულ საკითხებს. თამნამშრომლობა გრძელდება. ჩვენ მიზნად ვისახავთ დავამყაროთ საქმიანი ურთიერთობები პოლონეთის საარქივო დაწესებულებებთან, შევავსოთ საარქივო ფონდები ორივე მხარისათვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტებით.

წყაროები და ლიტერატურა:

1. Wojciech Materski, „*Polsko-Gruziński sojusz wojskowy*“ („The Polish-Georgian Military Alliance“), *Polityka*: Wydanie Specjalne (*Politics: Special Edition*), 2/2008;
2. WF Reddaway, JH Penson, O. Halecki, R. Dyboski (1980), *The Cambridge History of Poland*, p. 475. Cambridge University Press;
3. აჭარის საარქივო სამმართველოს ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, შემდგომში - ასს ცსა, ფ. ი-7, ან.1, საქმე 488, ფურც.39, 40, 42;
4. ასს ცსა, ფონდი ი-7, ან.1, საქ.701, ფურც.91;
5. ასს ცსა, ფ. ი-44, ს. 2, ფურც. 6;
6. ასსცსა, ფ. რ-77 საქმე 35, ფურც.2; ს. 35;
7. ასს ცსა, ფონდი ი-84, ან. 1. საქმე 12, ფურც.3,4.

Nato Kikava

Georgia-Poland Relations Issues According to the documents preserved in Ajara Archives Administration Summary

Georgians always have a special attitude towards Poland. Our relations had not only political but economic, cultural or military also. In article is discussed about these documents.

**АЗЕРБАЙДЖАН
ГЛАЗАМИ ГРУЗИНСКОГО ЭТНОЛОГА**

Азербайджан - одна из красивейших стран южного Кавказа, являющийся частью Великого Шелкового Пути и находящийся на пересечении геополитических, экономических и культурных интересов многих наций и цивилизаций. Это страна с прекрасными городами и селами, где восточный колорит составляет удивительный симбиоз с западным прогрессом. Запад может здесь увидеть Азию, Азия здесь сделает первый шаг в Европу (<http://azerbaijan.travel/ru/azerbaijan>). Азербайджан - это уникальная природа, неповторимая культура, многовековая история со своими обычаями и традициями, изысканная кухня, которая удовлетворит ожидания самого взыскательного гурмана, и наконец, это кавказское дружелюбие и гостеприимство (<http://azerbaijan.travel/ru/azerbaijan>)

Азербайджан гостеприимная страна с прекрасным трудолюбивым народом. Азербайджан выдержал нашествия многих завоевателей. Наконец приобрела долгожданную независимость и обрел достойное место в мировом сообществе. Накануне XX - XXI веков Азербайджан, как и другие страны постсоветского пространства, встал перед выбором - как жить дальше? что убрать и от чего отказаться из прошлого, что сохранить, чтобы избежать международных, гражданских и религиозных конфликтов и создать государство без насилия, жестокости и ненависти. По нашим наблюдениям Азербайджан сформировался как страна - амбициозное государство, нацеленное на прогресс и развитие, но при этом не забывая о своих истоках.

По развитию уровень населения Азербайджан находится в ряду восточно-европейских стран. Страна отличается возрастающим уровнем экономики, системы образования, а также низким показателем безработицы. По показателю Давосского экономического форума 2016 года, среди 138 стран, Азербайджанская экономика занимает 37 место (<http://azerbaijan.travel/ru/azerbaijanпо>).

По указу Президента создан гос. Сервис „АСАН“, который известен, как агентство против экономической преступности.

Население страны насчитывает более **9,8 миллионов человек**, территория – **86 600 км²**, по обоим этим показателям Азербайджан является крупнейшей страной Южного Кавказа. Баку - столица и самый крупный город Кавказа. Национальный язык - азербайджанский. В обиходе также часто используется русский язык, молодое поколение владеет и английским (<http://azerbaijan.travel/ru/azerbaijan>).

Азербайджан часто называют «Страной Огней». Известно, что большая часть населения, проживающего на этой территории являлась огнепоклонниками. ([https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD_\(%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD_(%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C))). Одними из самых ярких доказательств этого наследия являются храм огнепоклонников «Атешгях» в Сураханы, что вблизи Баку, и «Йанардаг», что в переводе означает «Горящая гора». По легенде храм «Атешгях» был построен индийскими огнепоклонниками, которые прибыли в эти земли, узнав о

вечно пылающем огне, вырывающемся из недр земли. Эти места веками считались священными, и в разное время почитались последователями зороастризма, индустами и сикхами (<http://azerbaijan.travel/ru/azerbaijan>).

В феврале 2019 года в рамках проекта, Горизонт 2020“ был командирован в Азербайджан, г. Баку, в институт археологии и этнографий академий наук Азербайджана для проведения научных исследований по вопросам обмена знаниями и культур. Указанный исследования не состоялись бы без помощи наших азербайджанских друзей: **Заура Гасанова, Ирады Вагировой, Валерии Аликберовой** и других друзей. При содействии наших азербайджанских друзей и руководителя и сотрудников азербайджанских архивов и библиотеки (профессор **Аскер Расулов** - Управляющий архивного ведомство Азербайджана, **Эмил Сардаров** - директор ЦГА, **Сима Бабаева** - заместитель директора ЦГА, **Эиджане Кабарли** - директор библиотеки ЦГА, **Рафиге Каренкова** - руководитель лабораторий ЦГА, **Гизилгуи Бабаева, Аинур Джафарова, Гулниса Джафарова, Шахнаре Гулиева** - Сотрудники архива) для нас стала доступна существующая опись архивных документаций о Грузии, в том числе и о Батуми, что стало решающим в организации указанного визита.

3-го февраля я был в Баку, где меня встретили **Заур Гасанов** (заведующий отделом института археологии и этнографий академии наук Азербайджана) влюбленный в Грузию докторант **Валерий Аликберов**. Меня поселили в центре города Баку, на улице Решида Бенбудова 48. В тот же день моего визита пригласили в кафе в центре города, а 5-го февраля вместе с украинскими и Австрийскими коллегами в наилучший Азербайджанский ресторан.

На второй день я осмотрел достопримечательности города. Ознакомление с городом оставило наилучшие впечатления; я был очень взволнован. Особенно понравился старый город.

Девичья башня Является одним из важнейших компонентов приморского «фасада» Баку. Возвышается в прибрежной части феодального города – Крепости, или Ичери-шехер. Башня стоит на скале, частично облицованной чисто тесаным камнем и защищённой крепостной стеной с системой крупных полукруглых выступов, поднимающихся от подножия почти до самой вершины. Дата постройки Девичьей Башни неизвестна. Хотя в верхнюю часть башни справа от входа вмонтирована каменная плита с двустрочной Куфической надписью. Надпись гласит: «губбе (купол, свод) Масуда ибн-Давуда». Долгое время, исходя из этой надписи, башню датировали XII веком. Но эта плита явно появилась на башне позднее, так как она случайно и неаккуратно вделана в кладку, не над главным входом, а где-то сбоку, на высоте 14 метров от земли. Скорее всего, это надгробная плита, которой во время ремонта заделали окно в башне, или же – на ней увековечено имя мастера, ремонтировавшего сооружение. При осмотре можно заметить, что на этом месте была квадратная ниша или окно. Башня строилась в два этапа. Первый предположительно относится к доисламской эре, а надпись принадлежит более позднему времени, очевидно, XII в.

В XVII-XIX веках Девичья башня использовалась как маяк. Маяк начал светить 13 июня 1858 года, а до этого на нем поднимался крепостной флаг. Позднее, с ростом города, огни маяка на башне стали сливаться с ночными огнями города и в 1907 г. маяк был перенесен на остров Беюк-Зирия. Необычна и ребристая поверхность корпуса, образованная чередованием выступающих и утопленных

О возникновении Девичьей башни ходит много легенд. Большинство из них связано со значением слова «Дева». Одна из легенд гласит, что шах решил выдать свою дочь за нелюбимого ею человека. Пытаясь избавиться от такой участи и отговорить отца, девушка попросила шаха построить башню и подождать, пока строительство не будет завершено. К моменту окончания строительства шах не изменил своего решения и тогда девушка взобралась на башню и оттуда бросилась в море. После этого камень, о который царевна разбилась, назвали «Камнем девственности», и девушки, будучи невестами, приносили к нему цветы. Существует и другой вариант этой легенды: после того, как она бросилась в море, её возлюбленный отомстил за любимую, убив царя, но вскоре он узнал, что русалки спасли девушку. Спустя время возлюбленные смогли найти друг друга и скрепить себя узами брака. Легенда свидетельствует также и о том, что Каспийское море находилось у самого подножия Девичьей башни. (Апостол Варфоломей // Православная энциклопедия. – М. : Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2003. – Т. VI. – С. 706-711. – 752 с)

Дворец ширваншахов—расположенная в столице Азербайджана, городе Баку, образует комплекс, куда помимо самого дворца также входят дворик Диван-хане, усыпальница ширваншахов, дворцовая мечеть 1441 года с минаретом, баня и мавзолей придворного учёного Сейида Яхья Бакуви. Дворцовый комплекс был построен в период с XIII по XVI век (некоторые здания, как и сам дворец, были построены в начале XV века при ширваншахе Халил-улле I. Постройка дворца была связана с переносом столицы государства Ширваншахов из Шемахи в Баку (Бретаницкий, Веймарн, 1976, с. 106)

Впечатление произвел осмотр достопримечательностей г. Баку. Расположенные в центре города исторический и археологический музеи создали значительное представление об истории, быте и культуре азербайджанского народа. Визуально хорошо видна осторожная, взвешенная, неспешная политика в области культуры, которую проводит Азербайджанское правительство для того, чтобы удобно пройти тонкий мост культурного космополитизма и культурного фундаментализма. Этому добивается государство собственными силами, усилением этнической идентичности, усилением любви к языку, культуре, истории, преданностью традициям, путем становления свободного культурного общества, что без всяких поспешных решений становится возможным «генерация будущего» в культуре страны.

В понедельник вместе с Зауром Гасановым был в институте археологии и этнографии, познакомился с выдающимися специалистами гуманитарного направления. Прекрасное здание института, который находится недалеко от метростанции „Елмар академияси“ уникальный памятник материальной культуры - создает наилучшие впечатления.

После знакомства с сотрудниками института, подготовили письмо на имя управляющего архивного ведомства с просьбой допустить меня в архив в качестве исследователя. В тот же день меня допустили в центральный государственный исторический архив. В этом же здании находится администрация архивного ведомства страны.

Это заведение важнейший очаг науки и образования. Уютная обстановка, лучшие условия для работы, этикет и нормы взаимоотношения сотрудников, для исследователей, особенно гостей, доброжелательность и желание помочь - тут же привлекают внимание людей. Познакомились с замечательным коллективом и его блестящим руководителем, который детально ознакомил нас с архивными документами и спецификой работы архивиста.

Центральный государственный исторический архив и администрация архивного ведомства

Нам очень помогла специалист **Гузилгиу Бабаева** - красивая женщина, которая показала все описи о Грузии, о Батуми и дала возможность снятия фотокопии документов. С помощью нежной, заботливой, благородной и профессионалом своего дела г-жой Гузилгиу Бабаевой, во время работы в архиве не возникало практически никаких проблем.

Гузилгиу Бабаева

Со мной встретился и счастливые минуты подарил профессор Бакинского университета, заведующий архивного ведомства страны **Аскер Расулов** - высококвалифицированный специалист, замечательный человек прекрасно знающий Грузию и Грузинскую культуру, который рассказал о своих грузинских друзьях, о вопросах истории Грузии, об общих проблемах наших стран.

Вместе профессором с Аскером Расуловым

Во время работы в архиве познакомился и встречался так же с **Натиком Емиловым**, одним из руководителей архивного ведомства, молодым и добросовестным человеком, который обещал всестороннюю помощь.

Тепло и радушно встретил руководитель центрального государственного архива Азербайджана - молодой человек, профессиональный архивист **Эмин Сардаров**.

Директор цага - Эмин Сардаров

Благодаря Эмину Сардарову, я целиком рассмотрел архив, разные отделы, лабораторию по реставрации документов, фондохранилища. Здание находится недалеко от метростанций Иншаатчилар. Это большое 9-этажное здание с прекрасными кабинетами, лабораториями, фондохранилищами.

Центральный государственный архив

В архиве имеется богатейшая библиотека, которой руководит замечательная женщина, гостеприимная внимательная и чистосердечная специалист **Кабарли Эиджане**, которая всесторонне помогала и угостила вкуснейшими кушаниями. На втором этаже ЦГА для исследователей выделен прекрасный зал, благоустроенная и светлая комната, в которой исследователей обслуживает внимательная и добросердечная госпожа **Шахнаре Гулиева**.

Эиджане Кабарли и ее сотрудницы - Гулниса и Аинур Джафарови и Шахнаре Гулиева

Знанием дела и профессионализмом, особым отношением к документации отличается руководитель лаборатории госпожа Рафиге Каринкова, которая болеет за свою организацию и переживает, что в Азербайджане, в отличие от других стран не отмечают профессиональный праздник архивистов, но надеется, что к 100 летию ЦГА этот вопрос будет решен положительно.

Вместе с сотрудницами лаборатории, четвертая слева Рафиге Коринкова

Рафиге Коринкова дала возможность полностью осмотреть лабораторию и фондохранилище. Отдел лаборатории и реставрации имеет несколько комнат, работы выполняются в отдельных комнатах соответствующих специфике работы. К сожалению, ЦГА Азербайджана тоже не обставлена соответствующей, современной технологией и рутинные работы тоже выполняются вручную.

Процесс реставрации. документы до и после реставраций

После реставрации архивные единицы всматываются в твердую обложку, а дело отдела-бумажных картонах.

Резательный аппарат

Книжный сканер

Большой сканер

Руководство Азербайджана особое внимание уделяет созданию нормальных рабочих условий, поэтому: лаборатории, фондохранилища и кабинеты благоустроены. Идеальная чистота, спокойная рабочая обстановка сразу попадает в

центре внимания, но там зарплата очень низкая, средняя зарплата в архивах страны составляет 280-300 манаты (400-450 лар).

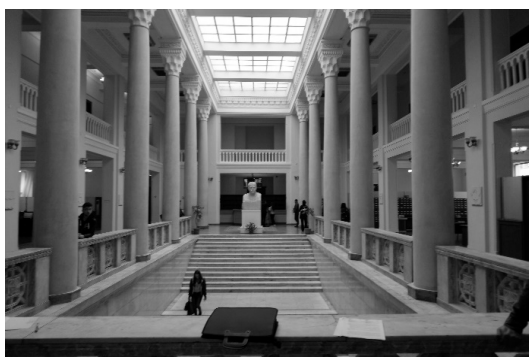
фондохранилище ЦГА

Книгохранилище ЦГА

Благодаря соответствующей помощи руководителей и сотрудников ЦГА и ЦГИА, мне стали доступны архивные материалы о Грузии, копии которых будут расположены в архивном управлении Аджарии.

Плодотворной оказалась моя работа в библиотеке имени Ахундова, которая расположена в центре города в переулке улиц Низами Ганджели и Решиды Бейбутова.

Библиотека им. М. Ф. Ахундова

В этом красивом здании собрано значительная часть книжного фонда Азербайджана. Наше внимание привлекло множество читателей библиотеки, особенно студентов и молодежи. Как мне сказали, бакинская молодежь гораздо больше внимания уделяет чтению, чем компьютеру, особое внимание уделяется изучению английского языка, часть молодежи владеет и русским языком.

В период 2004–2018 гг. в Азербайджане были достигнуты значительные успехи в области образования. В расходах государственного бюджета Азербайджана на цели образования выделяются крупные средства. Расходы на образование находятся на втором месте после расходов на армию. В 2009 году они составляли примерно 1,25 миллиардов долларов США (<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD>), что позволило укрепить материально-техническую базу образования, а также привести учебные программы в соответствие с самым высоким мировым уровнем. (<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD>)

Ведущими университетами Азербайджана являются: Бакинский государственный университет, Азербайджанский государственный университет нефти и промышленности, Азербайджанский медицинский университет, Азербайджанский государственный экономический университет, Университет Хазар, Гянджинский государственный университет.

На данный момент в Республике функционируют 145 научных учреждений, в том числе 96 научных институтов. Основным научным объединением республики является Национальная академия наук Азербайджана (НАНА) учреждённая в городе Баку в 1945 году, на базе Азербайджанского филиала АН СССР (<https://www.oval.ru/enc/1400.html>).

В 1995 году в Азербайджане была создана сеть академических институтов, которая объединяла главные научные учреждения и академические институты, в том числе и организации государственных структур. Посредством волоконно-оптического и арендованного каналов академическая сеть соединила все главные здания академии. В августе 2000 года НАНА и ведущие университеты Республики учредили Ассоциацию научно-исследовательских и образовательных Сетей Азербайджана AzRENA, которая является неправительственной организацией (<https://www.oval.ru/enc/1400.html>).

В настоящее время особое внимание уделяется развитию научно-технологического сектора, обусловленное необходимостью развития нефте - газовой промышленности. важное внимание уделяется модернизациям и инновациям. Благодаря научным исследованиям и работам ученого Элчина Халилова и других научных сотрудников было создано сотней станций для прогнозирования землетрясений. Азербайджан сумел выпустить на орбиту собственной космический спутник. Выше указанных успехов страна достигла благодаря своему особому вниманию и государственному подходу к науке и образованию (<https://www.oval.ru/enc/1400.html>).

Азербайджан страна разнообразной и богатой Культуры, особенно развито декоративное искусство. Одним из видов декоративно-прикладного искусства Азербайджана является азербайджанский ковёр. Ковроделие было самым распространённым классическим видом ремесла в Азербайджане. Основными центрами ковроделия являлись Куба, Ширван, Гянджа, Казах, Карабах, Баку с пригородными селениями. Они выделяются сочным колоритом, построенным на сочетании локальных интенсивных тонов. В Карабахе, например, ткали шёлковые ковры высоко ценившиеся на рынках Западной Европы и Америки (*З.А. Кильчевская, А. Ю. Казиев, Н. А. Верещагин. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Ремёсла и промыслы. Ковроделие / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. – Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. – Т. 2. – С. 92–95*).

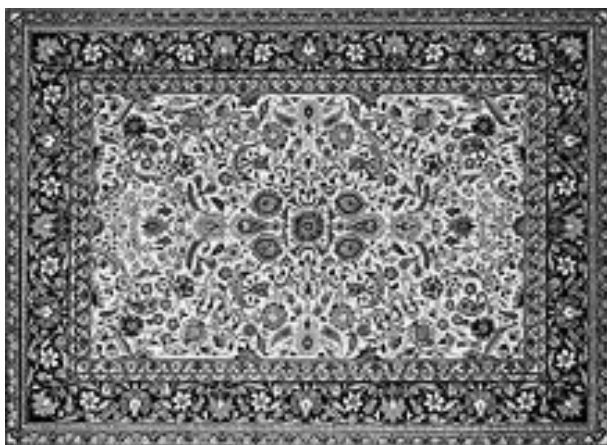
Изготавливались односторонние ковры с ворсом – *халы*, *гебе* и односторонние безворсовые ковры – *сумах* и *верни*, безворсовые двусторонние ковры – *зили*, *палаз* и *килим*. Из безворсовой ткани изготавливали чепраки (*чул*) для лошадей и верблюдов, мешки (*чувал*), перемётные сумки (*хурджун*). Ковры ткются на вертикальных станках – *хана*. На ковровом станке работает одна-две, а то и три

женщины и больше. Орнамент азербайджанских ковров декоративен, состоит из геометрических (ромбы, квадраты, меандры), растительных мотивов, среди которых преобладает стилизованное изображение плода миндаля (*бута*), встречаются изображения животных и птиц (З. А. Кильчевская, А. Ю. Казиев, Н. А. Верецагин. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Ремёсла и промыслы. Ковроделие / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. – Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. – Т. 2. – С. 92–95).

В конце XX века ковроткачество в Азербайджане становится одной из важных отраслей экономики. Сегодня во многих регионах Азербайджана успешно развивается ковроткачество, всего в Азербайджане насчитывается свыше 20 крупных и средних ковроткачских комбинатов. В частности, в Кубе, Кусарах, Кюрдамире, Гяндже, Шемахе, Шабране, Казахе, Товузе, Шеки и Баку действует ковроткаческое производство, в которых продолжают развивать старинные традиции искусства ковроделия. Известным ковроткачём являлся Ляtif Керимов, имя которого носит Музей ковра в Баку.

В ноябре 2010 года «Традиционное искусство ковроделия в Азербайджане» внесено в репрезентативный список ЮНЕСКО по нематериальному культурному наследию человечества.

Азербайджанский музей ковра был основан в 1967 году, став первым в мире специализированным музеем по сбору, сохранению и изучению ковра, а в 2014 году в новом здании музея в виде свёрнутого ковра открылась его новая экспозиция. (З. А. Кильчевская, А. Ю. Казиев, Н. А. Верецагин. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Ремёсла и промыслы. Ковроделие / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. – Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. – Т. 2. – С. 92–95).

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Az%C9%99rbaycan_ip%C9%99yind%C9%99n_k%C9%99la%C4%9Fay%C4%B1lar_1.JPG?uselang=ka

Азербайджанская архитектура объединяет восточные и западные элементы. Большую роль в развитии Азербайджанской архитектуры сыграло Иранская архитектура. Множество древнейших архитектурных памятников (Кизкаласи, дворец шитван шахов в Баку, Ичеришегер.....) содержит более 50 исторических и архитектурных памятников, некоторые из них входят в список культурного наследия Юнеско

(<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD> . *Azerbaijan Diary : A Rogue Reporter's Adventures in an Oil-Rich, War-Torn, Post-Soviet Republic*. М E Sharpe (1998)

Несмотря на процессы культурной глобализации Азербайджан сумел сохранить свою национальную идентичность. Основные элементы Азербайджанской культуры: музыка, литература, народные танцы, искусство, кулинария, архитектура, кинематография и новруз байрам.

Международный день Новруз (21 марта) («новый день») – праздник прихода весны национальной праздник Азербайджана. Новруз является национальной традицией, не имеющей прямого отношения к исламским обычаям (<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D1%80%D1%83%D0%B7>)

Происхождение этого праздника уходит своими корнями в дописьменную эпоху истории человечества. Официальный статус он приобрел в Ахеменидской Империи, как религиозный праздник зороастризма. Продолжает повсеместно отмечаться и после арабских завоеваний, вплоть до настоящего времени. В современное время отмечается в дни, на которые приходится весеннее равноденствие.

Следует отметить, что на территории Ближнего Востока Новруз празднуется только представителями тех народов, которые проживали там до прихода арабов, распространения ислама и возникновения Арабского халифата. Соответственно, Новруз, не празднуется арабами. В Турции с 1925 года по 1991 год официально празднование Новруза было запрещено. В Сирии празднование Новруза запрещено до сих пор.

30 сентября 2009 года Новруз был включён ЮНЕСКО в Репрезентативный список нематериального культурного наследия человечества, с этого времени 21 марта объявлено как *Международный день Новруз* (<https://www.un.org/ru/events/nowruzday/>)

Празднование Новруза под различными названиями широко распространено во многих культурах Передней и Средней Азии, входивших ранее в зону влияния Персидской империи и персидской культуры.

В настоящее время Новруз отмечается 21 марта как официальное начало нового года по астрономическому солнечному календарю в Иране и Афганистане. Как государственный праздник Новруз отмечается 21 марта в Узбекистане, Туркменистане, Таджикистане, Азербайджане, Албании, Киргизии, Македонии, Турции.

Невруз Баирам в Баку, площадь фантанов

25 февраля позвонила проф. **Ирада Багирова** и пригласила к себе в гости. В центре города за мной заехал ее муж замечательный-гостелюбивый человек, хороший кулинар, большой почитатель и ценитель грузинской культуры, профессор **Элдар Муссаев**, в дальнейшем несколько раз пришлось воспользоваться гостеприимством этих замечательных людей.

В гости у Элдары Муссаева и Ирады Богировой

В моей памяти навсегда останется замечательная семья Элдары, ее гостеприимная и грамотная хозяйка госпожа Ирада., отличающаяся добродушием и чистосердечностью, несмотря на тяжелую болезнь матери госпожи Ирады особое внимание уделяла нам. Я не мог скрыть восхищения теплотой, добродушием, любовью и взаимопониманием, которые царили в этом доме.

Особым талантом дружелюбия и гостеприимством одарен Заур Гасанов, в семье которого образовалась прекрасная традиция по субботам ужинать в ресторане исключительно только с супругой, исключение сделал только для меня, во время моего пребывания в Баку он каждую субботу приглашал меня в ресторан сам заезжая на машине...

Заур Гасанов

Заур не только хороший специалист, но и достойный человек, надежный, спокойный, уравновешенный и скромный, который вырос в семье бывшего премьерминистра Азербайджана, в дальнейшем министра внутренних дел страны (ныне посол Азербайджана в Польше) но в своей жизни всего добился сам, ни разу не воспользовался положением своего отца. Мы с ним впервые встретились в Москве на научной конференции, после которой наши отношения переросли в крепкую, мужскую дружбу и в данный момент совместно участвуем в грантовом проекте Евросоюза. Счастье иметь таких замечательных друзей, которые только и думают чем вам угодить, что сделать для вас хорошего, чем и как угостить? Одним словом, все делают для того, чтобы вам было хорошо. В этом они во многом похожи на нас грузин.

Супруга Заура удивительно скромная, красивая гостеприимная женщина, мать двоих детей, до безумия любящая свою спругу, она отличалась большой скромностью, благородством, особенным шармом, заботливостью и что самое главное - чистосердечностью и даром большой любви. В этом я еще раз убедился и в семейных условиях, когда меня пригласили в семью 26-го апреля. Скромностью ее можно сравнить с прототипом несколько застенчивой грузинской женщины. Воистину счастлива семья, где хозяйка улыбается.

Благодаря моему другу Зауру я познакомился с ихней кулинарией. Азербайджанская национальная пища отличается большим разнообразием, насчитывая десятки видов различных блюд: молочных, мясных, мучных, овощных и т. д. Сами способы приготовления и потребления пищи различны и многообразны. В прошлом пища различалась также в зависимости от географических условий и социального положения людей. *Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пища / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)*

В пищевом рационе азербайджанцев значительное место занимает хлеб, который пекут на железном слегка выпуклом листе *садж*, в *тендирах*, где в основном пекут *чурек* и *лаваш*. Весной и осенью готовят *зутаб* _ род пирожков, начинённых мясом и зеленью также в зависимости от географических условий и

социального положения людей—*Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева*. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пицца / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)

Разнообразны блюда из мяса. Из свежей баранины и говядины готовят *басдырма*, из которой затем делают *шашлык*. Наиболее распространённым блюдом является *питу* и *бозбаш* (густые супы из баранины). Рубленую баранину, заправленную рисом и специями, заворачивают в капустные (это блюдо называется *келем долмасы*), в солёные и свежие виноградные листья (*ярпаг долмасы*), начиняют баклажаны и помидоры. Из мелко нарубленной баранины, смешанной с луком и пряностями готовят *люле кабаб*. *Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева*. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пицца / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)

Распространение в Азербайджане имеют кушанья из риса, который преимущественно используют для приготовления *плова*, насчитывающего до 50 видов. Наиболее распространённым блюдом из мяса птиц является *чыгартма*. *Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева*. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пицца / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)

Распространены сладости в виде своеобразных конфет *ногул, набат*, а также *гата, пахлава* и *шекербура*. Имеется до десятков видов *халвы* _ типа *повидла*, из семян *кунжута*, из разных орехов и т. д.—*Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева*. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пицца / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)

Большую роль в пищевом рационе у азербайджанцев играет *чай*, сопровождающий или даже предшествующий еде. Чай считается в Азербайджане лучшим средством утоления жажды в жаркую погоду (подробнее см. статью Азербайджанская чайная культура). В качестве напитка служит и подслащённая мёдом вода *шербет* *Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева*. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пицца / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131).

Во время пребывания в Баку я имел возможность познакомиться с регионом страны с Шеком, центр исторической области Азербайджана - Расположен в южных предгорьях Большого Кавказа, в 77 км. к северу от железнодорожного узла Евлах. До 15 марта 1968 года носил название **Нуха**.

Шеки основан в VIII веке до н. э. и первоначально назывался *Сакасена* или *Саке*, что связывают с этнонимом иранских племен *саков*. Позже название трансформировалось

в *Шакашен, Шака, Шаки, Шеки* (<https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A8%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%98> (%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%AF%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%98)).

С марта 1968 года, Постановлением Совета Министров Азербайджанской ССР № 97 возвышенная историческая часть города «Юхары баш», была объявлена архитектурным заповедником (Саламзаде А. Р., Исмаилов А. И., Мамед-заде К. М. Шеки. Историко-архитектурный очерк / Под ред. М. А. Усейнова. _ Б.: Элм, 1988. _ С. 200. _ 237 с)

В Шаки пришлось присутствовать на похоронном церемониале, осталось впечатление, что у них гораздо упрощенная система похорон покойника, чем у мусульман живущих в Аджарии.

Надо отметить, что ислам у них не главенствующая религия. Азербайджан секулярное государство. Большинство населения исповедует ислам Шиитского направления, но население страны активно не соблюдает законы и проповеди ислама, страна в мусульманском мире самое малорелигиозное государство.

Крепость Шеки

Дворец ханов Шеки

По пути мы проехали красивые города: Шамаха, Кабала, Исмаилли. В Кабале находится прекрасный музей с благоустроенной гостиницей и выставочно-конфекционными залами. Музей имеет богатый фонд, где экспонированы археологические экспонаты с этого же региона.

Кабала, археологический центр

Дружба и одна часть любви друга в прошлом. Вторая часть, современная

своими природными «экозонами сердца» и там оказавшимися людьми. В эти «экозоны» все не попадают. Азербайджанские друзья: Заур Гасанов, Ирада Багирова, Элдар Мусаева, Сафар Ашурова, Фархад Гулиева, Акиф Гулиева, Бахтияр Джалилова, Валер и Аликберова, Фавриз Гасимова, Аскер Расулова, Эмин Сардарова в данной «экозоне» выделено особое место. Они еще более обосновали нам, как принято у грузин любовь к другим народам, вера в силу своего народа, веру в друзей, в любовь к ближнему и сердечность. Вот таков гостеприимный Азербайджан, Таковы наши Азербайджанские друзья и я счастлив, что попал в их добрую, любовную и улыбчивую атмосферу. В мире все гармонично: любовь, счастье, дружба... избранно добрые, сладкоговорящие, добродушные, а также гостеприимные наши азербайджанские друзья дали возможность нам почувствовать эту гармонию. Они показали и дали нам осознать высокие гражданские ценности, коллективный характер, их быт, традиции, юмор...

Визит в Азербайджан еще более доказал нашу дружбу. Эти отношения основаны на безграничности, любви к делу, профессионализме и откровенности. В этом и заключается секрет дружбы, которая с каждым днем все более возрастает.

РОЛЬ ТЕЛЕВИЗИОННОГО РЕКЛАМНОГО ТЕКСТА СРЕДИ ДРУГИХ СРЕДСТВ РЕКЛАМНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.

Телевизионная рекламная речь даёт богатый материал для современной лингвистики, рассматривающей язык в процессе речи, в процессе реальной коммуникации, В текстах массовой информации наиболее полно и ярко проявляются основные тенденции развития литературного языка в целом (в обиход вошли и входят слова необычной формы из рекламных текстов). В рекламном тексте проявляются две основные тенденции: стремление в наиболее сжатой, экономичной форме передать необходимую информацию и стремление достичь максимальной экспрессивно - эмоциональной насыщенности текста.

Новая коммуникативная ситуация и информативная фактура создают то специфическое знаковое единство, по которому телевизионный рекламный текст отличается от других разновидностей рекламного дискурса. Чтобы выявить эти различия, мы можем опираться на следующие утверждения:

- 1) Массовая коммуникация представляет собой результат технического развития, который сделал возможным материальную фиксацию текстов, их массовое тиражирование и распространение.
- 2) Одной из специфической разновидностью обмена информацией является сама реклама, которая создавалась в самом процессе коммуникации как разновидность массовой информации.
- 3) Телевизионный рекламный текст представляет собой социальную коммуникацию, которая ориентирована на аудиторию.
- 4) По участникам коммуникации - общественную, т. е коммуникацию, направленную на массовую аудиторию.
- 5) По характеру отношения между участниками - одностороннюю.
- 6) По функциям сообщений - воздействующую (побуждающую).

Коммуникативную специфику рекламного текста определяет: единство коммуникативных средств, малый размер речевого продукта, массовый характер адресата, одностороннюю направленность коммуникации, взаимоотношения лингвистических и экстралингвистических факторов и т.д.

„Массовая коммуникация „ - это общезначимый современный текст ,в создании и распространении которого принимают участие новейшие технические средства и устройства : мощные печатные машины, телевидение, кино, магнитофонная запись, компьютеры и т .п. Причем это преимущественно текст серьезного характера, служащий главным образом, нуждам общественного управления, связанный с развитием , регулированием и устройством современного массового производства,„(Рождественский Ю. В. „Введение в общую филологию,„ - М. 1979

В настоящее время телевидение стало трибуной для разговора с миллионами. Оно совершенно справедливо считается самым современным средством доставки любой информации. „Телевидение - самое своеобразное образование в массовой информации. Оно включает в себя все разновидности изображения, музыку, словарный текст в письменной и устной формах. Смысловая структура

телевизионных текстов очень сложна и не обладает пока сложившейся традицией. Его художественная часть информативна, а информативная - художественна, - пишет Ю. В. Рождественский.

Телевизионный рекламный текст дает самую широкую информацию в сравнении его с другими средствами рекламы. Эта информация сообщается по трем каналам: изображение, музыка, речь, за счет которых увеличивается объем информации в телерекламе. Например:

Изображение	Музыка	Вербальный текст
Молодые люди на прогулке. Они мчатся на машине, Смеются и веселятся	Звучит Веселая музыка	- Вы на загородной прогулке? Просто здорово! Скорость доставляет вам истинную радость
Девушка достает шоколадные конфеты „Метро,, Когда они проезжают через мост, шоколад Выпадает у нее из рук.		Но кто из нас застрахован от неприятных неожиданностей? Ой!
По реке в лодке плывет парень. Шоколад падает в лодку. Парень радостный ест его.		„Метро, „- шанс приятно удивиться. Шоколадный батончик, внутри какао и карамель.

Рекламный лозунг: Улкер Метро - вкус нечаянной радости.

Телевизионная рекламная речь, по нашему мнению, является богатым материалом для наблюдения над живыми языковыми процессами. Войдя в наши дома как умный и желанный собеседник, телевидение стало одной из форм нашей повседневной жизни. А потому и речь, звучащая по телевидению, может изучаться как одна из форм повседневного речевого общения. Изучение телевизионной рекламной речи представляет интерес для современной лингвистики, рассматривающей язык в процессе речи, в процессе реальной коммуникации.

Телевизионные рекламные тексты являются текстами коллективно - авторскими. Они создаются не одним, а несколькими авторами, каждый из которых формирует лишь определенную часть текста, но руководствуется особыми правилами создания текстов и их частей, присущими данной сфере общения. Как известно, действие телерекламы проявляется в различных семиотических фактурах: язык, музыка, графика, изображение. Какой элемент семиотической системы может оказаться решающим? Этот вопрос уже довольно давно поставлен в работах, в которых данной проблеме уделялось много внимания.

Г. Штегер в своей книге, между языком и литературой, рекламу относит к гибридным произведениям, стоящим на грани между языковыми разновидностями побудительных предложений и особым, развившимся в XX веке, литературным жанром, распространение которого способствовало появлению средств массовой

информации. Вероятно, можно спорить о том, к какому виду искусства относить рекламу, и о том, относится ли реклама вообще к искусству. Бесспорным является то, что реклама - продукт сознательной целенаправленной трудовой деятельности людей, в которой используются различные средства и способы общения, среди которых основными являются языковые. Словесная часть в телерекламе взаимодействует с изображением; повествование разворачивается на экране, а вербальный текст поддерживает его; текст помогает запомнить главное, ради чего создавалась реклама, создает определенное настроение.

Текст, или лингвистическая часть, не только входит в телерекламу, конституирует ее, но и играет ведущую основополагающую роль как в создании рекламы, так и в достижении ею своей цели - побуждение потребителя к приобретению рекламируемого товара. Без лингвистической части реклама не может существовать (стремление актуализировать потребности покупателя и предложить ему предметы, удовлетворяющие эти потребности, отражается в языке рекламных текстов, в факте появления вербальных товарных знаков), тогда как без других элементов рекламный текст остается рекламой.

Если обратиться к истории, мы убедимся, что реклама появилась именно как вербальный текст. Первые упоминания об этом виде общественной деятельности относятся к тому периоду, когда возникло общественное разделение труда и производства на обмен. Успешное осуществление торговли и, следовательно, размер прибыли ставили торговцев перед необходимостью оповещать людей о своих товарах. Важным оповещательным средством стало то, что в последствии получило название, устная реклама, - беседа продавца с покупателем о свойствах и способах употребления товара. Само слово, реклама“ происходит от латинского глагола, *glatere*” - кричать.

Потребность в расширении и развитии рекламной деятельности становилось требованием момента, так как устные призывы продавцов, расхваливающих свои товары в окне или перед входом в лавку было недостаточно. Для торговцев изобретение книгопечатания не прошло незамеченным. С первыми книгами появились первые рекламные афиши - первые печатные сообщения о товарах, что было новой формой общения, предшественницей будущих средств массовой коммуникации - стало средством регулярного информирования о товарах. С появлением первых рекламных агентств во второй половине XIX века рекламная деятельность выделяется из сферы производства и становится самостоятельной формой общественной деятельности.

Завершая наш краткий экскурс по истории рекламы, отметим следующее: реклама всегда сопровождала общество на всех ступенях его развития, и история рекламы - история человеческой цивилизации.

При анализе телевизионного рекламного текста необходимо учитывать, кроме словесной части и другие составные части (изображение, музыка) носящие нелингвистический характер. В телерекламе, движение мыслей, движение идей по многим проводам, но в одном направлении, к одной цели, Д. Вертов. Статьи. Дневники. Замысли. М. Искусство, 1966.

Что позволяет нам говорить о телевизионном рекламном тексте как об особой структуре и о наличии системы критериев, выделяющих его на фоне других

разновидностей текстов? Телереклама - разновидность массовой информации, отмеченная весьма специфическими характеристиками: своеобразные формы и содержания, использование различных, взаимопереплетенных знаковых систем, а ее функционирование допускает образование ряда вариантов.

Сочетание коммуникативных средств: малый размер речевого продукта, массовость адресата, односторонняя направленность коммуникации, совмещение лингвистических и нелингвистических средств (интегрирование всех элементов в единую единицу коммуникации) - обуславливает исключительность телевизионного рекламного текста, делает его коммуникативным феноменом, так как ни одна из названных черт, взятая в отдельности, не является собственной только для рекламного текста.

Телевизионный рекламный текст всегда богаче любого другого вида рекламного текста. Он дает самую широкую информацию в сравнении с другими средствами рекламы. Эта информация сообщается нам по разным каналам: речь, изображение, музыка, за счет которых увеличивается объем информации в телерекламе. Ясно, что в радиорекламе слов больше, потому что там слово и только слово служит источником информации. Так как в радиорекламе отсутствует визуальный элемент, то совершенно естественно, что та информация о товаре, которая в телерекламе сообщается через изображение, в радиорекламе неизбежно будет компенсироваться словами.

Музыкальная часть в телерекламе и радиорекламе включает информацию эмоциональную. Конечно, музыкой невозможно передать конкретную информацию, но музыкальными средствами возможно передать информацию через эмоции, она помогает воздействию рекламы на зрителя, слушателей. В телерекламе музыка объединяется со словесной частью и изображением в единое целое. Компоненты телерекламы подчинены одной цели. И характерной особенностью этого сложного образования является единая направленность всех составляющих его компонентов.

На смысловую зависимость отдельных элементов от целого указывает А. В. Тедоров, когда пишет: „Целое состоит из конкретных элементов, которые, однако, существенны не каждый в отдельности и не в механической своей совокупности, а в системе, образуемой их сочетанием и составляющей единство с содержанием произведения.,,

Если сравнить посвященные одному рекламируемому объекту газетную, телевизионную и радиорекламу, то легко доказать преимущество над ними. В ней отпадает необходимость в подробных словесных описаниях рекламируемого объекта, их заменяет изображение. Хотя при дублировании изобразительного элемента словесной частью, вербальный текст не повторяет буквально изображение, а дает еще дополнительную, а иногда и совершенно новую информацию или наоборот (ведь в телерекламе зрительный образ вербализируется, а словесная часть - визуализируется).

А если приведем пример только вербальной части из телерекламы (например, я работаю косметологом уже пятнадцать лет и мне достаточно одного взгляда на вашу кожу, чтобы определить каким типом мыла вы пользуетесь. Я считаю, что, для любого типа кожи подходит глицериновое мыло, Сорти фрукт., .В его состав входят компоненты, предохраняющие от пересыхания даже особо чувствительную кожу.

Поэтому я рекомендую своим клиентам глицериновое мыло, Сорти фрукт., Сорти фрукт - идеальное мыло для ухода за вашей кожей) , без зрительного ряда ,станет ясным, что ничто не свидетельствует о том, что этот отрывок из телерекламы, так как нет описания зрительного ряда, характерного для любой телерекламы, есть только вербальный текст, воспроизведенный по записи. Этим и отличается телевизионный рекламный текст от рекламных текстов газеты и радио, в которых отсутствует живой визуальный элемент, что придает вербальной части телерекламы большую достоверность.

Восприятию газетного рекламного текста на помощь часто приходит фотография, но составитель газетной рекламы должен всю характеристику рекламируемого объекта передать словами, так как фотография в газетной рекламе не динамична, это лишь неживое изображение рекламируемого предмета.

Чем короче лингвистическая часть в телерекламе, тем большую роль играют средства других коммуникативных систем (в телерекламе словесный текст сочетается с таблицей, эмоциональным материалом, изображением, музыкой), которые используются так, чтоб не противоречили друг другу.

Очень важным компонентом телерекламы, требующим специальной оценки, считается текст, который является закадровым (дикторским) Его характер, место и объем в каждой конкретной телерекламе разнообразны.

Дикторский текст либо отличается строгой информативностью, либо откровенно, порой юмористически комментирует происходящую ситуацию, или же весьма убедительно сообщает о свойствах рекламируемого предмета и способах его употребления.

Вышеизложенные нами мысли можно подтвердить следующими отрывками закадрового текста из телереклам:

1.Сок Тонус - испытайте удовольствие.

2.Хрустящие цветные горошины „Скитлс“ . Раскуси любую и на языке взрыв фруктового сока. Попробуй радугой фруктовых ароматов.

3.Благодаря уникальному сочетанию карбамида с ксилитом Дирол обеспечивает защиту ваших зубов с утра до вечера.

Решающую роль в телерекламе играет слово, звучащее с телеэкрана. Вот пример, показывающий соотношение зрительного ряда и вербальной части. В этой короткой рекламе, завоевавшей высшую награду на международном фестивале экранной рекламы, всего два плана:

Изображение	Вербальный текст
Маленький „фольксваген „тащит на буксире огромный грузовик.	Такого вы, возможно, еще не видели!
Затем грузовик буксирует „фольксваген,,	Но, с другой стороны , когда вы видели обратное?

Итак, совершенно очевидно, что мотив, побуждающий потребителя подойти к товару, в этой телерекламе найден именно через вербальный текст и именно

словесная часть углубляет, усиливает зрительное впечатление и несет основную смысловую нагрузку.

Литература:

1. Вертов, Д. Статьи. Дневники. Замысли. М . Искусство - 1966
2. Рождественский Ю. В . Введение в общую филологию. М . - 1979
3. Тедоров, А. В. Очерки общей и сопоставительной стилистики. М - 1971
4. Штегер В. Между языком и литературой. М - 1970
5. Язык и массовая коммуникация. М - 1984

Irma Karanadze

The role of the TV advertising text between other advertising activities.

Summary

The new informative structure and new expressive methods have created new opportunities for society in terms of providing information. The article defines particularities of television text. The difficult semiotic nature of the study object requires innovative approaches, since we are dealing with different phenomenon - television text. Considering the place mass communication texts take in lives of modern people the urgency of problem becomes evident.

Article discusses new communication roles connected with new types of texts. New communication situation and informative structure create those specific combinations of signs, which differ television-advertising text from other varieties of advertising discourse. Review of mentioned issues allowed us to build upon following provisions:

1. Mass communication is the result of technological development, which made material fixation of texts, mass circulation and distribution possible.
2. Advertising is one of the specific types of information exchange that has been developed in the exchange of information as a variety of mass information.
3. Advertising text takes special place among information texts as it represents a specific type of communication.

Advertising communication is:

- a. According to communication participants social communication oriented on mass audience;
- b. According to attitude of communication participants unilaterally directed communication;
- c. According to the nature of message, we are dealing with influential communication.

Combination of communication means: minor form of speech product, mass nature of recipients, unilateral direction of communication, mutual conditionality of linguistic and extra linguistic factors and etc. define communication specifics of advertising text.

Communicative potential of television text exceeds potential of other advertising texts as information distributed by television text builds on possibilities of different communication systems. Complex nature stipulates influential effectiveness of television advertising text.

Television advertising text is the combination of several leading components - image, words, and music. Sometimes the words heard from screens play decisive role. Without texts, demonstration or picture is not able to explain the full possibilities, when text can function as advertising even when we have no advertising product, i.e. nonverbal type.

Thus, the television advertising text has a strong impression of ability and conducts a basic sense of loading.

ზოგი რამ ღაზვერვის ისტორიიდან

ჯაშუშობა უძველესი მეორე პროფესიაა. შესაძლოა ის ვაჭრობაზეც უფრო ძველი იყოს, რომელსაც ერთხმად მიიჩნევენ პირველ უძველეს პროფესიად და უპირატესად იყენებდნენ პირადი ინტერესებისათვის.

ჯაშუშობა უმთავარეს იარაღად იქცა უძველესი დროიდან, როცა ადამიანები პირველად გაემართნენ ერთმანეთისაკენ საომრად, როცა ოჯახებმა, ტომებმა, ხალხმა, ერებმა და საბოლოოდ იმპერიებმა დაიწვეს ურთიერთობილები. ჯაშუშობამ თავისი ასახვა ჰპოვა დიპლომატიაშიც. ფაქტიურად ჯაშუშობა და დიპლომატია წარმოადგენს ერთი მედლის ორი მხარეს.

თანამედროვე მსოფლიოს მიერ განვლილი გზა სავსეა ჯაშუშობის ისტორიის საინტერესო მაგალითებით. ბიბლია, ანტიკური მწერლობა, შემდგომი პერიოდის ლიტერატურა ახასიათებს ადამიანთა ამ უძველეს მეორე პროფესიას, აღწერს უამრავ ფაქტსა და შემთხვევას ატომური ჯაშუშობის ისტორიის ჩათვლით. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა „ბიბლიაში“ აღწერილი ასეთი ისტორია: „და შემდეგ აიყარა ხალხი ხაცეროთიდან და დაბინავდა ფარანის უდაბნოში, და უთხრა უფალმა მოსეს, ასე: „გაგზავნე კაცები და დაზვერონ ქანაარის ქვეყანა, რომელსაც მე ვაძლეე ისრაელის ძეთ. თითო კაცი თავის მამის ტომიდან გაგზავნეთ, ყოველი მთავარი მათ შორის“. და გაგზავნა ისინი მოსემ ფარანის უდაბნოდან უფლის სიტყვისამებრ. ესენი იყვნენ კაცნი, ისრაელის ძეთა მთავარნი. და აჰა მათი სახელები: როუბენის ტომიდან შამყაყი, ძე ზაქერისა, სიმონის ტომიდან შაფატი, ძე ხორისა, იუდას ტომიდან ქალებში - ძე იეფურისა, ისაქარის ტომიდან ივალი, ძე იოსებისა, ეფრემის ტომიდან ოსია - ძე ნავესი, ბენიამინის ტომიდან - ფალეტი - ძე რაფუსი, ზებუდურის ტომიდან გადიელი - ძე სოდია, იოსების ტომიდან - გადი - ძე სუსისა, მენაშეს მხრიდან - დარის ტომიდან ყამიელი - ძე გემალასა, აშერის ტომიდან სეთური - ძე მიქაელისა. ნავთალს ტომიდან ნახბი - ძე ვოფილა, გადის ტომიდან გუელი - ძე მაქისა. აჰა სახელები კაცებისა, რომელნიც გაგზავნა მოსემ ქვეყნის დასაზვერად და უთხრა მათ: „წადით ნებისაკენ და აღით მთაზე და იხილეთ ქვეყანა, როგორია იგი, და ხალხი, რომელიც ცხოვრობს მასში, ძლიერია თუ უძლური, მცირერიცხოვანი თუ მრავალრიცხოვანი? და როგორია ქვეყანა, რომელშიც იგი ცხოვრობს, კარგია თუ ცუდი? და როგორია ქალაქები, რომელშიც ცხოვრობენ, ბანაკებში მკვიდრობს თუ ციხე-სიმაგრეში? და როგორია ნიადაგი, ნოყიერია თუ ხრიოკი? არის მასზე ხე, თუ არა? იყავით გულადნი და წამოიღეთ ქვეყნის ნაყოფთაგან“.

ამონარიდიდან ნათლად ჩანს მოსეს მიერ მიცემული დაზვერვის მიზანი და დავალებები, მისი შესრულება და ანალიტიკური მონაცემები.

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის საარქივო დაწესებულებებში, განსაკუთრებით სამხედრო - ისტორიულ არქივებში დაცულია დოკუმენტები, რომლებიც ყველა საომარი მოქმედების წინა მომზადების სურათს გვიხატავს. საბჭოთა კავშირის უშიშროების სამსახურის (კგბ) ფესვების წარმოსაჩენად მკითხველის ყურადღება მიიწვივს მთავარად იმნული ისტორიების შემცველ საარქივო დოკუმენტებზე.

რუსეთის სამხედრო-ისტორიულ არქივებში დაცულია პეტრე პირველის, პ.ა.

რუმიანცევის ა.ვ. სუვოროვის, მ.ი. კუტუზოვის, პ.ი. ბაგრატიონის, მ.ბ. ბარკალაის, დე-გოლის, ბრუსილოვის, რუსეთ-თურქეთის ომის, პირველი და მეორე მსოფლიო ომების შესახებ უამრავი საინტერესო დოკუმენტი. მათში ასახულია ხალხთა ისტორიის ფაქტები: პირადი, რევოლუციური მოძრაობის, ეკონომიკის, ქვეყნის მოწყობის საკითხები. სახელმწიფოს უპირველესი მიზანი და დანიშნულება უსაფრთხოების უზრუნველყოფაა. სწორედ ამიტომ იქმნება უშიშროების და სადაზვერვო სამსახურები. მაგრამ ამ სტრუქტურების საქმიანობას მეფის რუსეთი, მოგვიანებით კი საბჭოთა იმპერია სხვა დატვირთვასაც აძლევდა. აღნიშნულის შესახებ წარმოდგენას იძლევა კონტრდაზვერვის ორგანოების მოწყობის რუსული სისტემა, რომლის შესახებ უამრავი საარქივო დოკუმენტია დაცული სახელმწიფო არქივებში.

მეფის რუსეთში უცხო ქვეყნის ჯაშუშების წინააღმდეგ ბრძოლას 1895 წლამდე აწარმოებდა ჟანდარმერიის სამმართველო, ხოლო რაიონებში ჟანდარმერიის კომენდატურა. სამხედრო ოლქის შტაბებს ევალებოდათ ასევე ჯაშუშების წინააღმდეგ ბრძოლა, მაგრამ ამ მიზნებისათვის მათ სათანადო შესაძლებლობები არ გააჩნდათ. ჯაშუშების წინააღმდეგ ბრძოლის უმნიშვნელო ყურადღებას უთმობდა ჟანდარმერიის პირადი შემადგენლობაც. მათი ძალისხმევა ძირითადად მიმართული იყო რევოლუციური და ეროვნულ - განმათავისუფლებელი მოძრაობების წინააღმდეგ.

სამხედრო უწყებაში 1905 წლამდე შემუშავდა ჯაშუშებთან ბრძოლის მეთოდები, რომელიც თავმოყრილი იყო გენერალური შტაბის სამხედრო - სასწავლო კომიტეტში. 1900 წელს გენერალური შტაბის სამხედრო - სასწავლო კომიტეტში დამუშავდა საკითხი, რომელიც ითვალისწინებდა დაზვერვის განყოფილებების შექმნას გენერალურ და ზოგიერთ სასაზღვრო სამხედრო საოლქო შტაბში. გათვალისწინებული იყო შტაბებთან სამხედრო - სადაზვერვო განყოფილებების შექმნა ვარშავის, კიევის, ოდესის პეტერბურგის, თბილისის/ტიფლისის, ჰელსინგფორეს, ვილენოს სამხედრო ოლქებში. ამასთან პეტერბურგის განყოფილებას თვალყური უნდა ედევნებინა უცხო ქვეყნის სამხედრო ჯაშუშებისათვის, ტიფლისის განყოფილებას - ადგილობრივი მოსახლეობისათვის, ხოლო ჰელსინგფორეს - ფინეთის სამხედრო ნაწილებისათვის.

სამხედრო - სადაზვერვო განყოფილებებს თავიანთი სამოქმედო გეგმები გასაცნობად უნდა წარედგინათ შინაგან საქმეთა სამინისტროში. სამხედრო ჯაშუშობასთან დაკავშირებული ყველა ინფორმაცია წარმოებისათვის უნდა გაგზავნილიყო შინაგან საქმეთა სამინისტროს ორგანოებში.

საზღვარგარეთის საიდუმლო აგენტურა, როგორც გამონაკლისი, ექვემდებარებოდა რუსეთის შტაბიანი სამხედრო ჯაშუშების ხელმძღვანელობას, რომლებსაც არ გააჩნდათ სპეციალური სახსრები მათი უზრუნველყოფისათვის. როგორც წესი კონტრდაზვერვა უცხოეთში იმართებოდა შინაგან საქმეთა სამინისტროს მაღალი ჩინოსნების მიერ. ოლქების სამხედრო შტაბების საქმიანობა ძირითადად შემოიფარგლებოდა უცხო ქვეყნის იმ მოქალაქეთა რეგისტრაციით, რომლებიც იწვევდნენ გარკვეულ ეჭვებს.

1903 წლის მაისში ჯაშუშობასთან ბრძოლის საქმისწარმოება გადავიდა სამხედრო - სტატისტიკურ (დაზვერვის) განყოფილების განკარგულებაში. ეს განყოფილება

ფილება ეხებოდა კონტრდაზვერვის ყველა საკითხს, რომელიც უკავშირდებოდა რუსეთ-იაპონიის ომის წინა პერიოდს შორეულ აღმოსავლეთში.

შორეულ აღმოსავლეთში საომარი მოქმედებების დაწყებასთან დაკავშირებით ჯაშუშებთან წინააღმდეგ ბრძოლის წარმოება მოექცა სადაზვერვო განყოფილების შტაბის ხელში. ერთდროულად და თითქმის დამოუკიდებლად შორეულ აღმოსავლეთში სადაზვერვო საქმიანობას ახორციელებდა (გარდა ჟანდარმერის ორგანოებისა) სამხედრო შენაერთების შტაბების სადაზვერვო განყოფილებები, ამურის ოლქის შტაბის სასახლვრო საგუშაგოები, სამხედრო ჯაშუშები და საკონსულულები ჩინეთში, მაგრამ მნიშვნელოვანი წარმატების მიღწევა ვერ მოხერხდა.

1905 წ. განხორციელდა გენერალური შტაბის რეორგანიზაცია. მას გამოეყო გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველო. უცხო ქვეყნის ყველა ჯაშუშებთან დაკავშირებული ძირითადი საქმისწარმოება თავმოყრილი იქნა მე-5 განყოფილების (სადაზვერვო) - შემადგენლობაში (გშმს).

1906 წლის ივნის - აგვისტოში სამხედრო ოლქის შტაბებში (თავდაპირველად უშტაბტოებში) ჩამოყალიბება დაიწყო სადაზვერვო განყოფილებებმა. მათთან გადავიდა ჯაშუშებთან ბრძოლის საქმისწარმოება. შიგა ოლქებში ჯაშუშებთან ბრძოლის საკითხებზე ანგარიშებს ადგენდნენ სამწყობრო განყოფილებები, რომლებშიც სადაზვერვო საქმიანობა წარმოადგენდა საიდუმლო დაზვერვასთან დაკავშირებულ შემხვედრ სამუშაოს.

ჯაშუშობასთან ბრძოლის საქმეში მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა შიდა დაკვირვება და თვალთვალი. სამხედრო - საოლქო შტაბის სადაზვერვო განყოფილებების უფროსები თვლიდნენ, რომ შიდა დაკვირვება - თვალთვალი წარმოადგენდა იმ მეთოდს, რითაც მთლიანად ამოიწურებოდა კონტრდაზვერვის საქმიანობა.

1907 წლის იანვარში გენერალური შტაბის უფროსის მითითებით მეთვალყურეობა - თვალთვალი დაეკისრა მოძრავი არმიის გამგეებს, მაგრამ ვერც ამ ღონისძიებამ გამოიღო სასურველი შედეგი. ამიტომ დადგა დაზვერვის და კონტრდაზვერვის საქმიანობიდან სასახლვრო საგუშაგოების კორპუსის გათავისუფლების საკითხი. ამ მიზნით შემუშავდა ახალი „ინსტრუქცია სასახლვრო დაცვის ჩინოსნებისათვის მოსახლვრე უცხო სახელმწიფოთა“ მიმართ დაზვერვითი სამუშაოების შესახებ. ინსტრუქცია ითვალისწინებდა კონტრდაზვერვასთან დაკავშირებულ მითითებებს სამხედრო ოქლების შტაბებთან ერთობლივი მოქმედების შესახებ საიდუმლო აგენტთა გადმობირების მიზნით.

გატარებული ღონისძიებების მიუხედავად ვერ იქნა მიღწეული სასურველი შედეგები. ვითარების ანალიზმა ცხადყო ჟანდარმერიის ორგანოებისა და სამხედრო ოლქების შტაბებს შორის შეთანხმებული კონტრდაზვერვითი სამუშაოების აუცილებლობა - ძირითადად ხელმძღვანელ რგოლში. 1908 წელს გენერალური შტაბის მთავარმა სამმართველომ მოიწვია საქვეუწყებო ორგანოთა საგანგებო თათბირი, სადაც განხილული იქნა საკითხი უცხო ქვეყნის „ჯაშუშობის“ შესახებ და შემუშავებული იქნა ღონისძიებათა პროექტი.

ამ საკითხს მიექდგნა 1909 წლის 25 მარტის თათბირი, რომელიც მივიდა შემდეგ დასკვნამდე:

1. უცხო ქვეყნების სამხედრო ჯაშუშობის საქმიანობის გაფართოება დღის წესრიგში აყენებს ჯაშუშების წინააღმდეგ ბრძოლის გააქტიურებას და

კონტრდაზვერვის განსაკუთრებული ორგანოს შექმნის აუცილებლობას;

2. ამ ფუნქციას აქამდე ასრულებდა ჟანდარმერიის კორპუსი, პერიოდულად გენერალური შტაბის სამმართველო, საზღვაო გენერალური შტაბი და ოლქების შტაბების დაზვერვის განყოფილებები;
3. კონტრდაზვერვის წარმატებლობა განპირობებული იყო არასაკმარისი ფინანსური რესურსებით, დაზვერვის ხელმძღვანელთა არაკომპეტენტურობით და გამოუცდევლობით, ხელმძღვანელთა ხშირი ცვლით, შემთხვევითი პირების დანიშვნით, ინსტრუქციისა და წესების არქონით და სხვა ფაქტორებით.

საქმიანობის წარმატებას კიდევ უფრო აფერხებდა შინაგან საქმეთა სამინისტროს სამძებრო განყოფილებებსა და ოლქის შტაბების სადაზვერვო განყოფილებებს შორის შეუთანხმებლობა.

არსებული ინფორმაციის საფუძველზე სამხედრო - სამძებრო დაწესებულებები უნდა გაუქმებულიყო შემდეგ ქალაქებში: ვარშავა, კიევი, ვილნე, ოდესა, პეტერბურგი, ირკუტსკი. შორეულ აღმოსავლეთში რუსეთის ერთ-ერთ დასაყრდენ პუნქტად უნდა ქცეულიყო ვლადივოსტოკის ციხე სიმაგრე. თათბირის დადგენილებით კონტრდაზვერვის საგანგებო უწყების ჩამოყალიბება შესაძლებელი იქნებოდა 1909 წლის 1 ივლისისათვის. საკადრო შემადგენლობა ამ ორგანოსთვის უნდა დაკომპლექტებულიყო ჟანდარმერიის ოფიცერთა შემადგენლობიდან.

აგენტების რეგისტრაცია 1909 წლისათვის კვლავ ხორციელდებოდა ოლქის შტაბების სადაზვერვო განყოფილებებში, ხოლო საქმეთა დამუშავება - შინაგან საქმეთა სამინისტროს განყოფილებებში.

როგორც ითქვა, კონტრდაზვერვის სფეროში არსებული წარუმატებლობა გამოწვეული იყო კადრების და ფინანსური უკმარისობით. თათბირის რეკომენდაციები არ ხორციელდებოდა. ამიტომ, ოლქის შტაბებმა 1910 წელს კვლავ დააყენეს დღის წესრიგში ეს საკითხები.

1910 წლის ივლისის უწყებათაშორის თათბირზე აღნიშნული წარუმატებლობა არასწორი დაქვემდებარებით იქნა ახსნილი. გადაწყდა, რომ ისინი დაქვემდებარებულიყო ოლქის შტაბებს, ხოლო სამძებრო ნაწილში მათი კონტროლი დაევადა შინაგან საქმეთა სამინისტროს. ასეთი მიდგომა მისაღები იყო გენერალური შტაბისათვის. მიუხედავად გატარებული ღონისძიებებისა, ამ სფეროში წარმატება მომდევნო ერთი წლის განმავლობაში მაინც ვერ იქნა მიღწეული.

1911 წელს სამხედრო მინისტრის მიერ დამტკიცდა კონტრდაზვერვის განყოფილებების დებულებები, თანდართული დანართებით:

1. რაიონული კონტრდაზვერვის საქმიანობის წესები;
2. კონტრდაზვერვის შტაბები;
3. კონტრდაზვერვის განყოფილების უფროსების ინსტრუქცია;
4. რეგისტრაციის წესები;
5. ინსტრუქცია - კონტრდაზვერვის განყოფილებების უფროსების მიერ თანხის ხარჯვისა და აღრიცხვის წარმოების შესახებ.

ამ დებულების საფუძველზე შეიქმნა პეტერბურგის საქალაქო, მოსკოვის (მოსკოვისა და ყაზანის სამხედრო ოლქი), ვილენის, ვარშავის, კიევის, ოდესის (ოდესის სახმედრო ოლქი, დონის ჯარების ოლქი), ტიფლისის (კავკასიის სამხედრო ოლქი), ტაშკენტის (თურქმენეთის სამხედრო ოლქი), ირკუსტსკის, ხაბაროვსკის (პრიმორსკის სამხედრო ოლქი) ონტრდაზვერვის განყოფილებები.

პეტერბურგის საქალაქო კონტრდაზვერვის განყოფილება ექვემდებარებოდა გენერალური შტაბის გენერალ ბინა - სამაგისტროს, დანარჩენები განყოფილებები კი ოლქის სამხედრო შტაბებს. კონტრდაზვერვის შესახებ საქმიანობის ყველა სფერო თავმოყრილი იყო გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოში. განყოფილებების უფროსებს ინიშნებოდნენ გენერალური შტაბის მიერ. მათ არჩევდნენ ჟანდარმერიის შემადგენლობიდან, მოადგილეებს კი მოქმედი საკადრო ოფიცრების შემადგენლობიდან.

კონტრდაზვერვის განყოფილება 1911 წლის ბოლოსათვის ჩამოყალიბდა შემდეგი სტრუქტურის სახით: გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოში სამხედრო კონტრდაზვერვა ეხებოდა გენერალ-ბინა-სამაგისტროს განსაკუთრებული (მე-5) საქმისწარმოების განყოფილებას, რომელთანაც იყო შექმნილი „ცენტრალური სარეგისტრაციო ორგანო“. მას უნდა ეწარმოებინა ჯაშუშების რეგისტრაცია.

ოლქის სამხედრო შტაბებთან არსებობდა კონტრდაზვერვის განყოფილებები, რომელიც ემორჩილებოდა ოლქის გენერალ-ბინა-სამაგისტროს შტაბს.

კონტრდაზვერვის განყოფილების ტექნიკური ხელმძღვანელობა ხორციელდებოდა გუბერნიის ჟანდარმერიის სამმართველოს უფროსების მიერ. კონტრდაზვერვის შემადგენლობა ჟანდარმერიის სამმართველოს კორპუსის პირად შემადგენლობაში შედიოდა.

ჟანდარმერიის სამმართველოს რკინიგზის სადგურებზე ჰქონდა თავიანთი განყოფილებები. ისინი ახორციელებდნენ კონტრდაზვერვით საქმიანობას და ფორმალურად ექვემდებარებოდა ოლქის სამხედრო შტაბებს.

ოლქების კონტრდაზვერვის განყოფილებების ბაზაზე პირველ მსოფლიო ომის პერიოდში - ფრონტისა და არმიის შტაბებთან, შემდეგ ფლოტის საკომანდო შტაბებთან - ჩამოყალიბდა კონტრდაზვერვის განყოფილებები. მოხდა კონტრდაზვერვის ზოგიერთი განყოფილების პასუხისმგებელ თანამშრომელთა გადაადგილება. არმიის და სამხედრო ოლქის შტაბების კონტრდაზვერვის განყოფილებები მექანიკურად აღმოჩნდა გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოს დაქვემდებარებაში, ხოლო ფრონტის მთავარი ხელმძღვანელობა შეუდგა საქმიანობას საერთო ხელმძღვანელობის გარეშე. ამიტომ აუცილებელი გახდა საომარი მოქმედებების პერიოდის კონტრდაზვერვისათვის ახალი ინსტრუქციის შემუშავება. ასეთი ინსტრუქცია შემუშავდა და დამტკიცდა 1915 წლის ივლისში. ამ ინსტრუქციით არმიის კონტრდაზვერვის განყოფილებები შეუერთდა შტაბის კონტრდაზვერვის განყოფილებებს, ხოლო ჟანდარმერიის ორგანოებს დაეკისრა მხოლოდ კონტრდაზვერვის საქმიანობის საქმეთა შესრულების ფუნქცია. კონტრდაზვერვის ხელმძღვანელობის უმაღლეს ორგანოდ დარჩა გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოს „განსაკუთრებულ საქმეთაწარმოება“, რომელიც წარმოადგენდა უმაღლეს სარეგისტრაციო და აღმრიცხველ დაწესებულებას ყველა სახეობის კონტრდაზვერვის ორგანოებისათვის - საომარო მოქმედების პერიოდში, ასევე სახელმწიფოს შიგნით.

1915 წლის ოქტომბერში, უმაღლესი მთავარსარდლის ხელმძღვანელობის მიერ დამტკიცდა შავი ზღვის ფლოტის კონტრდაზვერვის შტაბის დებულება საომარი მოქმედებების პერიოდისათვის, რომლითაც განისაზღვრა საომარი მოქმედებების დროს შავი ზღვის აუზში კონტრდაზვერვის ხელმძღვანელობა. 1916 წლის 14 იანვარს უმაღლეს სამეთაურო შტაბთან ჩამოყალიბდა სპეციალური კონტრდაზვერვის განყოფილება. კონტრდაზვერვის საქმიანობა მნიშვნელოვნად გართულდა, რაც აისახა ფრონტის და არმიის კონტრდაზვერვის განყოფილებების საშტატო ერთეულის გაზრდაში, დამატებითი კონტრდაზვერვის პუნქტების შექმნაში. მაგრამ საერთო ორგანიზაცია შეუცვლელი დარჩა 1917 წლის აგვისტომდე.

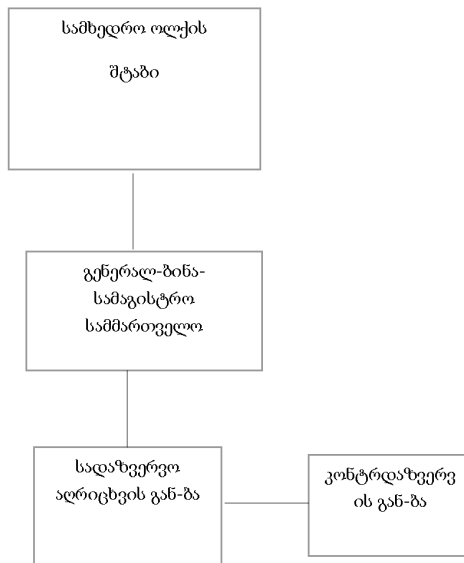
პირველი მსოფლიო ომის დროს გენერალური შტაბის მთავარ სამმართველოსთან არსებული სარეგისტრაციო ორგანო დროებით შეერწყა კონტრდაზვერვის განყოფილებას და ეწოდა სამმართველოს გენერალური შტაბის განყოფილება. 1916 წელს გენერალური შტაბის მთავარ სამმართველოსთან კვლავ შეიქმნა დამოუკიდებელი ცენტრალური სარეგისტრაციო ბიურო.

თებერვლის რევოლუციის შემდეგ ჟანდარმერიის ორგანოები გამარტივდა. აუცილებელი გახდა კონტრდაზვერვის (რომელიც იყო ჟანდარმერიის ხელში) საქმიანობის ორგანიზაციული შეცვლა. შემუშავდა კონტრდაზვერვის დებულება როგორც საომარი მოქმედებების დროისათვის, ისე შიდა რაიონებისათვის. ახალი დებულების შესაბამისად კონტრდაზვერვის ორგანოებში 1917 წლის აგვისტოსათვის დასრულდა რეორგანიზაცია.

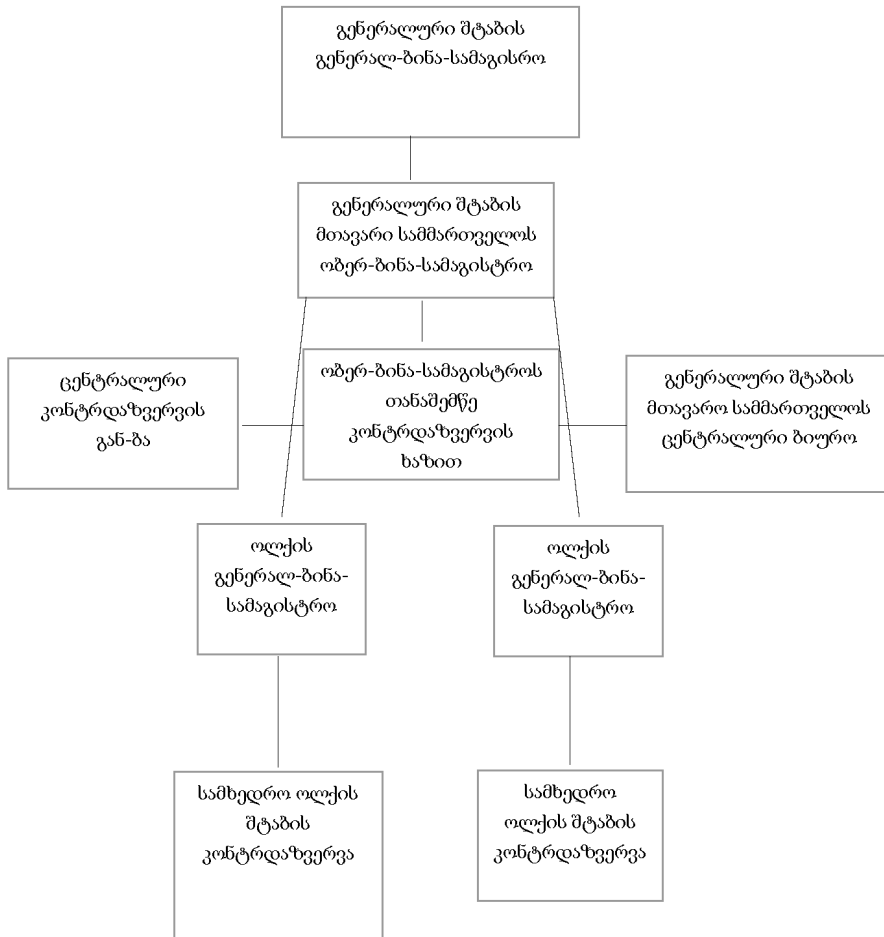
მეფის რუსეთის კონტრდაზვერვის სტრუქტურის უკეთ გააზრებისათვის მკითხველს წარმოუდგენთ გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოს, ოლქების და უმაღლესი მთავარსარდლობის კონტრდაზვერვის განყოფილების სქემებს (იხილეთ დანართი № 1, 2,).

დანართი 1

**სქემა
სამხედრო ოლქების შტაბების კონტრდაზვერვის განყოფილებები**

შიდა რაიონების კონტრდაზვერვის ქსელი დროებითი დებულების მოქმედების პერიოდისათვის და შიდა რაიონების კონტრდაზვერვის სამსახურების შესახებ დამტკიცებული 23.04.1917 წელს

წყაროები და ლიტერატურა:

1. საფუძველი: სსრკ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მთავარი საარქივო სამმართველო მეფის რუსეთის კონტრდაზვერვის ორგანოების დოკუმენტების ცნობარი, მოსკოვი - 1946
2. სსრკ ცენტრალური სახელმწიფო სამხედრო - ისტორიული არქივი, „ მეფის რუსეთის კონტრდაზვერვის ორგანოების მასალები“.

Elguja Chaganava

Some issues from the history of intelligence

Summary

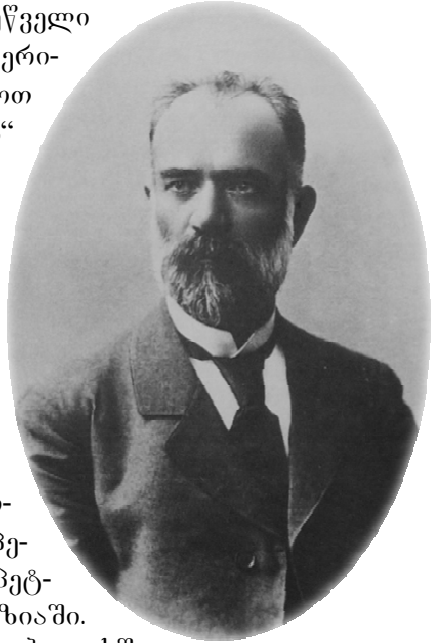
Espionage became the most important weapon in ancient times when people first came to fight each other when families, tribes, peoples, nations, and finally empires began to interact. Espionage found its reflection in diplomacy too. In the article, based on analyzes of the Russian corresponding bodies, the most important issues of espionage history are presented.

მთაწმინდის კაცის წერილი

შეიძლება ისტორიულ ან ქუთაისის არქივში, დავით მეფისა და თამარის ხელნაწერებით განებივრებულ არქივებში არ იყოს ასეთი მნიშვნელობის, მაგრამ რეგიონულ არქივში, ბათუმში, რომელიც ყველა ოქუპანტმა პირწმინდად გაპარცვა ფოლიანტებისგანაც, რომ წააწყდები მთაწმინდის კაცის წერილს, რა თქმა უნდა გაგიხრდება და შეიძლება იმაზე დიდი მნიშვნელობაც კი მიანიჭო, ვიდრე აქვს ისტორიულადაც და ლიტერატურულადაც.... მიუხედავად იმისა რომ მოსე ჯანაშიელის წერილს ისედაც აქვს ასეთი მნიშვნელობა.

„... მაგვარი ჰონორარებით“ ვარჩენ სახლობასო -წერს დიდი მეცნიერი და მოგეთუთქება გული, მიუხედავად იმისა, რომ ეგ ჰონორარი ასი რუბლი იყო და შედარებისთვის სადღაც 4 რუბლი ღირდა კარგი მეწველი ძროხა მაშინ. 1904 წლის 25 აპრილსაა წერილი დაწერილი. ბარემ წერილითვე დავიწყებდი მაგრამ, მოდოთ ჯერ მაინც „ქართველ დამფუძნებელ მამათაგან“ აღბათ ერთ-ერთი, გავისხენოთ, თავისი ბიოგრაფიით.

მოსე გიორგის ძე ჯანაშიელი დაიბადა 1855 წლის 31 მარტს, ჰერეთში, სოფელ კახში, საინგილოში, აწ უკვე აზერბაიჯანში, გარდაიცვალა 1934 წლის 19 აპრილს, დაკრძალულია მთაწმინდის პანთენში. ისტორიკოსი, ენათმეცნიერი, ეთნოგრაფი, პუბლიცისტი, პედაგოგი, საზოგადო მოღვაწე. 1875-1920 წწ. პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა ქუთაისსა და თბილისში, სადაც ასწავლიდა ქართულ ენასა და საქართველოს ისტორიას. პედაგოგიური მოღვაწეობა დაიწყო ჯერ ქუთაისის მ. პეტრიაშვილის პანსიონში, ხოლო შემდეგ პროგიმნაზიაში.

1878 წელს მოსე ჯანაშიელმა დატოვა ქუთაისი და თბილისში გადმოვიდა, სადაც პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა ჯერ სასულიერო სასწავლებელში, შემდეგ რეალურსა და წმ. ნინოს სასწავლებელში, ქალთა მეხუთე და ვაჟთა მეხუთე გიმნაზიებში, მიწის მზომელთა სასწავლებელში და ბოლოს 1920 წლიდან ქართული ენის ლექტორად პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში. იყო შრომის გმირი (1927), თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სიძველეთმცოდნეობის დამსახურებული პროფესორი, საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო, ასევე ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოებების საპატიო წევრი (1930).

ჰერეთში მისი ცხოვრებიდან მნიშვნელოვანია 1851 წელი, როდესაც კახში მღვდელმსახურება აღდგა. 1865 წელს ახალგაზრდა მოსე ჯანაშიელმა იქ დაიწყო სწავლა ახალ სკოლაში. 1896 წლის 7 თებერვალს „ივერიაში“ გამოქვეყნებულ მართა კონჭოშვილისადმი მიძღვნილ ნეკროლოგში მოსე ჯანაშიელი იხსენებს, რომ მისი პირველი მასწავლებლები იყვნენ მართა მახვილაძე, მისი მე-

უღლე პეტრე კონჭოშვილი, შემდეგში თბილისის დედათა ინსტიტუტის პედაგოგი. 1865 წლიდან სწავლობდა კახის სამრევლო სკოლაში. 1868 წელს მოსე ჯანაშიელმა სწავლა განაგრძო ზაქათაღის სამაზრო სასწავლებელში, რომელიც დაასრულა 1872 წელს. შემდეგ სწავლას აგრძელებს თბილისის სასულიერო სემინარიაში.

გამოჩენილ ქართველ მოღვაწეებთან (ი.ჭავჭავაძე, ა.წერეთელი, ს.მესხი, ი.მაჩაბელი, დ.ბაქრაძე, და სხვ.) ურთიერთობამ ბევრი რამ შესძინა მ. ჯანაშიელს, გავლენა მოახდინა მის მსოფლმხედველობაზე. გონიერი მოსწავლე აქ დაინტერესდა ე. იოსელიანისაგან ჩამოტანილი არალეგალური ლიტერატურით. ამის გამო მ.ჯანაშიელს სემინარიაში ყოფნა გაურთულდა და იძულებული გახდა გასცლოდა „საყვარელ თბილისს“.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 1875 წელს იგი გადავიდა ქუთაისში. მოსე ჯანაშიელმა ქუთაისის გიმნაზიაში გამოცდები ჩააბარა და მასწავლებლის მოწმობა მიიღო. აკადემიაში სწავლის გაგრძელებაზე ამის შემდეგ აღარ უფიქრია. იმოგზაურა ქუთაისის შემოგარენში, ლენხუმში, რაჭაში, ფოთში. სწავლობდა თანამედროვეთა ყოფაცხოვრებას, დიალექტებს. თბილისში დაბრუნების (1877 წ.) შემდეგაც არ შეუწყვეტია ასეთი ძიება და პედაგოგიურ მოღვაწეობასთან ერთად საინტერესო სტატიებს აქვეყნებდა. წერდა ქართულ და რუსულ პერიოდულ გამოცემებში. გახდა კრებულ „ნაშრომის“ რედაქტორი; მოსე აქტიურად მონაწილეობდა ეროვნულ განმათავისუფლებელ მოძრაობაში, დიდია მისი ღვაწლი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების კოლექციაში დაცული ძეგლების შესწავლაში. 1898 წელს მოსე ჯანაშიელი აირჩიეს საეკლესიო მუზეუმის გამგედ. მან მუზეუმის პირველ აღწერილობაში შეიტანა 484 წიგნის ანოტაცია, 334 დოკუმენტი. მალე გამოიცა ხელნაწერთა აღწერილობის მეორე ტომი. ამის შემდეგ მან თ. ჟორდანიას დაწყებული აღწერილობაც დაასრულა. ამავე დროს მოსე ჯანაშიელი სხვა გამოცემებზეც მუშაობდა. როგორც ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ფრიდონ სიხარულიძე წერს:

„მ.ჯანაშიელი დაინტერესებული იყო ქალაქების ისტორიით. სწავლული დიდ ყურადღებას უთმობდა როგორც განაპირა, ისე სამშობლოს შიდა მხარეთა წარსულს. შეისწავლა: აფხაზეთი, კახეთი, გურია, ქართლი, ჭანეთი, ტაო-კლარჯეთი. განსაკუთრებული ამაგი დასდო მშობლიური კუთხის მრავალმხრივ კვლევას. სამაგიდო წიგნი „საინგილო“ მ.ჯანაშიელმა ე.თაყაიშვილის თანადგომით გამოსცა. სწავლულის მახვილ თვალს შეუმჩნეველი არ დარჩენია ის დიდი ზიანი, რაც ჩვენს ქვეყანას მიაყენეს არა მარტო აოხრება-თარეშებით, არამედ სარწმუნოებრივი პოლიტიკითაც.“

მისი კვლევის საგანს წარმოადგენდა ქართული ლიტერატურის ისტორია, ქართული ენა, ეთნოგრაფია, საქართველოს ისტორია და ნუმიზმატიკა. ჯანაშიელის ბევრი ნაშრომი თარგმნილია ევროპულ ენებზე. მის სამეცნიერო მუშაობას დიდად აფასებდნენ ქართველი და უცხოელი მკვლევარები. მის სახელთანაა დაკავშირებული „სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრების“ გამოვლენა და გამოცემა, „ქართლის ცხოვრების“ თავისებური ხელნაწერის მიგნება, რომელსაც ჯანაშიელისეული ნუსხა ეწოდა.

მოსე ჯანაშიელმა ღვაწლი დასდო ქართული ენის სალექსიკონო წყარო-თა მოძიებას, ენის თავისებურებათა დადგენას. ასეთი ძიების ზოგი შედეგი შეჯამებულია მის „ქართულ გრამატიკაში“, რომელიც 1906 წელს გამოიცა. მანვე მრავალი წელი შეაღწია ქართული განმარტებითი ლექსიკონის შედგენასა. იგი იყო რამდენიმე სამეცნიერო საზოგადოების წევრი და წევრ-კორესპონდენტი .

მრავალი ნაშრომი მიუძღვნა აფხაზეთის, კახეთის, გურის, ქართლის, ჭანეთის, ტაო-კლარჯეთის საკითხებს. სწორედ სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს შესწავლასთან დაკავშირებით, კრებულის „ბათუმი და მისი შემოგარენის“ შედგენისას მის ისტორიულ ნაშრომს, ამ ძალიან მნიშვნელოვანი გამოცემის პერიპეტიებს ეხება მისი ეს წერილიც, რომელიც სწორედაც რომ დაგავიწყებს ისტორიულ და ლიტერატურულ მნიშვნელობას, აქ მეტია ჯანაშიელის ადამიანური ბუნებაზე და სულიერ მდგომარეობაზე მოცემული, აქ, ამ ნახევარგვედიან წერილში ლამის უფრო ჩანს მისი მთელი ბიოგრაფია და ცხოვრება: **„მაგვარი ჰონორარებით ვარჩენს სახლობს“-ო** წერს სამშობლოს თავგადაგებული კაცი... სამსახური არ ქონდა იმ პერიოდში, ერის მსახურებაში იყო მხოლოდ, მხოლოდ... სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრებას პოელობდა, ქართლის ცხოვრების მანამდე უცნობ ნუსხას კპოულობდა, საქართველოზე, ქართველობაზე

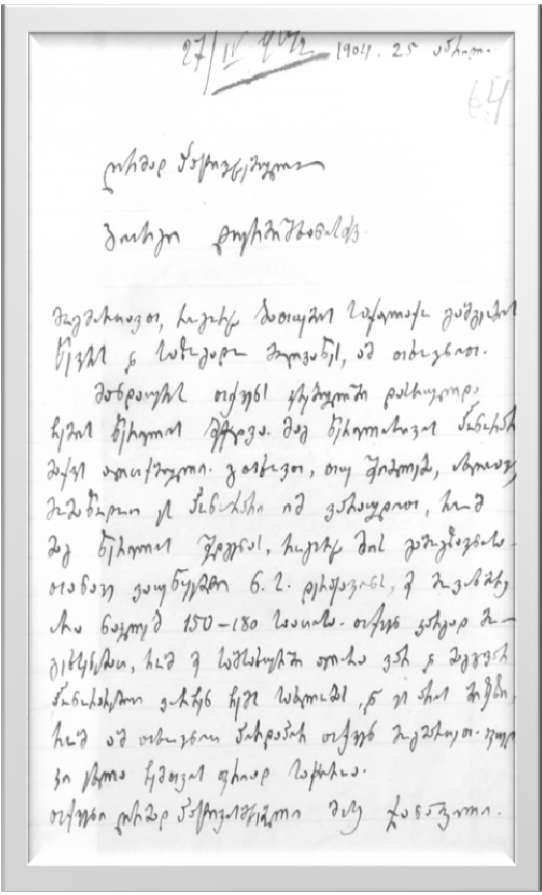
ქ.შ.წ.კ.გ.ს სთან ერთად ქართული ერისა და ქვეყნის გადსარჩენად მუშაობდა მხოლოდ, თავს და სახლობს კი რა, ამდაგვარი ჰონორარების იმედადღა არჩენდა, როგორც ექვთიმე თაყაიშვილი, ერთი მეწველი თხის მოიძედე; როგორც განდევილი ვინმე, სულის ხსნადა რომ დაუსახავს მიზნად ხორცს კი, ხორცს ვიღაცეების მიერ შემოწირულ პურითა და წყლითღა რომ ირჩენს. შემთხვევით არ გვისხენებია განდევილი; ვებერთელა შრომა ჩადო მან ლიტურგიკისა და სხვა საეკლესიო თუ ჰაგიოგრაფიული ლიტერატურის შესწავლაში, გამოსცა ქართული ეკლესიის სახელმძღვანელო.

რაც შეხება წერილს გთავაზობთ მას სრული სახით:

„ღრმად პატივცემულო

გიორგი დურმიშხანის ძე.

მოგმართავთ, როგორც ბათუმის საქალაქო გამგეობის წევრს და საზოგადო მოღვაწეს, ამ თხოვნით. მანდაურს თქვენს კრებულში დასრულდა ჩემი წერილის ბეჭდვა. მაგ წერილისათვის ჰონორარი მაქვს აღთქმული. გთხოვთ, თუ შეიძლება, ახლავე მომა-

წოდეთ ეს ჰონორარი იმ ვარაუდით, რომ მაგ წერილის შედგენას, როგორც მის გამომგზავნი სათანადო ვაუწყებელი ნ.ს. დერჟავინს, მე მოგახმარე არა ნაკლებ 150-180 საათისა. თქვენ კარგად მოგეხსენებათ, რომ მე სამსახურში აღარ ვარ და მაგგვარი ჰონორარებით ვარჩენ ჩემს სახელობას, და ეს არის მიზეზი, რომ ამ თხოვნით პირდაპირ თქვენ მოგმართეთ. ფული კი ეხლა ჩემთვის ფრიად საჭიროა.

თქვენი ღრმა პატივისმცემელი მოსე ჯანაშვილი. „

როგორც ჩანს ადრესატი გახლავთ გიორგი დურმიშხანის ძე ჟურული, პირველი რესპუბლიკის ფინანსთა, ვაჭრობისა და მრეწველობის მინისტრი, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ბათუმის განყოფილების გამგეობის თავმჯდომარე (1908-1910), ბათუმის ქალაქის გამგეობის წევრი, ამიერკავკასიის ცენტრის კომიტეტის წევრი.

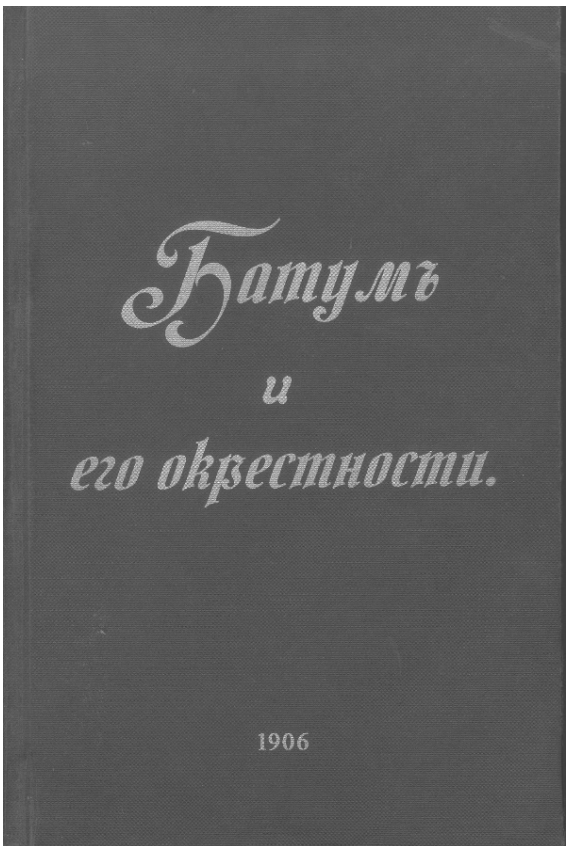
თვითონ სტატიას რაც შეეხება, საუბარია აჭარის დედასამშობლოსთან შეერთების (ეს რუსეთ-თურქეთისთვის რა თქმა უნდა იმპერიული ამბიციების ომის იყო, მაგრამ ჩვენთვის სწორედაც რომ სამამულო, ასე აფასებდა ამ ომსა და შედეგს ილია ჭავჭავაძე ეს ფაქტი არასოდეს არ დაექვემდებარება რევიზიას, ეს ამ ომში მონაწილე მრავალრიცხივან ქართველებისთვის წარმოადგენდა სამამულო ომს მიტაცებული ტერიტორიების დაბრუნებისთვის, ისევე როგორც ახლა ვიბრძვით რუსეთის ოკუპაციის წინააღმდეგ) 25 წლისთავთან დაკავშირებით გამოცემულ კრებულზე „ბათუმი და მისი შემოგარენი“. წიგნი დაიბეჭდა 1906 წელს. როგორც წინასიტყვაობაშია განმარტებული კრებულის გამოცემის იდეა ჯერაც 1902 წელს დაბადებულია. აზრი გასჩენია დოკუმენტში ნახსენებ, ბათუმის გიმნაზიის პედაგოგს ნ.ს. დერჟავინს და ბათუმის მესვეურთათვის მიუმართავს წერილითა და ინიციატივით და ქალაქის სათათბიროსაც დაუმტკიცებია ეს გეგმა

და სწორედ დერჟავინის რედაქტორობით უნდა გამოსულიყო ეს მნიშვნელოვანი წიგნი, მაგრამ 1905 წელს დერჟავინი გადავიდა თბილისში და შესავალში არაა ნახსენები ბათუმის გამგეობაში კონკრეტულად ვინ გაუძღვა რედაქტორობის საქმეს, თუმცა ჯანაშვილის წერილიდან ადვილი სავარაუდებელია რომ დიდ როლს სწორედაც გამგეობის წევრი, ჟურული, თამაშობდა. წერილში ნახსენები ნიკოლოზ სევესტიანის ძე დერჟავინი გახლავთ (1877-1953) ცნობილი მეცნიერი, სლავური ენების სპეციალისტი, აკადემიკოსი. ის დაიბადა ქალაქ პრესლავში. სოფელში, სადაც ის იზრდებოდა ძირითად ცხოვრობდნენ ბულგარეთიდან გადმოსახლებულები და ის ბავშვობიდან გაიტაცა ბულგარული ენისა და ლიტერატურის შესწავლამ. ოქროს მედალზე დაამთავრა სიმფეროპოლის გიმნაზია,

შემდეგ პეტერბურგის ისტორიულ-ფილოსიფიური ინსტიტუტი. გახლდათ ნიკო მარის ერთგული მოსწავლე და მიმდევარი, იცავდა მის იაფვეტურ სისტემას და ოთხი ელემენტის თეორიას ფაქტიურად სიკვდილამდე სწავლობდა. ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ მუშაობდა ბათუმის გიმნაზიაში რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად. აქვეყნებდა სტატიებსა და წერილებს. 1904 წლიდან მასწავლებლობდა თბილისის პირველ გიმნაზიაში. **(ვიკიპედიაში 1904 წლიდან წერია და იქნებ ამ მცირე სტატიამ მისი ბიოგრაფიის ეს ეპიზოდი უფრო დააზუსტოს, საარქივო დოკუმენტიდან ჩანს რომ თბილისში ის გადასულა 1905 წელს.)** თავმჯდომარეობდა თბილისის სახალხო უნივერსიტეტების საზოგადოებას და აქტიურად მონაწილეობდა ქ.ს.წ.კ.გ.ს ში. არჩეული იყო კავკასიის პედაგოგთა კავშირის მმართველობის წევრად. კრებული 1903 წელს უნდა გამოსულიყო ბუნებრივია, (მაშინ იყო 25 წლის იუბილე), მაგრამ 1902 წელს დაწყებულმა არჩევნების სამზადისმა შეგვიშალა ხელიო, წერია წიგნის შესავალ წერილში და აი, სამი წლის დაგვიანებით გამოვიდა მაინც. მასში შესულია მოსე ჯანაშვილის წერილში ნახსენები ნაშრომი: „გურიის, ჭოროხის ხეობის და ჭანეთის (ლაზისტანის) ისტორიულ-არქეოლოგიური ნარკვევი.“ კრებულის სხვა ავტორები იყვნენ ზემოთხსენებული დერჟავინი, სწორედ მისი სტატიით იხსნება წიგნი. „ ბათუმის ოლქის ისტორიულ გეოგრაფიული ნარკვევი“. კრებულში შესულია: ტ.ტ.სტეფანოვის, გენერალ ლ.პოტოს, ა.პ. კრასნოვის; ს.ნ.ტიმოფევის; ლ.ლ მარკოვის, ნ.ვ. წერეთელის და ი.ს. მესხის ნაშრომები. საუბარიც კი ზედმეტია იმ დიდ მნიშვნელობაზე რაც ამ წიგნს ჰქონდა მაშინაც და ახლაც, რომელსაც უამრავ ნაშრომში იმოწმებენ ცნობილი მეკვლევერები.

აღსანიშნავია რომ არაა ცუდი ნაშრომი დერჟავინის წერილი, საკმაოდ კარგადაა წარმოდგენილი უძველესი ქართული ისტორიის საკითხები და თითქოსდა არაფერია მასში რუსულ-შოვინისტური, მაინც იმოქმედა ეტყობა ბულგარელებთან, მართან და ქართველ მოღვაწეებთან ურთიერთობამ. გაგიხარდება კაცს მაინც შენს წარსულს რომ საამაყოდ ეხება, ვინმე. ბუნებრივია, თანამედროვე ქართული ისტორიოგრაფიის თვალთ უამრავი საკამათო, სადაო და არასწორად გაგებული საკიხია, მაგრამ ეს აშკარად არაა გამიზნულად დაწერილი. რაც შეეხება მოსე ჯანაშვილს ბუნებრივია მის ნაშრომშიც რამოდენიმე, დღეს უკვე აშკარად უკეთ შესწავლილი და გადააზრებული საკითხებიცაა მაგრამ

ის მთლიანად ემსახურება ქართველი ერის დამოუკიდებლობის, თვითმყოფადობისა და სახელმწიფოებრიობისთვის ბრძოლას, დიდებული ისტორიული წარსულით სიამაყისა და სახელმწიფოებრიობის ხსოვნას. და ალბათ ამიტომაც მოუწია მას ეტყობა პირველი ფურცლის (ნაბეჭდი ფურცელი; 57 გვერდია თანამედროვე გამოცემაში, ნაბეჭდი ფურცელი ალბათ სადღაც 15-20 გვერდს მოიცავდა), ხელახლა დაბეჭდვა. არ მოერიდა ხარჯებს, რომელზეც ქვემოთ ვისაუბრებთ და არაფერი დატოვა ეტყობა სადაო და საკამათოდ რაც კი ქართულსა და ეროვნულს შეეხებოდა. მანამდე კი მთელ კაპადოკიაზე წერს თავის ნაშრომში, იბერიულ ძირებზე... ტრადიციები და ენა და ეროვნება დღესაც იბერიულიაო, ეყრდნობოდა სტრაბონს. მცირედ მიმოიხილავს პონტოს სამეფოს ამბებს და დასძენს რომ პონტოც ადრე კოლხეთში შედიოდაო, ქსენოფონტეზე დაყრდნობით... გასაგებია საითკენაც უმიზნებს მართლაცდა „დამფუძნებელი მამა“, ეს ქართული მესიანიზმის ერთ-ერთი ადეპტი, მროველის ტრადიციებზე აღზრდილი კაცი, მთელი კავკასია და წინარეაზიაც კი ერთიან ველად რომ მოიაზრება, როსტომ ჩხეიძე „ქალდეას მონატრებად“ რომ მოიხსენიებს. გამწარებით ებრძოდა გარუსების არსებულ და სამომავლო ტენდენციებსაც კი და გვაფრთხილებდა **„ახლა თბილისის სასულიერო სასწავლებელში უფერულობა, უნაყოფობა სუფევს და ასე თუ გაგრძელდა, სრულიად უენონი, უაზრონი დაფრჩხობით და მუნჯ ადამიანს დავემსგავსებით.“** *„*ო, ზუსტად იცოდა რომ გაუნათლებელი საზოგადოება მონობისთვისაა განწირული.

ზემოთ ცენზურა ვახსენეთ და საინტერესოა რომ გიორგი ჟურული იყო ამ დროს ამიერკავკასიის ცენზურის კომიტეტის ერთ-ერთი ცენზორი, ნეტა მასვე გადასცეს საცენზუროდ ჯანაშვილის წერილი? თუ ეროვნულ საკითხებს ითვალისწინებდნენ და ქართველის ნაშრომს მას არ ანდობდნენ?

რაც შეეხება ფულს, აქ არაა არავითარი ინტრიგა, ან მიძიმე და დამამწუხრებელი კვანძის გახსნა: ეტყობა უფრო ფასდებოდა მაშინ მეცნიერებაც, განათლებაც და ლიტერატურაც (მაინცადამაინც ბართაშვილის ხელფასით ნუ განვსჯით, გენიოსების ამბავი მაინც გამონაკლისია ხოლმე, თან ჩვენი ტატო ხომ მეცნიერად ან ლირტიკორად არ განუმწესებიათ განჯაში, საკუთარ ნათესავთ, არამედ წერა-კითხვის მცოდნედ, უფრო

О Г Л А В Л Е Н И Е .

	Стр.
1. Вѣдето предисловія	I
2. Выписи изъ Берлинскаго трактата	III
3. Историко-географическій очеркъ Батумскаго края— <i>Ж. С. Державинъ</i>	1
4. Историко-археологическій очеркъ Гуріи, Чорохскаго бассейна и Чанети (Лазистана)— <i>М. Т. Джанашвили</i>	33
5. Историческій очеркъ вступленія русскихъ войскъ въ горъ Батумъ 25 августа 1878 г.— <i>М. М. Стефановъ</i>	87
6. Три прошлыхъ кампаній въ связи съ военными дѣйствіями въ районѣ Батумской области— <i>Ген.-л. Лотто</i>	113
7. Очерки растительности и животнаго міра ближайшихъ окрестностей г. Батума— <i>Проф. А. А. Красновъ</i>	173
8. Сельско-хозяйственный очеркъ Батума и его окрестностей— <i>С. А. Тимофеевъ</i>	195
9. Очеркъ батумской торговли нефтяными продуктами— <i>Л. Л. Марковъ</i>	253
10. Очеркъ торгово-промышленнаго развитія горъ Батума— <i>Ж. В. Церетели</i>	349
11. Очеркъ развитія батумскаго городскаго хозяйства— <i>И. С. Месхи</i>	457

П р и л о ж е н і я :

Карта Батумской области.
Планъ горъ Батума
Планъ Батумскаго порта.

გადამწერად, მაშინ ნეპოტიზმი უკუღმა იყო აშკარად) ჰო, მისცეს ჰონორარი ჯანაშვილს:

„ბათუმის ქალაქის გამგეობა

7 მაისი 1904 წელი

ქალაქის გამგეობას აქვს პატივი გამოგიგზავნოთ თქვენ, მოწყალეო ბატონო, ასი რუბ. საიუბილეო „ერებულისთვის“ შედგენილი თქვენი სტატიისთვის. ამასთანავე გამგეობა ვაღადავთ სთვლის გაუწყლოთ რომ, სამნახევარი ნაბეჭდი ფურცლისთვის მან განსაზღვრა გადმოგცეთ თქვენ ასორმოცი რუბლი, ფურცლისთვის ორმოცი რუბლის ანგარიშით, ამ თანხიდან კილაძის ტიპოგრაფიისთვის პირველი ფურცლის გადაბეჭდვისთვის გაცემული ორმოცი რუბლის გამოკლებით.

გამგეობის წევრი (აღბათ ივანოვი, ხელმოწერა)

საქმეთამწარმოებელი კაზეიშვილი“

რაც შეეხება იმ დასანან 40 რუბლს, საარქივო საქმეში შემონახულია ცნობა სადაც საუბარია ჯანაშვილის წერილზე და იმაზე რომ ჰონორარს ითხოვსო, შემდეგ კი განმარტებულია:

„ბატონი ჯანაშვილის სტატია „ერებულის“ გამოცემისთვის მიღებულია, გავლილი აქვს ცენზურა და უკვე დაბეჭდილია, ამასთანავე მოცულობა განისაზღვრა სამნახევარი საბეჭდი ფურცლით.

2/ სტატიის პირველი ფურცლის (საბეჭდი ფურცლის ფ.ქ.) 1500 ეგ ზემლარის, /ერებულის ეგ ზემლარების შესაბამისად/ საბოლოოდ დაბეჭდვის შემდეგ ბატონმა ჯანაშვილმა დიამეტრულად გადააკეთა ის, ასე რომ მოგვიწია ამ ფურცლის თავიდან დაბეჭდვა იმავე რაოდენობის 1500 ეგ ზემლარად, შეასამისად ამისთვის საჭირო ხარჯები, ბატონ ჯანაშვილთან შეთანხმებით, გაღებულ იქნა მისთვის გამწესებული ჰონორარიდან.

3/ თანდართული კილაძის ტიპოგრაფიის ხარჯარრიცხვით, ჯანაშვილის პირველი საბეჭდი ფურცლის ხელახლა დაბეჭდვის ხარჯებს შეადგენს ორმოცი რუბლი“

გაურკვეველი რჩება რა ცვლილებები შეიტანა მეცნიერმა და რატომ, ცენზურის ამბავი რომ ყოფილიყო არ დაუბეჭდავდნენ, ფაქტია რომ ცენზურის გავლის შემდეგ გადააკეთა, ასე რომ მოთვალთვალე დიდი ძმის ხელის გადაჩხაკნილს არ გავს. თუმცა უნდა ითქვას რომ ეს საკითხი ცალკეა შესასწავლი, იმედია ჯანაშვილის ამ ნაშრომის ხელნაწერი დედანი არსებობს და ტექსტის მასთან შედარების შემდეგლა შეიძლება რამე ითქვას დანამდვილებით.

ყოველ შემთხვევაში ორმოცი რუბლი უმუშევარი კაცისთვის არ იქნებოდა ნამდვილად უმნიშვნელო; არაა-თქო და კინაღამ გამოვიდა „არაბედნიერი“ დასასრული.

და ბოლოს, შეიძლება სიმბოლურიც კია რომ მოსე ჯანაშვილი სწორედ იმ ქართულ მიწაზე დაიბადა რომელიც უკვე ჩვენთვის დაკარგულია; იქნებ სწორედ ჩვენი დიდი მოღვაწეების, ჯანაშვილისთანა მოღვაწეების, საქმენი რომ დავივიწყეთ, სწორედ ისაა ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, ასე უდრტვინველად რომ ვკარგავთ ქართულ მიწებს... სანამ თავში არ ჩაგვაფარებს წითელ დროშას

უღიანოვ-ორჯონიკიძე და ქიაზიმ ბეი-ათათიურქი ვედარ ვხვდებით რომ თურმე იმპერიებს ჩვენი ტერიტორიებიც სდომებიან. სანამდე გვინდა დაგვიფაროს შარტავა-მაზნიაშვილების გმირულმა გაელვებებმა, რაღაცა მაინც ხომ უნდა ვისწავლოთ ისტორიისგან? რატომ არ გვინდა, ასე ჯიუტად, ვისწავლოთ მამულიშვილების დაფასება, და ვისწავლოთ მათი საქმეებისა და გამოცდილების პატივისცემა?

გამოყენებული ლიტერატურა

1. nplg.gov.ge/ilia/ka/00005447/
2. მოსე ჯანაშვილი - ვიკიპედია
3. ფრიდონ სინარულიძე ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. <https://burusi.wordpress.com>
4. მოსე ჯანაშვილი - ვიკიპედია
5. აჭარის საარქივო სამმართველო. ფონდი ი-6; აღწერა 1; საქმე 250;ფურცელი 64.
6. <http://www.nplg.gov.ge/ilia/ka/00002239/>
7. <https://burusi.wordpress.com/2010/05/06/mose-janashvili-4/>
8. აჭარის საარქივო სამმართველო. ფონდი ი-6; აღწერა 1; საქმე 250;ფურცელი 73.
9. აჭარის საარქივო სამმართველო. ფონდი ი-6; აღწერა 1; საქმე 250;ფურცელი 71

Fridon Kardava

Letter of Mtatsminda man Summary

The article presents the contributions of great Georgian scientist, historian and ethnographer Moses Janashvili.

1877-1878 წლების რუსეთ-თურქეთის ომი და ქობულეთი

(სიტყვა, წარმოთქმული 2018 წ. 12 ოქტომბერს, აჭარის საარქივო სამმართველოს ტერიტორიულ ორგანო-ქობულეთის არქივში - აჭარის დედასამშობლოსთან დაბრუნების 140 წლისთავისადმი მიძღვნილ ღონისძიებაზე)

დღევანდელი შეხვედრა მნიშვნელოვანია არა მარტო ქობულეთისა და აჭარისათვის, არამედ სრულიად საქართველოსთვის. იგი ეძღვნება აჭარის დედასამშობლოსთან დაბრუნების 140 წლისთავს. სიმბოლურია რომ იგი ჩვენს არქივში ტარდება, სადაც ინახება ჩვენი წარსულის, ჩვენი ხალხის მიერ აჭარის განთავისუფლებისათვის ბრძოლის ამსახველი დოკუმენტები.

ჩვენს სამშობლოს, საქართველოს თვითმყოფადობის, გადარჩენისა და ერთიანობისათვის უამრავი ბრძოლა გადაუტანია. ქართველი კაცისთვის შრომა და ბრძოლა განუყრელი ცნებებია, რადგან იგი შრომის დროსაც იბრძოდა და ბრძოლის დროსაც შრომობდა. რამდენჯერ განადგურდა ჩვენი ქვეყნის სიმდიდრე, ეკლესია მონასტრები, სიწმინდეები, ბაღ-ვენახები, მაგრამ საქართველო ვერ დააჩოქეს. ყოფილა შემთხვევაც - მამულის გადარჩენისათვის, მიწა-წყლის შენარჩუნებისათვის მტერს რომ დაუზავდა ქართველი.

საქართველოს კუთხეებიდან ყველაზე ტრაგიკული ბედი აჭარას ერგო. სამი საუკუნის მანძილზე დედასამშობლოს მოწყვეტილი მხარე სათუთად ინახავდა ქართულ სიტყვას, ქართული ჯიშისა და სისხლის უკვდავებას.

ქობულეთის „ქვეყანა“, როგორც კოლხური სამყაროს ორგანული ნაწილი, სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ზღვისპირეთის ერთ-ერთ წამყვანი რეგიონია. ქობულეთელთა წინაპარი ჯერ კიდევ ქვის ხანაში დასახლებულა და აუთვისებია ეს ღვთიური ბუნება. **ვახუშტი ბაგრატიონი ქობულეთის შესახებ გამოგვცემს: „კუაღად აღამბრისა და აჭყვის სამხრით დის მდინარე ქობულეთისა-მიერთვის ზღუასა ეგრეთვე, ზღვის პირს ამ წყალზედ არს ქობულეთი, მცირე ქალაქსავით და ნავსადგური ფრიად კეთილი“**

დასავლეთ საქართველოში თუ რომელიმე კუთხე გამორჩეულია ტრადიციებით, სიწმინდეებით, ერთი-ერთი ქობულეთია მისი ისტორიული ხეობებითა და სოფლებით, სადაც უხვადაა შემონახული საქართველოს ოქროს ხანის ძეგლები, სულიერებისა და კულტურის კერები: შუა საუკუნეების **ხინოს ეპარქია, ცხემვანის** წმინდა გიორგის სახელობის დედათა მონასტერი, **პეტრას ციხე** - (ტაძარი მე-VII საუკუნეში ბიზანტიური შემოსევების დროს დანგრეული, XI-XIV საუკუნეებში აღდგენილი, რუსეთ-თურქეთის ომის დროს 1877-1878 წლებში კვლავ განადგურდა), **სოფელ ხუცუბანში** თეთროსნის ტერიტორიაზე V-VI საუკუნეების წმინდა გიორგის სამონასტრო კომპლექსი; **სოფელ ჩხეხედანაში** მამია გურიელის მიერ შვილის - მანუჩარის სახელზე აგებული წმინდა გიორგის სახელობის მამათა მონასტერი; **სოფელ დაგვაში** პონტოელი ბერძნების მიერ აგებული ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესია; **სოფელ კვირიკეში** წმინდა გიორგის სახელობის, წმინდა ელენესა და კონსტანტი-

ნეს სახელობის ეკლესიები და წმინდა ქალწულმოწამე კერკირას სახელობის საყდარი და ა. შ.

ეს ყველაფერი ამ ხეობის რელიგიური და პოლიტიკური სიძლიერის გამოხატულებაა. **აქ ქართული საქმე არასდროს გაჩერებულა.**

1877-1878 წლების რუსეთ თურქეთის ომს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ქართველი ერის ისტორიაში, ქართველებს იმედი მიეცათ, რომ აჭარა და საერთოდ მთელი სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო საბოლოოდ მაინც დაუბრუნდებოდა დედა-სამშობლოს.

ომის წინ სამხრეთ-საქართველოში იმოგზაურა დიმიტრი ბაქრაძემ, გიორგი წერეთელმა, მამია გურიელმა, **გიორგი ყაზბეგმა**. ეს უკანასკნელი შტაბის უფროსიც კი იყო ომის დროს. ყაზბეგი ყველა ოპერაციაში იღებდა მონაწილეობას, მის გვერდით მისი **და ელისაბედიც** იბრძოდა- პეტერბურგის სამეანო სასწავლებლის კურსდამთავრებული.

დიდი ბრძოლები გაიმართა მდინარე ჩოლოქზე, მუხაესტატესა და ხუცუბანში. 1878 წლის 25 აგვისტო - მნიშვნელოვანი დღესასწაულია. 31 აგვისტოს ოსმალთა უკანასკნელმა ნაწილებმა ბათუმი დატოვეს.

ქალაქის მოსახლეობა განმათავისუფლებელ ჯარს **ბარცხანასთან** შეხვდა და მის უფროსს პურმარილი მიართვა. ქვემეხთა სალუტმა მოსახლეობას აცნო ომის დასრულება და თურქთა ბატონობის დასასრული აჭარაში. ეს მხარე დედა-სამშობლოს დაუბრუნდა.

ოსმალების ბატონობის ქობულეთს **ჩურუქ-სუ შეარქვეს**. მასში 16 სოფელი შედიოდა, სადაც 17 მეჩეთი და 10 მედრესე იყო. ქობულეთში მაშინ ცხოვრობდა 3592 ქართველი მუსლიმი და 538 მუჰაჯირი. **დიმიტრი ბაქრაძის** სიტყვით ადგილობრივ მოსახლეობას ჰქონდა თურქული გვარები, მაგრამ ახსოვდათ ქართული წარმომავლობა და იყენებდნენ ქართულ გვარებსაც.

ქობულეთი, ბათუმის ოლქთან ერთად რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში შევიდა. **„ბერლინის ხელშეკრულებამ ჩვენ ერთი დიდი სიკეთე შეგვიძინა - წერდა გაზეთ „დროებაში“ ილია ჭავჭავაძე - ჩვენი მამები, ჩვენი სისხლხორცი, ჩვენთან ერთად მებრძოლი შავი ბედისა“, ჩვენი გმირების ბუდე, ჩვენის უწინდელის განათლებისა და სწავლის აკვანი ჩვენი საქართველო დღეს ჩვენ შემოგვიერთდა.“**

ოსმალთა საუკუნოვანმა ბატონობამ ვერ გააქრო სამუსულმანო საქართველოს მოსახლეობაში ეროვნული მთლიანობის შეგნება. ყოველი ქართველი კაცის აღტაცებას იწვევს თურქ მოძალადეთა წინააღმდეგ ქობულეთელ პატრიოტთა შემართება 1918 წლის აპრილში - ქობულეთის რეფერენდუმზე. ზღვის პირას ფიჭვნარში რეფერენდუმი დაინიშნა. თურქი დარწმუნებული იყო გამარჯვებაში და მას სურდა უსისხლოდ მიიერთებინა აჭარა. კენჭისყრაზე დადებული იყო თეთი და შავი კენჭები. შავი კენჭი საქართველოს ნიშნავდა, თეთრი თურქეთს. რეფერენდუმზე ხასან თხილაიშვილმა ასე მიმართა ქობულეთელებს: **„მშობო ქართველებო-ნუთუ ვინმეს გონია რომ დღეს აქ რჯულის საკითხი ირჩევა. ამოდენა ასკერს სულაც არ აინტერესებს ჩვენ -- ხოჯას დაფუჩოქებთ თუ მღვდლის წინაშე აღვაპყრობთ ხელებს. ესენი მხოლოდ იმისთვის მოსულან რომ აქ 40**

წლის წინ დაკარგული დაიბრუნონ. ამ მინდორზე, ამ ზღვის სანაპიროზე უნდა გადაწყდეს და გაირკვეს საკითხი: გადავიქცევით სამუდამოდ თურქეთის ყურმოჭრილ მონებად თუ ვიყოთ ჩვენს ძმეთან ჭირშიც და ღხინშიც, ვიბრძოლოთ ერთად თავისუფალი საქართველოსთვის. მტერმა ვერ უნდა შეგვაძულოს ძმები! „ ამის შემდეგ ხ. თხილაიშვილმა აიღო შავი კენჭი და საქართველოს ერთიანობას დაუჭირა მხარი. რეფერენდუმის ჩაშლაც, ხალხის გამოდევნება, სამშობლოს დამოუკიდებლობისა და ერთიანობისათვის ბრძოლის აზვირთებაც ჩვენი წინაპრების დამსახურებაა. ქართველობა უბრუნდება ჩვენს ისტორიულ სარწმუნოებას - ქრისტიანობას.

როცა მამულისათვის ბრძოლა იწყება, როცა სამშობლოა გადასარჩენი, იქ პირადული და სარწმუნოებრივი უკანა პლანზე იწევს. ქობულეთის რეფერენდუმი ნათელი მაგალითია სხვადასხვა რელიგიური მრწამსის ორი ქართველის ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი აზროვნებისა. სკენდერ ცივაძე ყურანით, ხოლო ბენიამინ ღლონტი სახარებით აქტიურად მონაწილეობდა საქართველოს კეთილდღეობისათვის. ეს მოხდა ქობულეთში. დიას ჩვენ ამ მოდგმის ხალხი ვართ. კვლავაც ბევრჯერ შევძლებთ გამარჯვებას.

1878 წელს, რუსეთის იმპერიის ხელში ქობულეთის გადასვლის შემდეგ აქ აღმოცენებულ ახალ დასახლებას „სმეკალოვკა“ ეწოდა. ქობულეთის გამაჯანსაღებელმა კლიმატმა სულ რამდენიმე წელიწადში გაითქვა სახელი, ადგილმდებარეობისა და მისი ჰავის ექსპერტული შეფასებით- ცნობილი ექიმების პრეობრაუენსკისა და პროფესორ შერბაკოვის დასკვნით ქობულეთის ჰავა საუკეთესოდ მოქმედებს გულ-სისხლძარღვთა, ნერვულ სისტემასა და სასუნთქ ორგანოებზე. ის იქცა ელიტურ კურორტად. ზღვისპირა ზოლი რუსეთის იმპერატორ ალექსანდრე II-ის განკარგულებით გადაეცათ მთავარსარდლებს, რომლებმაც თავი გამოიჩინეს რუსულ-თურქული კამპანიის დროს. დაიწყო ზღვისპირას აგარაკების გაშენება.

მე-19 საუკუნის დასასრულს ქობულეთს მწვანე კონცხთან და ჩაქვთან ერთად მოიხსენიებენ ბათუმის „სააგარაკო ადგილად“.

მე-20 საუკუნის დასაწყისის ქობულეთის შესახებ წარმოდგენას იძლევა „კავკაზსკი ვესტნიკში“ 1900 წელს გამოქვეყნებული სტატია- **“ кобулети (смекаловка) как курорт и дачное место”**.

სმეკალოვკამ თავისი სახელწოდება მიიღო ქუთაისის სამხედრო გუბერნატორის სმეკალოვის საპატივცემულოდ, რომლის ინიციატივით 1880-1884 წლებში აქ რუსეთის შიდა გუბერნიებიდან გადმოსახლდნენ კოლონისტები. მათ მიაკუთვნეს თითო დესეტინა საკარმიდამო ნაკვეთი და 10 დესეტინა სახნავ-სათესი.

1913 წელს ქობულეთს უკვე გააჩნდა ფოსტა-ტელეგრაფი, შემნახველი სალარო, აფთიაქი, ფიჭვნარში ზღვის პირას ვრცელ ბაღში აშენდა მართლმადიდებლური ეკლესია, სადაც ფუნქციონირებდა საეკლესიო-სამრევლო სკოლა. იქვე ახლოს ქვის კაპიტალურ შენობაში განლაგებული იყო 2 სამოქალაქო სასწავლებელი. ფუნქციონირებდა ბაზარი, კლუბი, ბიბლიოთეკა, სამკითხველო. პირველი მსოფლიო ომის დაწყებამ ზიანი მიაყენა ქობულეთის საკურორტო მშენებლობას.

1923 წლიდან ქობულეთი- სახელმწიფო მნიშვნელობის კურორტად გამოცხადდა.

1930 წელს შეიქმნა ქობულეთის რაიონი. 1931 წლიდან იწყება სასტუმროების მშენებლობა. 1932 წელს დაარსდა ქობულეთის სასოფლო საბჭო, რომელიც 1939 წელს გარდაიქმნა ქობულეთის სადაბო საბჭოდ. 1944 წლის აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების საფუძველზე დაბა ქობულეთი გადაიქცა ქალაქად.

კიდევ ერთხელ მოგესალმებით და მოგილოცავთ აჭარის საქართველოსთან დაბრუნების 140 წლის იუბილეს.

შენგენის საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლის აღსაზრდელებთან

„თუ ამ ლექსებს გულით წაიკითხავთ, მაშინ ეს თბილი გრძნობა თქვენთვის
მიჩუქნია ჩემს ლექსებთან ერთად“

2018 წლის 26 დეკემბერს საარქივო სამმართველო მასპინძლობდა ბათუმის საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლის აღსაზრდელებს: **გიორგი გორგაძეს, კახა გორგაძეს, ეფემია ბედინაძეს, სოფო ქათამაძეს, ალინა აკიმოვას, მაია ლორთქიფანიძეს** და ყოფილ აღსაზრდელს, ამჟამად ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტს, დამწყებ პოეტსა და მხატვარს **ლუკა სარალიძეს**. მათმა სტუმრობამ ერთგვარად გააღამაზა არქივისტების ცხოვრება, სინარული და სიხალისე შეიტანა არქივის ყოველდღიურ რუტინულ საქმიანობაში

ლუკა ზრდილობიანი ახალგაზრდა და წარმატებული სტუდენტია. სხვა აღსაზრდელებთან ერთად ცხოვრებამ მასაც დიდი ტკივილები დაატეხა თავს. იგი საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახელში გაიზარდა. თავს დატეხილ უბედურებას ლუკა შემდეგი სიტყვებით გამოხატავს:

მე თვით შვილი ვარ, დედისაგან მიტოვებული
თითქოს მარტო ვარ, ჩემს ფიქრებში ვზივარ ეული,
დედის სითბოსგან მონატრებულს რა გამახარებს
ვაი იმ დედას ვინც დატოვებს შვილებს პატარებს.

არ გატყდა ლუკა, არ შეეგუა ტკივილსა თუ უბედურებებს. ცხოვრების უკუღმართობამ ვერ შეძლო მისი გაბოროტება. პოეტის ყოველი სიტყვა და ქმედება სიკეთისა და ნამუსის არშინით იზომება. ეს კარგად ჩანს ლუკას ნაწერებში:

ამ ცხოვრებისგან ერთ რამეს ვითხოვ
ყველაფერი რომ აქ იყოს რიგზე
არც ბოროტება და არცა ბოღმა,

შური და მტრობა არ გვხეთქდეს გულზე!

ლუკა ემაღლიერება იმ ადამიანებს, რომლებმაც მისი და მისი მეგობრების ტკივილი და ვარაძი გულთან ახლოს მიიტანეს. ახალბედა პოეტი განსაკუთრებულ სითბოთი და სიყვარულით სავსე გრძნობებით გამოხატავს მათდამი დამოკიდებულებას, რადგან წამს, რომ დედამიწაზე ყველაზე დიდი ცოდვა უმაღურობის გამოვლენაა:

როცა ვიღაცა შენთვის ირჯება,
და გიმარტივებს ამ ცხოვრების გზებს,
როცა ვიღაცა შენზე ზრუნვას და
ცხოვრების გზების გაკაფვას გიწყებს,
როცა ვიღაცას შენი ცხორების
გამარტივება და კარგი უნდა,
მას ხომ შენგანვე, ამ სიყვარულის
და ამ სიკეთის დანახვა უნდა!

წინასახალწლო განწყობას ერთი-ორად ამაღლებს ლუკას საახალწლო დალოცვა:

ღმერთი იყოს ყველს შემწე, ორიათას ცხრამეტში,
კანფეტი არ მოგკაკლებოდეს, ვახრამუნოთ კბილებში,
ასე ტკბილად გაგვიტენდეს, ყოველი დღე ახალ წელს,
მამალიც კი გვადვილებდეს გვითენებდეს მრავალ დღეს!

ნუ ვიქნებით მკაცრი ლუკას შემოქმედების შეფასებაში. მისი ლექსები შესაძლოა საჭიროებდეს დახვეწას, მაგრამ პოეტის თითოეული სიტყვა გულწრფელობით, სისადავით, ადამიანური ტკივილის ღამაზ ფერებში გადმოცემის სურვილითა და მოყვასისადმი სიყვარულითაა ნასაზრდოები. ლუკა თავისი ლექსებითა და შემოქმედებით საკუთარ ასაკზე უფრო მოზრდილად გამოიყურება. ლუკა ჩამოყალიბებული პოეტია. მის პოეზიაში აშკარად იგრძნობა დიდი ქართველი პოეტის ნ. ბარათაშვილის გავლენა. იდეურადაც იგი დიდ წინაპარს ენათესავება.

ახალგაზრდა, პერსპექტიული სტუდენტი სხვა მხვრივაცაა გამორჩეული. იგი ყურადღებას იქცევს საოცარი თავმდაბლობითაც. თავად ლუკას დავესესხებით: „შესაძლოა ჩემი ლექსები გამოჩენილი პოეტების შემოქმედების შესაღარი არ იყოს, თუმცა ვფიქრობ, მკითხველს სასიამოვნო რომანტიულ განწყობაზე დააყენებს... იმედია ჩემი ლექსები ზუსტად იმ ემოციას აღგიძრავთ სულსა და გულში, რაც მე ჩავაქსოვე მათი შექმნისას. თუ ამ ლექსებს გულით წაიკითხავთ, მაშინ ეს თბილი გრძნობა თქვენთვის მიჩუქნია ჩემს ლექსებთან ერთად“.

მადლობა ლუკა, ასეთი გულწრფელობისათვის, სისადავისათვის, სისუფთავისათვის, თავმდაბლობისათვის. შენმა ლექსებმა ზუსტად გადმოსცა შენს მშფოთარე გულში დაბუდებული გრძნობები, ააფორიაქა მკითხველის სული და ნათლად გამოხატა ის სიტბო, რომელიც ჩვენ გვისახსოვრე შენს მშვენიერ ლექსებთან ერთად. გვინდა, რომ ეს სიტბო მაღალი გემოვნებით გამორჩეულ მკითხველსაც გავუნაწილოთ. ამიტომაც გამოგვაქვს შენი ლექსები მკითხველის სამსჯავროზე!

საარქივო სამმართველოს **დაულოცნია შენი შემოქმედების პირველი ნაბიჯები ჩემო ლუკა!** წარმატებებით გეველოს!

თამაზ ფუტკარაძე

მე თვით შვილი ვარ, დედისაგან მიტოვებული

მე ვარ ლუკა სარალიძე 18 წლის, დავიბადე 2000 წლის 21 აპრილს ქალაქ ბათუმში, წლინახევრის ასაკში დედას გარემოებებიდან გამომდინარე მოუწია ჩემი დატოვება მის მეზობელ ოჯახში, სადაც ოთხი წლის განმავლობაში მზრდიდნენ და მივლიდნენ. ოთხი წლის შემდეგ ოჯახს ეკონომიკური კრიზისის გამო მოუწია ჩემი ფერიის წმინდა მატათას სახელობის გიმნაზია-პანსეონში ჩაბარება, სადაც რვა წელი ვიცხოვრე. თერთმეტი წლის ასაკში წამოვედი ფერიის ზემოთ აღნიშნული დაწესებულებიდან და სოციალური სააგენტოს ხელშეწყობით მოხვდი მცირე საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლში, სადაც ცხოვრება დაიწყო თავიდან. იქ იგრძნობოდა ოჯახური გარემო, სიტბო და სიყვარული. ამ დაწესებულებაში მხოლოდ 18 წლამდე მქონდა დარჩენის უფლება. 18 წლის რომ შევსრულდი, სოციალურმა სააგენტომ და საოჯახო ტიპის

ბავშვთა სახლის წარმომადგენლებმა იზრუნეს იმაზე, რომ მინდობით აღზრდაში გავეშვი ერთ ძალიან თბილ და საყვარელ ოჯახში, სადაც თავს ძალიან ბედნიერად ვგრძნობ. ასე შევძელი სახელმწიფო მზრუნველობის ქვეშ დავრჩენილიყავი. სკოლა რომ დავასრულე, უნივერსიტეტში ჩავირიცხე ფსიქოლოგიის ფაკულტეტზე. სწავლის ხარჯები სრულად დაფინანსდა სახელმწიფოს მიერ. ამჟამად ვარ ფსიქოლოგიის პირველკურსელი სტუდენტი.

იმედია ჩემი ლექსები ზუსტად იმ ემოციას აღვიძრავთ სულსა და გულში, რაც მე ჩავაქსოვე მათი შექმნისას. თუ ამ ლექსებს გულით წაიკითხავთ, მაშინ ეს თბილი გრძნობა თქვენთვის მიჩუქნია ჩემ ლექსებთან ერთად.

ლუკა სარალიძე
2018 წლის 26 დეკემბერი

* * *

ამ ცხოვრებისგან ერთ რამეს ვითხოვ
ყველაფერი რომ აქ იყოს რიგზე
არც ბოროტება და არცა ბოდმა,
შური და მტრობა არ გვხეთქდეს გულზე
ასე ფიქრობდა ბარათაშვილი
როცა ის წერდა თავის უკვდავ ლექსებს
ჭიდილი ბოროტს და კეთილს შორის
გამარჯვებისკენ უკვლევდა ძნელ გზებს
თუმცა მთავარი იცით რა არის?
ის, რომ ცხოვრების აზრი არ ვიცით,
მოვშორებივართ ღვთის კანონ-წესებს
ვით დაკარგული დედისგან კვიცი!
ბოროტებაა ეშმაკი იგი
თუმცა ღმერთია სიკეთე დიდი,
რა გაიმარჯვებს ორთ ჭიდილს შორის
შენ გადაწყვიტე შენს გულში მიდი!
მე დავასრულე ამ ლექსის წერა
ძალზედ მწირია ჩემი ბჭკარები
თუმც ბარათაშვილს თავის ლექსებში
რაც აქვს ისწავლე გემუდარები!

* * *

ბავშვობის წლები თანდათან გადის,
გული კი ისევ მევსება დარდით!
თითქოს მაკლია რაღაც მაღალი,
სევდას და ტკივილს გადმოვცემ კალმით.
გაქრა ის წლები, ბავშვობის დღენი!
თუმცა ამისთვის ვიშრომე ბევრი,
მაგრამ რატომღაც აღარ აქვს აზრი,
რადგან მაკლია სითბო მე დედის!
როცა ამ სიტყვას წარმოვთქვამ პირით,
ჩემი თვალები თავისით ტირის,
შვილის თვალები ივსება ცრემლით
ნეტავ ეს ცრემლი დედასთან მიდის?
ნუთუ არსებობს ძალა ისეთი,
რომ მაწერიანებს მე ასეთ ლექსებს,
ნუთუ არსებობს ვინმე ისეთი,
რომ ამ თვალებზე შემეშრობს ცრემლებს?!

მყავს უმარავი დამტირალი, თუკი მოვკვდები,
მაგრამ ვიცი რომ მარტოობის წყვილიაღში ვხვდები,
ერთი ათასს სჯობს, დედის ხელი ყველას ხელს უდრის
წახვედი დედა, ზუსტად ისე, როგორც მოხვედი.
მე თვით შვილი ვარ დედისაგან მიტოვებული,
თითქოს მარტო ვარ, ჩემს ფიქრებში ვზივარ ეული,
დედის სითბოსგან მონატრებულს რა გამახარებს,
ვაი იმ დედას ვინც დატოვებს შვილებს პატარებს!

* * *

როცა ვიღაცა შენთვის ირჯება,
და გიმარტივებს ამ ცხოვრების გზებს,
როცა ვიღაცა შენზე ზრუნვას და
ცხოვრების გზების გაკაფვას გიწყებს!
როცა ვიღაცას შენი ცხოვრების
გამარტივება და კარგი უნდა,
მას ხომ შენგანვე ამ სიყვარულის
და ამ სიკეთის დანახვა უნდა!
როცა ვიღაცა შენზე იზრუნებს,
როცა სითბოს და სიყვარულს მოგცემს,
თუ დაინახავ მის ამ სიკეთეს,
მისთვის ყოველდამ იკითხავ ლოცვებს!
თუკი ღმერთი მე შემეკითხება,
ვინდა აფასებს ჩემს არსებობას,
არ დავიბნევი და ვუპასუხებ
ის, ვინც ამქვეყნად მიწევს დედობას!
ეს კი შენა ხარ ჩემო გულთ წმინდავ,

ჩემო ღამაზო კეთილო ნინა,
ძალზედ მიყვარხარ დედაო ჩემო,
მე მუდამ შენი დედობა მინდა.
დიდი ღვაწლი გაქვს ჩემს ცხოვრებში,
შენ გამიჩინე მომავლის ხედვა,
ღმერთს იმას შევთხოვ, რომ არ მომაკლდეს,
შენი კეთილი ნათელი მზერა!
ღმერთო მაღალო მადლობას გიხდი,
რომ გამაცანი ეს დედა, წმინდა!
გთხოვ დაიფარე დიდხანს აცოცხლე
ჩემი დედა და კეთილი ნინა!

ორი მემოზრის ისტორია
ნაწილი პირველი

როსხელ ქუჩაში მივდიოდი მარტო. სახლიდან გამოვიქეცი, რადგან გავიგე - წარსულში როსული ცხოვრება მქონდა და წარსულის იარებმა თავი ჩემს გულში მოიყარა. მარტო მოვდიოდი. ნერვები მქონდა მოშლილი. თანაც ძალიან დადარდიანებული ვიყავი. ამ დროს საიდანღაც ხუთი ბიჭის სიცილი მომესმა. თურმე სახლიდან გამოქცევისას ფეხსაცმელი გამხვევია. ბიჭები კი დამცინოდნენ და მეუბნებოდნენ: "შენ უპატრონო, შენსავით მოშივდა ამ ფეხსაცმელებსაც. წადი დედაშენს უთხარი მასაც რქე აჭამოსო". გაბრაზებულ გულზე ერთერთს მივვარდი და მუშტებს ვურტყამდი, მაგრამ რადგან ისინი ხუთნი იყვნენ, მომერივნენ და ფეხებით ჩამქოლეს. რაღაცნაირად წამოდგომა მოვახერხე და გაქცევა ვცადე, მაგრამ ერთერთმა დამინახა და გამომეკიდნენ. ხელში ჯოხი ეჭირათ. მომიქნიეს. ერთი ავისხლიტე, მაგრამ მეორედ კუთხეში მიმიმწყვდიეს. ჯოხი უნდა დაერტყათ. შეშინებულმა თავი დახარე და ხელი სახეზე ავიფარე, თვალებიც მაგრად დავხუჭე, მაგრამ ჯოხის დარტყმა ვერ ვიგრძენი. ჩხუბის ხმა მომესმა. თავი ავწიე და დავინახე, ვიღაც ბიჭი ჩემს დახმარებას ცდილობდა. ის ისე მაგრად ჩხუბობდა, თითქოს საბძოლო ხეგონების ოსტატი იყო. ხუთივე მოიგერია. ამ დროს თურმე ვიღაც ქალს დავუნახივართ და პოლიციას გამოუძახა. ბიჭებმა გაქცევა სცადეს, მაგრამ მე და იმ უცნობმა არ გავუშვით ისინი, კუთხეში მივიმწყვდიეთ და უნდა დაგვერტყა, რომ პოლიციის სიგნალის ხმა გავიგეთ. მაშინ დავინახე იმ ბიჭების თვალებში შიში. მათ სახე კნუტისას მიუჭკავდათ. შეგვეცოდა მე და უცნობს და გავუშვით. მოვიდა პოლიცია, გამოგვკითხა. ვუთხარით, რომ თითქოს სახე დაფარული ჰქონდათ და ვერ გავარჩიეთ მათი ვინაობა. მათაც დაიჯერეს და წავიდნენ. როგორც კი პოლიცია წავიდა, იმ უცნობმაც წასვლა დააპირა. დაუძახე, მივედი და მადლობა გადავუხადე. ერთმანეთს გავეცანით. ვკითხე რა გქვია მეთქი. გიორგი წერეთელიო - მიპასუხა. „ლუკა სარალიძე“ - ვუთხარი მე. უცებ დავინახე გიორგის თავიდან სისხლი სდიოდა. ჩხუბის დროს თავი გასტეხოდა. შემეშინდა, რადგან მიჩვეული არ ვიყავი თავგატეხილი ბიჭების დანახვას. ამიტომ მივვარდი და ვუთხარი თავი გატეხილი გაქვს, აქვე ვცხოვრობ და წამოდი მეთქი. ის ჯერ უარზე იყო, მერე როგორც იქნა დავიყოლიე, მისი ოჯახის ტელეფონის ნომერი გავიგე და მისი თხოვნით დავრეკე. მან მთხოვა უბრალოდ ეთქვა მეგობართან ვრჩებიო. მეც ეგრე ვუთხარი, გიოს თავი გავუკერეთ და საძინებელში გავუშვით დასაძინებლად. გათენდა. მე და გიო სასაუზმოდ ჩამოვდიოდით, როცა მუცლის არეში ძლიერი ტკივილები ვიგრძენი. გონება დავკარგე. გამოუძახეს სასწრაფოს და გადაუდებელი დახმარების მანქანით რეანიმაციისაში მიკრეს თავი. თურმე ჩხუბისას მუცელში ფეხი მომხვდა და ნაღველი გამსკდარა. გარდა ამისა, შიდა სისხლდენაც მქონდა. ექიმები უიმედო მდგობარეობაზე საუბრობდნენ. საჭირო იყო მეორე რეზუს უარყოფითი სისხლი. ეს საიდანღაც გიომ გაიგო. სწორედ მას აღმოაჩნდა სისხლის ის ჯგუფი, მაგრამ რადგან ის ბავშვი იყო, უფლება არ მისცეს სისხლი გადაესხა ჩემთვის. დრო გადიოდა.

ნელნელა სულ უფრო უარესდებოდა ჩემი მდგომარეობა. სისხლის დონორი ვერ მინახეს, რადგან საავადმყოფოს არ გააჩნდა ჩემი სისხლის. ამასობაში გაჩნდა ახალი პრობლემა. სასწრაფოდ მესაჭიროებოდა ღვიძლის გადანერგვის ოპერაცია. ერთ კვირაში უნდა გაკეთებულიყო ეს ოპერაცია, თორემ ცოცხალი ვეღარ გადავრჩებოდი. ექიმებს სხვა გზა აღარ დარჩათ და გიოს შემოთავაზებას დათანხმდნენ. გიომ ლიტრა ნახევარი სისხლი და ღვიძლის ქვედა უჯრედი გაიღო. მან სიცოცხლე შემინარჩუნა. მე და მას ერთდროულად გაგვიჩერდა გული, მაგრამ ღმერთის წყალობით ორივეს გულის ცემა აღგვიდგა. ერთი კვირა უგონოდ ვიყავით მე და გიო. გონზე მოვედით. მე არ ვიცოდი სინამდვილეში გიომ რომ გადამარჩინა. ეს ყველაფერი მაშნ გავიგე, როცა რენიმაციის კაბინეტიდან ორი პაციენტი ერთად გადაყავდით პალატებში. გიო მაშინვე ვიცანი და ძალაგამოლეულმა ტუჩების ნელი მოძრაობით და ხმის დაბალი ტემპით დავუძახე. გამომხედა და გამიღიმა, თუმცა ვერაფერს მივხვდი. ექთანს ვკითხე, მას რა დაემართა მეთქი. უცებ ექიმმა მითხრა, რომ გიომ ლიტრანახევარი სისხლი გაიღო და ღვიძლის ქვედა უჯრედი გადმოშინერგა. 15 წლის ბიჭმა სრულიად უანგარად სიკვდილს გადამარჩინა, თანაც ორჯერ. როგორღაც მოვახერხე მეყვირა „რატომ“. გიომ გამიღიმა და დამამშვიდა. ექიმებმა მე და გიო ერთ პალატაში მოგვათავსეს. ერთმანეთს უფრო დავუშეგობრდით საავადმყოფოში. მან მისი ცხოვრება მომიყვა, მე კი ჩემი. ჩვენ ახლა სისხლისმიერი ძმები ვიყავით. შენს ძარღვებში ჩემი სისხლი ჩქებსო - მითხრა გიომ. ერთმანეთს ძმობა შევფიცეთ და ღხინშიც და ჭირშიც ერთად ყოფნის პირობა დავდეთ. თანდათან ორივე მოვლნიერდით. დამოუკიდებლად სიარულიც შევძელით. პალატაში ექთნებს ბავშვურ მახეებს ვუგებდით. გიოს მშობლები და ჩემები სულ გვნახულობდნენ. გიოს დედას ტკბილედ უღელდებოდა გვანებივრებდა. მალე სავადმყოფოდანაც გაგვწერეს. გიოს წყალობით თავიდან დავიბადე. მან მე მეორე სიცოცხლე მაჩუქა.

გავიდა 15 წელი. მე და გიო სრულწლოვნები გავხდით, პასუხისმგებლობაც გაგვეზარდა. საერთო ბიზნესი დავიწყეთ. გვქონდა დიდი ოფისი, საიდანაც ვხელმძღვანელობდით სხვადასხვა ფილიალებს. სათვალ ოფისი ნიუ იორკში გვქონდა, ფილიალები კი სხვადასხვა ქვეყნებში. საქართველოში 23 ფილიალი გვქონდა. ჩვენს ოფისს „LIFETIME“ ერქვა. მთელს მსოფლიოში ცნობილი ვიყავით, როგორც „LIFETIME“-ის ღირსეული დამფუძნებლები. უამრავ პარტნიორებთან გვქონდა მოლაპარაკება, უამრავ კონტრაქტებს და მეგობრულ ურთიერთობებს ვაყალიბებდით მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში. ჩვენი ოფისის წყალობით საქართველომ ეკონომიკური მდგომარეობით მეორე ადგილი დაიკავა. ჩვენი ბიზნესი საქართველოს სახელმწიფო ხაზინის შევსებას ისახავდა მიზნად. მე და გიომ მიუსაფარი და გაჭირვებული ადამიანებისათვის ბინები ავაშენეთ, დიდი ფართი დავუთმეთ სკოლა-პანსეონს. საქართველოში გაჭირვებულთა რაოდენობა ჩვენი ორგანიზაციის სტატისტიკის მიხედვით 92%-ს შეადგენდა შევეცადედ 80% დაგვესაქმებინა. თბილისის ფილიალში 20000 გაჭირვებული დავასაქმეთ. ჩვენი ოფისი მიზნად ისახავდა ქვეყნის თითოეული მოქალაქის ბედნიერას. დავაარსეთ ფონდი, რომელშიც ყოველწლიურად 8 მილიარდ დოლარს ვრიცხავდით. 180000 ათასს - სიმსივნით დაავადებულთათვის, 500000 ათასს სხვა მძიმე

სენით დაავადებულთათვის, 240000 ათასს ნერვული აშლილობით დაავადებულთათვის. გადიოდა წლები. ჩემი და გიოს ბიზნესი უფრო ვითარდებოდა, თუმცა ჩვენს ცხოვრებაშიც გაჩნდა პრობლემა, რომელიც მალე დიდ დაპირისპირებაში გადაიზარდა. გიომ გადაწყვიტა შეეძინა ფართი 1200 მილიარდ დოლარად. მე სასტიკი წინააგმდეგი ვიყავი, რადგან ეს თანხა ჩვენი აქციების ფასზე ცუდად აისახებოდა. გიოს ეს არ ესმოდა და ფიქრობდა, რომ ამის ნახევარს ყოველ 6 თვეში გამოვიმუშავებდით და ერთ წელიწადში მთლიანად ავინახდაურებდით დანახარჯს. არადა სულ არ უფიქრია იმაზე, რომ ზუსტად ორ თვეში ტენდერი ტარდებოდა. ტენდერში გასამარჯვებლად საჭირო იყო ბიზნესანგარიშზე მინიმუმ 7888 მილიარდი დოლარი. იმ დროს კი 8000 მილიარდი იყო და თუ გიო 1200 მილიარდს მოაკლებდა, მაშინ ანგარიშზე 7800 მილიარდი რჩებოდა. ე.ი. აკლდებოდა 88 მილიარდი. ამიტომ ვერ დავეუშვებდი ტენდერზე ჩვენი მეზობელი კომპანიის „AVENGER“-ის გამარჯვებას. ჩვენ იმ კომპანიასთან მუდმივ კონფლიქტში ვიყავით. მისი ხელმძღვანელი მე და გიოს ბავშვობიდანვე გემტრობდა. ახლა კი ჩვენს წაკიდებას ცდილობდა. გიო ძალიან კეთილი და მიმდობი იყო. იმ არამზადამ თავი მის გულშემატკივრად მოაჩვენა. გიოს ძალიან უნდოდა იმ ფართის შეძენა. მოგვიანებით გამიმხილა, რომ იქ მუზეუმის გაკეთებას აპირებდა, რომელშიც ხალხი უფასოდ შექდებდა უძვირფასესი ექსპონატების მონახულებას. ამ გადაწყვეტილებამ გამახარა და გიოს ნება დავართე შეეძინა ის ფართი. აღმოჩნდა, რომ არც ჩვენს კონკურენტ კომპანიასა გააჩნდა საკმარისი თანხა. ამიტომ ტენდერზე ისევ ჩვენ გავიმარჯვეთ. ორი წლის შემდეგ მე და გიო დავქორწინდით. შეგვეძინა შვილები. ჩემს შვილს სახელად გიო დავარქვი, გიომ კი თავის შვილს - ლუკა. მე მისი შვილის ნათლია გავეხდი, ის კი ჩემი შვილისა. ერთად იზრდებოდნენ ჩვენი შვილები, ერთ ბაღში დადიოდნენ, ერთ სკოლაში სწავლობდნენ. მე და გიო მზად ვიყავით, რომ ბავშვების სრულწლოვანი ასაკის მიღწევის შემდეგ ჩვენი ბიზნესი მათთვის გადაგვებარებინა.

**სტამბოლის ქართულ საგანეში დაცული კუბლიცისტური
წერილები
(მასალები მოგვაწოდა პროფესორმა შუშანა შუტკარაძემ)
ს. ბაგრელი (ასლანიკაშვილი)
ქართველ კათოლიკეთა კონფერენცია**

დიდი ხანია, რაც მესხეთ-ჯავახეთის ქართველი კათოლიკობა ცდილობდა თავი დაესწია სომეხ-კათოლიკეთა სამღვდელოების გავლენიდან, სამუდამოთ მოშორებოდა აღმოსავლეთის ტიპიკონს; ბევრჯერ აღიძრა ამის შესახებ შუამდგომლობა, მაგრამ ამოდ, დამაკმაყოფილებელ პასუხს ვერ ვეღირსეთ.

ბოლოს, შარშან ზაფხულში, რომიდან გამოგზავნილი იქნა ზაფხულში, საგანგებოთ დანიშნული ვიზიტორი მამა დედფუშე საქმის ვითარების გამოსარკვევათ. აგრამ მას, მოსვლისავე, ეტყობოდა სომეხ კათოლიკეთა ვისიტორ-ტერაბრაშიანცის გავლენა.

მაგრამ, როცა მ.დედფუშემ დაიარა ახალციხის მაზრა, ქუთაისი და ბათუმი, მაშინ თავისი აზრი შესცვალა და წინადადება მისცა აქაურ კათოლიკობას, რომ მოეწვიათ კონფერენცია; რომლის დადგენილების თანახმად, ვიშუამდგომლებ რომის პაპის წინაშეო. ს, ქართველ კათოლიკების ბედის გადამწყვეტი კონფერენცია, შესდგა ამ წლის აპრილის 7-ს ტფილისში; ქართველ კათოლიკეთა აღმასრულებელი კომიტეტის ინიციატივით, კონფერენციაზე გამოცხადდნენ მესხეთ-ჯავახეთის, ქუთაისის, ტფილისის და სხვა კუთხის დელეგატები.

ონფერენცია გაიხსნა ბ. ქარცივაძის თანდასწრებით და მამა ვისიტორ დონ მიხელის თავმჯდომარეობით. ოკლე კამათის შემდეგ კონფერენციამ თანახმად დაადგინა: აღიძრას შუამდგომლობა რომის ტახტის წინაშე, რათა მესხეთ-ჯავახეთის ქართველ-კათოლიკეთა ერი გადმოყვანილ იქმნენ ლათინის ტიპიკონზე, ე.ი. წესზე რომლის თანახმადაც, ლოცვა, გალობა და სხვა საეკლესიო წესის აღსრულება (წირვის გარდა) უნდა იქმნას, ქართულ ენაზე.

სამწუხაროთ, უნდა აღინიშნოს, რომ მესხეთ-ჯავახეთის ქართველ კათოლიკები, როგორც ქართველი მაჰმადიანები, კულტურულად ძალიან მეტად ჩამორჩენილი არიან; ისინი დიდი ხანია უპატრონოთ იყვნენ მიტოვებულნი, მათთვის არავინ ზრუნავდა. სომხეთის სამღვდელოება კი ცდილობდა სიბნელეში ყოფილიყო ქართველი კათოლიკენი, რომ მათი გავლენა მუდამ შეურყეველი ყოფილიყო და მუდამ ასე დარჩენილიყო; ისინი ქართულ ენაზე ლაპარაკსაც კი გვიკრძალავდნენ. ხლა მდგომარეობა შეიცვალა, საქართველო აღსდგა და ჩვენ იმედი გვაქვს საქართველოს სახელოვანი მთავრობა შეეცდება ჩვენს შორის სწავლა-განათლების გავრცელებას. განვითარებულნი უფრო ადვილათ შევძლებთ კლერიკთა წინააღმდეგ ბრძოლას.

სოლომონ ასლანიკაშვილის ეს წერილი სავანეში სტუმრად ყოფნის დროს დაუწერია და მანქანაზე ნაბეჭდი პირი იქვე დაუტოვებია. დაიბეჭდა გაზეთში „საქართველოს რესპუბლიკა“, №85, 18 აპრილი, 1920 წ.

პ.ა. შიო ბათმანიშვილი

მივხსედოთ ჩვენს მოძმეებს

გამაჰმადიანებული ქართველები, საქართველოს გარდა, მკვიდრობენ კიდევ სპარსეთში და ოსმალეთის სხვადასხვა კუთხეში. შახედლობრ, ბრუსას ახლო-მახლო 40.000-მდე ქართველობა მოსახლობს.

სტამბოლში მყოფ ქართველებს გადაწყვეტილი აქვთ ამ თანამოძმეებში დატრიალდნენ, წერა-კითხვა გაავრცელონ და ამ რიგად სამშობლოს დაუბრუნონ გარდახვეწილნი. მართლაც, ისე მოწყვეტილნი იყვნენ ეს საბრალონი, რომ სიხარულით ცას ეწიენ, როცა დაინახეს ქართულად დაბეჭდილი წიგნები.

„თათრული, არაბული დაბეჭდილი წიგნები ბევრი გვინახავს, მაგრამ არ გვეგონა თუ ქართულადაც იქნებოდაო!“- გაიძახოდნენ.

ანბანს, რომ ვაჩვენებდით, მაშინვე აგვახსენებდნენ და ის ეარ მოგვშორდებოდნენ, რომ ნახევრად მაინც არ დაესწავლათ ასოები!

ჯერ კიდევ არავინ იცის ქართველებით დასახლებული ყველა ადგილები. შემთხვევით ხან ერთს წააწყდება მგზავრი და ხან მეორეს.

ამ უამად იმისთანა დროა ოსმალეთში, რომ თუ ეხლავე პატრონობა არ გაუწვიეთ ჩვენს გამაჰმადიანებულ ძმებს, მალე სრულიად დაგვეკარგებიან.

სტამბოლში ხშირად შეხვედებით მაღალ თანადებობის პირებს, რომელთაც, რომ გამოჰკითხოთ შთამომავლობა, გურჯები ვართო, იტყვიან.

მაგრამ. სამწუხაროდ, გურჯობისა აღარა სცხიათ რა. ენა არ იციან, ტიპიც კი შეცვლილი აქვთ, და მხოლოდ ოსმალეთის საქმეებს ადევნებენ თვალყურს. . .

ეს განსაცდელი მოელის მთელ ქართველ მაჰმადიანობას. აქამდის მრავალჯერ ყოფილან გაჭირვებულ მდგომარეობაში, მაგრამ თვისი გვარობა და ენაც კარგად შეუნახავთ. ონსტიტუციის გამოცხადების შემდეგ სულ სხვანაირად დატრიალდნენ საქმე ახალ-ოსმალთა მეცადინეობით. ქართველები თათრებს ათხოვებენ ქალებს და მათგანაც მიჰყავთ ცოლებათ. აქამდის კი ეს იშვიათი შემთხვევა იყო. მნაირად ოჯახშიც შედის თათრული. შენიშნულია, რომ თათრის ქალებს ძალიან სძულათ ქართული ენა: თვითონ ხო მარ სწავლობენ, შვილებსაც კი უშლიან.

ჩვენ გემართებს მედგარიუ მუშაობა, თუ არ გვინდა, რომ რამდენიმე ასი ათასი თანამოძმე მოსწყდეს ქართველობას.

ქართველი საზოგადოება ემზადება დღესასწაული გადაუხადოს თავის გენიოსს მგოსანს, განზრახვა არის ძეგლი დაუდგას საქართველოს დედაქალაქში. ძალიან მოსაწონი და საჭიროცაა; მაგრამ ამით არ უნდა დაგვეწყვილდეთ, ჩვენ უნდა სხვანაირი ცოცხალი ძეგლი დავუდგათ უკვდავს. შევხედოთ იმის მოგვარე მესხებს, თუ როგორ ჩამორჩენილან! იმათ შორის, რომ დავათოთ მეცნიერების ლამპარი, ამაზედ უკეთესად ვერაფერი გაანათებს შოთას სულს. უუსაჭიროეს მოთხოვნილებას შეადგენს, რომ რუსთაველის სახელობაზე გავსენათ ერთი სასწავლებელი ან სტამბოლში და ან ბრუსას მახლობელ ადგილებში, სადაც სწავლა უნდა სწარმოებდეს მხოლოდ ქართული ენის შემწეობით.

ვთხოვ მოწინავე საზოგადოებას ეს ჩემი წინადადება ასწონ-დასწონოს, და, თუ სანატრელი და შესაძლებელი აღმოჩნდა, მუუდგეს მის განხორციე-

ლებას. არწმუნებული ვართ შეძნელებული ქართველობა ხელს შეუწყობს ამ საქმეს. . .

ავტორის წერილები იწერებოდა ქართველ კათოლიკეთა მონასტერში; იგი ცნობილი მღვდელი იყო; წლების მანძილზე ეკლესია-მონასტრის წინამძღვარიც კი იყო. ამიტომაც ხელნაწერიც აქვეა შენახული, გაზეთთან ერთად. იხ. გაზეთი „თემი“, 1913 წელი, №116.

მესხი კ. გვარამაძე
მესხეთის ქართველ კათოლიკეთა უნუგეშო მდგომარეობა
(წერილი ახალციხიდან)

როგორც ვწედრით, სომხ. გაზეთმა „ჰორიზონტმა“ ცრუ ხმები გაავრცელა, ვითომც ართვინის სომეხ-კათოლიკეთა სამღვდელოებას მიეღო მოწერილობა, რომ თავიანთ ეკლესიებში ამის შემდეგ სომხური ენის მაგიერ ლათინურის წესით, ლათინურად იქნება წირვა-ლოცვა და მათი საეკლესიო სკოლებიც ლათინის სამღვდელოებას დაექვემდებარებაო. ეს ცრუ ხმები „ჰორიზონტმა“ განგებ გაავრცელა, რათა აელეღებინა სომხები ვატიკანი-სადმი იმ მოსაზრებით, რომ ქართველ კათოლიკეებისათვის, რომელთაც ჰსურთ სომხის ტიბიკონიდან ჩამოშორება და ლათინის წესზე გადასვლას თხოულობენ, ხელი შეეშაღათ, რომ ისევ სომხის ტიბიკონზე დარჩენილიყვნენ. ასეთ პროვოკაციამ, ცოტა არ იყოს, საგონებელში ჩაყარა მესხეთის ყველა კათოლიკე ქართველები. მოკლედ უნდა ვთქვათ, იმედი დაეკარგათ ლათინის წესზე გადასვლისა. და რახან იმათ მაინც და მაინც აღარ ჰსურთ არა სასურველ სომხეთ-ტიბიკონზე დარჩენა, შემდეგ მოსაზრებას დაადგენენ, რომელნიც ახლა ორ სხვა და სხვა ჯგუფებად დაიყვნენ. ერთი ჯგუფი ამბობს: რახან საშველი აღარ გვაქვს, დავანებოთ კათოლიკობას თავი და სხვა სექტა მივიღოთ; ამ სექტისათვის კიდევ დაასახელეს თავიანთ შორის პასტორათაც ერთი ამ სარწმუნოების მცოდნე პირი.

მეორე ჯგუფი კიდევ გუკლს არ იტყვის და გადასწყვიტეს, რომში გაავზავნონ წარმომადგენელი პაპთან პირისპირ სათხოვნელად და თავიანთი აუტანელი მდგომარეობის მოსახსენებლად, თუ რასაც განიცდიან სომხის ტიბიკონის სასულიერო მმართველობისაგან. ჩემის აზრით, წარმომადგენლების გაგზავნა აჯობებს და კიდევ გაიმარჯვებს.

**აზერბაიჯანის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში საქართველო-
აზერბაიჯანის სასაზღვრო საკითხების შესახებ
დაცული საარქივო დოკუმენტები
(მასალები მოიძია და შესავალი წერილი დაურთო
პროფესორმა თამაზ ფუტკარაძემ)**

მიმდინარე წლის თებერვალ-აპრილში საგრანტო პროექტის „ჰორიზონტი 2020“-ის ფარგლებში ვიმყოფებოდი აზერბაიჯანის დედაქალაქში, რამაც საშუალება მომცა გავცნობოდი იქ დაცულ საარქივო დოკუმენტებს. მკითხველის ყურადღებას გავამახვილებთ იმ დოკუმენტებზე, რომლებშიც წარმოდგენილია საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის საზღვრების გამიჯნვის საკითხები, საკუთრივ 1921 წ. 5 ივლისის საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის შიგა საზღვრების, საკუთრივ სასაზღვრო ხაზის რეგულირების საკითხებისადმი მიძღვნილი კონფერენციის დადგენილება, რომლის მიხედვითაც ყარაის ველის სადავო ტერიტორიაზე ცხადდება აზერბაიჯანის, კერძოდ ყაზახის მოსახლეობის უფლებები. დადგენილებაში ჩაწერილია ამ ტერიტორიის საზღვრები წითელი ხიდიდან მდ. ხრამის გაყოლებით ბეიუქ-კიასიკის სადგურამდე. დადგენილებაში ელდარის ველის მფლობელობის საკითხებზეცაა საუბარი, რომელთან დაკავშირებული სადავო საკითხები ადგილზე უნდა შესწავლილიყო.

განსაკუთრებით საინტერესოა დადგენილების მე-4 პუნქტი, რომელშიც ნათლად ჩანს - თუ როგორ ანიაგებენ ქართულ მიწებს ბლშევიკური ხელისუფლების წარმომადგენლები. საკითხი ეხება ზაქათალის ოლქს (საინგილოს). დადგენილებაში შავით თეთრზე პირდაპირ წერია: „საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა უარს ამბობს ზაქათალის ოლქთან დაკავშირებით ყოველგვარ პრეტენზიებზე სახელმწიფო საზღვრების ფარგლებში, რის შესახებაც საქართველოს რეგომი გამოსცემს შესაბამის დეკლარაციას“. დოკუმენტს ხელს აწერენ ფილიპე მახარაძე და ნარიმან ნარიმანოვი (ახცსა, ფ. 379, ან.3, ს. 2, ფ. 99, ასევე, ს. N 6, ფ. 14-18). ეს ის ნარიმანოვია, რომელსაც 2019 წ. გაზაფხულზე თბილისში ძეგლი დაუდგეს?!

მენშევიკებსაც შესანიშნავად ეხერხებოდათ ქართული მიწების გასხვისება. სწორედ მათ კისერზეა ბრესტ-ლიტოვსკში მიღებული საქართველოს საწინააღმდეგო გადაწყვეტილება არტანის, ბათუმის და ყარსის თურქეთისათვის გადაცემის შესახებ. ცნობილია, რომ მენშევიკებს შესთავაზეს დაეცვათ საკუთარი ქვეყნის ინტერესები მოლაპარაკების დროს (თუმცა ტროცკი ეწინააღმდეგებოდა ქართველების დასწრებას მოლაპარაკებაზე), მაგრამ ეგვიპე გეგაჰკორმა განაცხადა: „რადგან კავკასია (და საქართველოც) შეადგენს რუსეთის ნაწილს, ზავის საკითხი რუსების კომპეტენციას შეადგენსო“ (იხ. რ. გაბაშვილის მემუარები სათანადო დოკუმენტაციის დართვით, გვ. 160).

ჭეშმარიტება მოითხოვს ითქვას, რომ ორჯონიკიძის მიერ ქართული მიწების ოფიციალურ გასხვისებამდე მენშევიკებმა გაასხვისეს ეს მიწები ჯერ კიდევ 1910-იან წლებში. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა რ. გაბაშვილის ინფორმაცია: „1912 წელს მოხდა საშინელი ჩვენი (ე. ი. საქართველოს მომავალი სა-

ხელმწიფოებრივობის) მორალური მარცხი... უდიდესი მასშტაბით: კიევში მომხდარ „რუსეთის არასახელმწიფოებრივ ერთა კონფერენციაზე“, რომელიც ხდებოდა საიდუმლოდ, - „კოლოპერაციის კონფერენციის“ კამუფლაჟით, - საქართველოს პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლებმა: სოციალ-დემოკრატიმა ნ. რამიშვილმა და ს. ჯიბლაძემ და სოციალისტ-ფედერალისტმა - ოსიკო ბარათაშვილმა და სამსონ ფირცხალავამ თავიანთი პარტიების სახელით, ბოროტება ჩაიდინეს: მომავალ - ტერიტორიულ-ეროვნულ განსაზღვრებაში, - საინგილო მორალურად მიაკუთვნეს აზერბაიჯანს, აფხაზეთი - ჩრდილო-კავკასიას და ახალციხე-ახალქალაქი, ბორჩალოს მაზრა ნავთლუხამდის - სომხებს; რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პრინციპების მიხედვით: „რეალური მოსახლეობისა“. ეს თეორიულ-მორალური გაცემა სახელმწიფოებრივ ტერიტორიის მთელი პროვინციებისა, - რაც ასე კარგად უდგებოდა საერთოდ რუსეთის პოლიტიკას საქართველოს მიმართ... დადასტურებული იყო ჩვენი ზემოაღნიშნული „სოციალისტების“ არა მარტო ხელის მოწერით, არამედ კიევიდან ჩამოტანილ რუკაზედაც აღნიშნული“ (იხ. რ. გაბაშვილის მეშუარები, ასევე, მ. მჭედლიშვილი, „იმპერიის მარწმუნებში, ელ. ვერსია, თბ. 2004, გვ. 105-106).

აზერბაიჯანსა და საქართველოს რესპუბლიკების შიგა საზღვრების გამოიჯნვის შესახებ მასალები დაცულია 379-ე ფონდის N 6 საქმეშიც. (აზცსა, ფ. 379, ან.3, ს. 2, ფ. 99, N 6 საქმე).

როგორც ჩანს, მოსახლეობა ვერ ეგუებოდა ქართული მიწების გასხვისებას. სწორედ ამიტომ ჰქონდა ადგილი ტერიტორიულ დავეებს საძოვრებსა და სახნავ მიწებზე, რაც ჩანს 1920-ნი წლების სხვა დოკუმენტებში. ერთ-ერთი ასეთია საქართველოს, აზერბაიჯანს, სომხეთსა და დაღესტანს შორის სახელმწიფო საზღვრების გამოიჯნვის საკითხებთან დაკავშირებული დოკუმენტები. შესაბამისად წარმოდგენილია მიმღწერები კავკასიის ცაკ-თან (1925 წელი) (აზცსა, ფ. 379, ან.3, ს. 465). საქმე ეხება **ზაქათაღისა და სიღნაღის მოსახლეობას შორის წამოჭრილ დავას ტერიტორიის გარკვეულ მონაკვეთზე**. ამიერკავკასიის ცაკს მიზანშეუწონლად მიუჩნევია მისი გადახედვა და მიუცია რეკომენდაცია თითო პასუხისმგებელი პირის მივლინების შესახებ, რათა ამ საკითხზე გააკეთონ განმარტება.

სასაზღვრო დავის საკითხები საქართველოს და აზერბაიჯანის საბჭოთა რესპუბლიკებს შორის წარმოდგენილია სხვა საქმეებშიც. ამავე ფონდის N 234 საქმეში საკმაოდ მრავალფეროვანი მასალებია ამ თვალსაზრისით (170 ფურცელი). განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ამონაწერები კავკასიის ცაკის სხდომების ოქმებიდან და მიმღწერები სასაზღვრო დავის შესახებ ამ ორ რესპუბლიკას შორის (1924-1926 წლები) (აზცსა, ფ. 379, ან. 3, ს. 234). საქმეში დაცულია 1925 წ. 30 ნოემბრის სხდომის ოქმი და ბაგიროვის მოხსენება ამ საკითხთან დაკავშირებით (ფურც. 4-5, 110-144). მსგავსი მასალებია დაცული ამავე ფონდის 217-ე საქმეში. მასში საუბარია სასაზღვრო დავებზე, საზოგადოებრივი საქონლის გადარეკვაზე ორივე მხრიდან, შეიარაღებულ თავდასხმებზე და ა. შ. **მკითხველს ვთავაზობთ აზერბაიჯანის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში დაცულ დოკუმენტებს (ასლებს).**

ПОГРАНИЧНЫЙ АЗЕРБАЙДЖАНСКО-ГРУЗИНСКИЙ

ДОГОВОР.

14

/Постановление по урегулированию внутренних границ Закавказских Республик относительно пограничной линии между Азербайджанской социалистической советской республикой и социалистической советской республикой Грузии/.

1. Политическая граница между АССР и ССР Грузии остается без изменений, поскольку это особо не оговорено в последующих статьях.

2. По вопросу о Караязской степи между Азербайджаном и Грузией Конференция постановила:

а/Признать полное исключительное владение и пользование крестьянами Казахского уезда территорией Караязской степи приблизительно в следующих пределах, сохраняя существующую государственную границу между АССР и ССР Грузии: граница фактического владения начинается от Красного моста на реке Храм и идет до станции Бююк-Кясик, включая ее, направляется на гору Киришли, проходит до горы Кешиш-Тэой далее, опускаясь на юго-восток и проходя через перевал Шиклу-Карава Елы, пересекает большую дорогу, поворачивает на север, поднимаясь на Дебсизин-Даг, пересекает овраг Арам-Дяре и, обогнув Кутаны, доходит до горы Калагеры, направляется до реки Иоры, идет по ней до урочища Кесаман, направляясь дальше по государственной границе.

/Карта 5-ти верстн. в дюймах./

ПРИМЕЧАНИЕ: Точное установление границ владения Казахских крестьян возложить на Особую Смешанную Комиссию, которая должна приступить к своей работе через две недели после подписания настоящего соглашения.

Крестьяне Казахского уезда, фактически пользующиеся и владеющие этой степью, во всех отношениях управляются по конституции АССР Казахским Уездным Исполкомом.

3. Что касается Эльдарской степи, Конференция постановляет поручить смешанной Комиссии, означенной в примечании ст. 2, установить

145

4. По вопросу о Закатальском Округе, Конференция постановляет: Социалистическая Советская Республика Грузии отказывается от всяких претензий на Закатальский Округ в пределах государственных границ, о чем Ревком Грузии издает соответствующую декларацию.

5. Крестьянам обеих сторон обеспечивается беспрепятственное пользование пастбищами, кочевьями и другими угодьями, которыми они фактически пользовались.

Подлинное подписано: Ф. МАХАРАДЗЕ, Н. НАРИМАНОВ.

Гор. Тифлис, 5 июля 1921 г.

В е р н о : Делопроизводитель Управл.
Землеустройства Наркомратвема /подпись/

В е р н о : *А. Нариманов*

აზგს, გ. 379, აბ.3, ბ. 6

НКВД АССР.-

15

Ввиду донесения телефонограммой от 16-Июня с/г.
 за № 44 Предсельсовета о-ва сел.Кобахчел о притеснениях
 чинимых Сигнахскими Уездными властями по отношению гр-ца
 сел.Кобахчел, а также согласно Вашего предписания от "16"
 Июня с/г. за № 3492 о связи с Сигнахским уездом, мною
 был командирован Начуевзмил., в Лагодехский район, кото-
 рый совместно с Начмил.Лагодехского района выехали в УР
 Бешкен участок Дарин-Кобы для проверки донесения Кобах-
 чельского Предсельсовета; при чем обнаружено было потра-
 ва и порча огородов и поджог бины. На каковые были сост-
 лены акты, копии с каковых при сем представляю в НКВД, а
 в НКЗем копии будут представлены через Уземотдела.

Что же касается жалоб грузин относительно поруб-
 леса промазанных Кобахчельцами такового действия не
 наружено.

О чем составлены АКТЫ.

ПРИЛОЖЕНИЕ: АКТЫ за №№ 1 и 2 по одному экземпляру

Завед.СВУ /КАСУМОВ/

В Е Р Н О :

Касумов

П Р О Т О К О Л

Заседания Особой Комиссии при ЗакЦИК"е по разграничению Закатальского и Сигнахского уездов и по разрешению земельных споров между жителями обоих уездов 26-Мая 1924 года.

Председательствует - Пред.ЗакЦИК"а АГАМАЛИ-ОГЛИ

- ЧЛЕНЫ КОМИССИИ: 1. От. С.С.Р. Грузии тов. ШВАНИА
2. От. С.С.Р. Азербайджана ГАДЖИЕВ
3. От. Предуполкома Сигнахуезда т.ЧАХНАШВИЛИ
4. От Предуполкома Закатальск.уезда т.СУЛЕЙМА
НОВ

С Е К Р Е Т А Р Ь. Юрисконсульт Сигнахского
Уездисполкома Ш.ТАТИШВИЛИ

25 Мая сего года, осмотрев спорный участок между селами Ковахчель Закатальского Уезде Азербайджанской Сов.Соц.Республики с одной стороны и с другой-селений -Подна, Вашловани, Поднис-Кари, Чадуняни, Тамарияни Лагодехи и Ново-Ульяновки Сигнахского уезда ССР Грузии лесной лачи Чи аури-Комиссия пришла к следующему заключению:

1. Временно, до окончательного разрешения этого спора прекратить порубку леса под шпала, а также и сжигание его с целью открытия полей

2. Фактическое пользование момента Комиссии спорящих сторон оставить в пользование их впредь до окончательного разрешения этого спора об,явив сторонам, что признаки этого пользования при определении прав каждой стороны не будут братья в основание, так как для разрешения е должны быть принята во внимание земельная обеспеченность для соответствующего сельского хозяйства обеих сторон.

3. Строго воспретить образование новых фактических признаков пользования с целью завладения.

4. Ввиду из,явления желания Представителей обоих уездов окончить спор самим-предложить Сигнахскому и Закатальскому Уездисполкомам в дв недельный срок на месте после детального описания состояния спора при к мирному заключению, о чем составить надлежащий АКТ при помощи опытных землемеров с показанием в акте ясных технических понятных признаков

5. Копия сего постановления вручить обоим сторонам.

ПРИМЕЧАНИЕ: Земельная Обеспеченность спорящих сторон опреде
на основании Земельных Кодексов обеих Республик

Подписали: Пред. Комиссии -
Председатель ЗакЩИ"а /АРАМАЛИ ОГЛЫ/

ЧЛЕНЫ КОМИССИИ 1. ШВАНИЯ :

2. М. ГАДАМЕР.

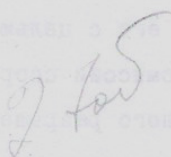
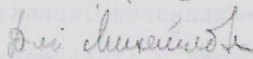
3. ОУЛЕИМАНОВ

4. ЧАХНАШВИЛИ

С Е К Р Е Т А Р Ъ /Ш. ТАТИШВИЛИ

Копия с подлинным в е р н о Ш. ТАТИШВИЛИ

В Е Р Н О :

В НАРКОМЕНУДВД копия ЦК АКП /6/.-

27-го Сентября с/г. в местности "Улгум-Чем" ³⁹ грузинскими милиционерами угнано 31 голова крупного рогатого скота принадлежащего жит. сел. Ковахчель.

5/526.
№1734
Запацко м.

Несмотря на наши телеграммы Сигнахскому УИК"у и личные к нему обращения Председателя Белоканского Дика, угнанный скот Ковахчельцем до сего времени не возвращен а Белокавскому Прел. Дайра Исполкому Сигнахская администрация дала ответ, что этот угон скота совершен за неуплату Ковахчельцами арендной платы за пастбище, согласно постановлению совещания администрации Закатальского и Сигнахского уездов от 7-Июня с/г. и также взамен ареста Закавказской администрацией трех грузин, обвиняемых в поджоге в местности "Цители-Гори" и "Деревен-Кобу".

Что Ковахчельцы не уплатили пастбищной арендной, Сигнахский УИК им ни разу ничего не сообщил и Закатальский Уездисполком в этом отношении, конечно, не мог принять соответствующих мер.

Дней 10 тому назад с пастбища Ширака угнано грузинами 6 голов крупного рогатого скота, принадлежащего ж. Алмалинского района и в последних числах Сентября из Абалского участка, через селение Муганло, тоже 6 голов та грузинскими же жителями.

Указанные случаи угона скота грузинами, начинают приобретать систематический характер и само отношение грузинской администрации к этим происшествиям, вызывает сильное не-удовольствие среди населения Закатальского уезда особенно сильное раздражение вызвало среди Ковахчельских жителей последний угон 31 головы скота.

Для предотвращения каких либо нежелательных эксцессов со стороны крестьян нашего уезда, необходимо сделать:

власти, каковое, конечно не может назваться действием и расп
Советского органа.

Сообщая о вышеизложенном, Закуздисполком просит НА
войти по этому поводу, в ходатайство с соответствующими орга
низинской власти.

О последующем просьба у в е д о м и т ь .-

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ЗАКУЗДИСПОЛКОМА /ГАДЖИЕВ/

ДЕЛОПРОИЗВОДИТЕЛЬ /МИХАЙЛОВА/

В Е Р Н О :

В.И. Михайлова

З.Д. [неясно]

№ 379, с. 6.3, л. 217

Председателю УИК"а Закатальского уезда

Пред.Белоканского Дика
ГАСРАТА ГАДЖИЕВА

37
РАПОРТ

1926года 27-Сентября из предместия Улхам-Су с поля пастбы Ковачельцев во время пастбы скота об,езчики Грузии Сигнахского уезда вооруженные угнали 31 голов крупного рогатого скота из коих 16 голов дойных, телятки коих остались, об этом мне заявили хозяева скота, о чем сообщив Вам я совместно с Дайра Смотрителем и Председателем Ковачельского Сельсовета 2 октября отправился в Сигнахский уезд к Председателю и Нач.Умилиции за вышеуказанным скотом, когда я обратился к ним, почему ихние подчиненные угнали с поля пастбы скот мирных крестьян, то на вопрос мой получил ответ, почему Ваш скот пасется на нашей границе, мною было сказано, что скот пасется на нашей земле и Вам никаких убытков не причиняли, несмотря на наши долги разговоры, я получил категорический ответ, что ни под каким видом мы скот не освободим до приезда Представителя Уездисполкома Закуезда, а если не явится, тогда мы продадим весь скот из торгов взамен тех скот которые Ваш у распродали во время операции принадлежащим нашим грузинам. На вопрос со своей стороны ответил, что проданный скот в нашем уезде принадлежал разным бандитам нашего уезда, а потому был конфискован и продан. Что касается данного скота, он не может быть продан. Мирные жители не виноваты, чему я получил ответ возвышенным голосом, много не говорите иначе мы Вас всех арестуем и в конце отобрав членский билет Члена Партии АКП /6/ с 20 года Предсельсовета САЛЫХА МУСТАФАЕВА начал говорить, что ты не партийный, а просто бандит и все время оскорбляешь сотрудников АССР и что в Закуезде не существует власти.

В конце не давали ни дойных и ни недойных нас вернули обратно сказав, что куда хотите обратитесь мы Вам ничего не дадим.

Сообщая с вышеизложенном. прошу принять зависящие меры и воз

სბცსს, გ.379, სბ.3, ბ.

1926 года Октября 8 дня сел.Белоканы.-

35

Я Начальник Закавказской Уездной Милиции САЛИМОВ составил настоящий протокол на основании донесения Белоканского Дайраисполкома по делу угона 31 головы крупно-рогатого скота милиционерами Сигнахского уезда из спорного участка под названием "Цители-Гори" принадлежащие Ковахчельцам и установил нижеследующее:

Опрошенный мною в качестве потерпевшего крест.сел.Ковахчел ИСА оглы, 50лет, неграмотный, показал, что 27-Сентября с/г. днем по неизвестной мне причине милиционеры Лагоджского района из местнос

"Цители-Гори" угнали 25гол.буйволиц и 6 голов коров, из коего количества 8 голов буйволиц мои, а остальные принадлежат моим односельцам:

1/ Рамазану Сулейман Гаджи оглы 7 голов буйволиц, 2/ Рамазану Курбан Магома оглы 4 голов буйволиц и 5 голов коров, 3/ Мурцали Сулейман

Гаджи оглы 1 буйволица, 4/ Гамзату Абакар оглы 1 буйволица, 5/ Магому Курбан Магома 1 буйволица и 8/ Казах Магому Магомед оглы 1 коров

этом на следующий день мне сообщил пастух нашего села и я, в своем редь заявил Ковахчельскому Предсельсовету. Добавляю, что как я т

остальные потерпевшие в м.Цители-Гори" никакими бинами или загользовались и в настоящее время не пользуемся.

Прошу принять меры к возвращению наших скотин. Более доб

ничего не имею.

Предупрежден об ответственности за ложное показание.

Прочитано и разъяснено.

Неграмотен

Начальник Закуездмилиции

Салимов /САЛИМОВ

А Г А В Е Р Д И Е В У. -

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

19/8 26

л 3342

Земельный спор между Сигнахским и Закатальским уездами, как в районе Чиаурской лесной дачи, Дарин-Кобу с хурами, так и за Алазанской долиной, в Шираках, как видно из имеющегося ряда протоколов совещаний обоих уездов, копии которых при сем прилагаются, еще не разрешен в окончательной форме, ввиду чего между двумя уездами вечно происходят трения и разного рода нежелательные недоразумения.

Сигнахская власть ко всем притеснениям, по отношению жит. Закузла со стороны грузин, относится равнодушно, чем вызывает вполне понятное раздражение наших жителей, так например:

27-Сентября с/г. в местности Улгум-Чел грузинскими милиционерами угнано 31 голова крупного рогатого скота, принадлежавшего Ковахчельцам.

Сигнахский УИК, несмотря на наши телеграммы и личные к нему обращения Белоканского Даираисполкома и Начальника Уездной Милиции, скота не возвратил, а Председателю Белоканского Даираисполкома ответил, что этот угон совершен за неуплату арендной платы за пасбища, должной ими, согласно постановления совещания обоих уездов от 7-Июня с/г., а также взамен ареста Закатальской администрации 3-х грузин обвиняемых в поджоге бин в местности "Дители-Гори и "Дервен Кобу".

Что Ковахчельцы не уплатили следующей с них арендной платы Сигнахский УИК нам ни разу ничего не сообщал, и, конечно, Закатальский УИК не мог принять в этом отношении соответствующих мер.

Относительно же ареста 3-х грузин, дело обстояло так: в

5

Обвиняемые в похищении граждане АЛАДАШВИЛИ, БАГАЛАШВИЛИ, МОЛЛАШВИЛИ, ~~какие~~ были задержаны и препровождены в гор.Закаталы. По изволстве познания, арестованные грузины были препровождены в распоряжение Сессии Ганджинского Окружного Народного Сула. Ввиду постановления совещания Прелсдатели Сигнахского и Закаталского уездов от 7-Июня с/г. перелать тело арестованных Прокурор Сигнахского уезда и отношения Сигнахской Уездмилиции от 23-Июня с/г. за № 11314 Закатальский ЛИК сообщил Сигнаху 21-Сентября с/г. о необходимости обратиться им по этому делу в Ганджу, в Сессию Окружного Народного Сула /копии отношения Сигнахской Уездмилиции и отношения Закатальского ЛИК"а прилагаются/.

В этом году из Алибабацкого участка грузинами была угнана наша баранта, которая затем была опознана пропавшей тушинцем ШОКАШЕ ИОСИФОМ /жит.сел.Алвани Телавского уезда/ в Гурлжианский кооператив.

Сигнахский Информпункт отношением от 18-Июня с/г. за № 252 с.с. подтверждая действительность этого угона, сообщил, что им будут приняты меры к задержанию виновных лиц, но это обещание, до сих пор, пока и осталось только обращением.

В прошлом 1925 году 17-Июня нашей властью, в присутствии Прелсдателей администрации Сигнахского уезда /копия протоколов прелсдателей является/ в спорном участке "Дервен-Кобу", при обследовании Квачельских бин, обнаружена порча огорода жит.сел.Ковахчели ИБРАГМ ГАДЖИ ОМАР оглы, площадь огорода около 1/2 десятины.

По сообщению Грузинского Милиционера ИВАНА ЛОМГАДЗЕ, огород вырублен 15-Июня 1925г. гражданами Вардусабанского Теми САНДРО и ВАКЕРАДЗЕ, из сел. Тамарнали, по приказанию Сам.Прел.Земкома Сигнахского уезда БАДДУШВИЛИ и Землемера Дагодехского района МАРЯНЧЕД" и в присутствии же вышеуказанных Представителей Грузинской администрации, в пограничном участке "Черели-Тала" нами обнаружена срубленная бина, принадлежащая жит.сел.Ковахчели АЛМА ДИБИРУ ГАДЖИ ОМАРОМ оглы и потравленными скотом огорода Ковахчельцев АЛМА Д

Указанные случаи произвола грузинской власти по отношению к жителям нашего уезда на территории спорных пограничных земель, а также безконечный ряд подобных происшествий в течении 3-х лет, ясно говорят о необходимости закончить раз навсегда, в твердой определенной форме, вопрос об установлении земельных границ обоих уездов.

Ввиду всего изложенного, настоятельная просьба Закавказского УИР разрешить этот вопрос в возможно скором времени и дать возможно обоим уездам отрешиться в будущем от всех нежелательных эксцессов на этой почве.-

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ЗАКВЫСПОЛКОМА
(ТАДШИЕВ)

სბცს, გ. 379, სბ.3, ბ. 217

ბეელი პრესის ფურცლებიდან
მასალები (დაცული აჭარის საარქივო სამმართველოში) მოგაწოდა
არქივისტმა მაია რურუამ

1946 წლის 10 თებერვალს—
ქალანი სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს
პრეზიუმისადმი!

ქირილე გიორგისძე ბეჭვიანი
 კავშირის უმაღლესი საბჭოს
 წევრებად საბჭოს დეპუტატობის
 დანიშნულ ახ. კ. გ. ბეჭვიანი რე-
 სტრუქციის ვაჟბატარა ბათუმის №
 7 საარჩევნო ოლქის საოლქო სა-
 არჩევნო კომისიამ

ახ. კ. გ. ბეჭვიანი დაიბადა 1903 წელს გეგუკორის რაიონის სოფელ დიდიკონში, გლეხის ოჯახში. 1927 წელს იგი შევიდა საკავშირო კ. პ. (ბ) რიგებში. 1927-დან 1934 წლამდე იყო ხელმძღვანელ კომკავშირულ სამუშაოზე აფხაზეთში და საქართველოს ალკ ცენტრალურ კომიტეტში. 1934 წელს ახ. ბეჭვიანს ირჩევენ საქართველოს კ. პ. (ბ) გეგუკორის რაიონის პირველ მდივნად, შემდეგ საქართველოს კ. პ. (ბ) ზუგდიდის რაიონის პირველ მდივნად. 1937-დან 1940 წლამდე ახ. ბეჭვიანი იყო საქართველოს კ. პ. (ბ) აფხაზეთის საოლქო კომიტეტის პირველი მდივანი, ამის შემდეგ იგი მუშაობს საქართველოს სს რესპუბლიკის სატყეო მრეწველობის სახალხო კომისრად, ხოლო შემდეგ საქართველოს სს რესპუბლიკის მიწადმოქმედების სახალხო კომისიის პირველ მოადგილედ და საქართველოს სს რესპუბლიკის მიწათმოქმედების პოლიტსამმართველოს უფროსად.

1943 წლიდან ახ. კ. გ. ბეჭვიანი ხელმძღვანელ პარტიულ სამუშაოზეა—ჯერ საქართველოს კ. პ. (ბ) ფოთის საქალაქო კომიტეტის მდივნად, ხოლო შემდეგ მას ირჩევენ საქართველოს კ. პ. (ბ) აჭარის საოლქო კომიტეტისა და ბათუმის საქალაქო კომიტეტის პირველ მდივნად.

ახ. ბეჭვიანი დაჯილდოებულია შრომის წითელი დროშის ორდენით და სამამულო ომის წლებში—**ლენინის** ორდენით და წითელი ვარსკვლავის ორდენით. იგი დაჯილდოებულია აგრეთვე მედლებით „კავკასიის დაცვისათვის“ და „1941-1945 წლების დიდ სამამულო ომში მამაცური შრომისათვის“.

ახ. კ. გ. ბეჭვიანი არის სსრ კავშირის პირველი მოწვევის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი და საქართველოს კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

მიუხედავად ლენინ-სვალინის პარტიის ერთგულ შვილს
ქირილე გიორგისძე ბეჭვიანს

1946 წლის 10 თებერვალს — 2

ბელანი სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს არჩევნებზე!

მეჩხივე კონსტანტინეს-ძე ბალავაია

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს ეროვნულ-შემათა საბჭოს დეპუტატობის კანდიდატად ამხ. მ. კ. ბალავაია რეგისტრაციაში შეატარა მედის № 420 საარჩევნო ოლქის საოლქო საარჩევნო კომისიამ

ამხ. მ. კ. ბალავაიე დაიბადა 1910 წელს წულუკიძის რაიონის სოფელ ღანი-ქვიტირში. 1939 წლიდან საქავშირო კ. პ. (ბ) წევრია.

1934 წელს ამხ. ბალავაიემ დაამთავრა ამიერკავკასიის რკინიგზის ინჟინერთა ინსტიტუტი. 1937 წელს მუშაობს სტალინის სახელობის თბილისის ორთქლმავალ-ვაგონსარემონტო ქარხნის საფაბრიკო-საქარხნო სკოლის უფროსად, ხოლო შემდეგ ქარხნის კადრების მომზადების განყოფილების უფროსად. 1939 წელს გაიგზავნა პარტიულ სამუშაოზე; მუშაობს საქართველოს კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის კადრების განყოფილების კვების მრეწველობის კადრების სექტორის გამგედ. შემდეგ არის საქართველოს კ. პ. (ბ) თბილისის კომიტეტის სამრეწველო განყოფილების გამგე და საქართველოს კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის სატრანსპორტო განყოფილების გამგე.

ამხ. ბალავაიე ომის დაწყებიდან 1943 წლის აგვისტომდე მოქმედ არმიაში იყო, სადაც მუშაობდა დივიზიის პოლიტგანყოფილებაში ჯერ ინსტრუქტორად, ხოლო შემდეგ დივიზიის პოლიტგანყოფილების უფროსად.

1943 წელს, წითელი არმიიდან დაბრუნების შემდეგ, ამხ. ბალავაიეს ირჩევენ საქართველოს ალკ ცენტრალური კომიტეტის მდივნად.

სამამულო ომის წლებში ამხ. ბალავაიე დაჯილდოებულია შრომის წითელი დროშის ორდენით, წითელი ვარსკვლავის ორდენით და მედლებით „კავკასიის დაცვისათვის“, „1941-1945 წლების დიდ სამამულო ომში გერმანიაზე გამარჯვებისათვის“ და „1941-1945 წლების დიდ სამამულო ომში მამაკური შრომისათვის“.

**ხმა მიუხით კომუნისტებისა და უპარტიოთა
სვალისური ბლოკის კანდიდატს
მეჩხივე კონსტანტინეს-ძე
ბალავაიეს**

1946 წლის 10 თებერვალს— ყველანი სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიუმეში!

ისმაილ ხასანის-ძე უზგაკარაძე
ამხ. ი. ხ. ფუტკარაძის კანდიდატურა
სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს კავ-
შირის საბჭოს დეპუტატობაზე რე-
გისტრირებულია ბათუმის № 559 სა-
პრეზიუმე ოლქის საოლქო საპრეზი-
უმე კომისიის მიერ

ამხ. ი. ხ. ფუტკარაძე აჭარის ავტონომიური საბჭოთა
სოციალისტური რესპუბლიკის სახკომსაბჭოს თავმჯდომე-
რეა. იგი სსრ კავშირის პირველი მოწვევის უმაღლესი
საბჭოს დეპუტატია. აჭარის მშრომელთა კვლავ წამოა-
ყენეს იგი საბჭოთა სახელმწიფოს უმაღლესი ორგანოს
დეპუტატობის კანდიდატად.

ამხ. ფუტკარაძე დაიბადა 1902 წელს, ბათუმის რა-
იონის სოფელ საფუტყრეთში.

1928 წელს ამხ. ფუტკარაძემ ბათუმში დაამთავრა
საბჭოთა-პარტიული სკოლა, შემდეგ კი შევიდა აღმოსავ-
ლეთის მშრომელთა კომუნისტურ უნივერსიტეტში, რომე-
ლიც წარმატებით დაამთავრა 1937 წელს. ამ დროიდან იგი
ხელმძღვანელ საბჭოთა სამუშაოზეა. ბოლშევიკური პარ-
ტიის რიგებში ამხ. ფუტკარაძე შევიდა 1932 წელს.

სუთი წლის წინათ, საქართველოში საბჭოთა ხელი-
სუფლების დამყარების XX წლისთავთან დაკავშირებით
ამხ. ი. ხ. ფუტკარაძე დაჯილდოებულ იქნა **ლენინის**
ორდენით. მისი დამსახურება სოციალისტური სამშობლოს
წინაშე აღნიშნულია საბჭოთა მთავრობის მიერ დიდი სა-
მამულო ომის წლებშიც. იგი დაჯილდოებულია შრომის
წითელი დროშის ორდენით და მედლებით „კავკასიის
დაცვისათვის“ და „მამაცური შრომისათვის 1941-1945
წლების დიდ სამამულო ომში“.

ამხ. ი. ხ. ფუტკარაძე საქართველოს კ. პ. (ბ) აჭარის
საოლქო კომიტეტის ბიუროს წევრი და საქართველოს
კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის წევრობის კანდიდატია.

ს მ ა მ ი ე ს ი თ
ლენინ-სტალინის პარტიის ერთგულ შვილს
ისმაილ ხასანის-ძე უზგაკარაძეს

საარჩევნო ბიულეტენი

სსრ კავშირის უზენაეს საბჭოში არჩევნებისათვის

1937 წლის 12 დეკემბერი

საქართველოს სსრ რესპუბლიკიდან პარლამენტო საბჭოში არჩევნების

ბათუმის ოლქი № 107

დასტოვებული საარჩევნო ბიულეტენში ერთი კანდიდატის გვარი, რომელსაც თქვენ ხმას აძლევთ, დანარჩენი წაშალეთ.

დებუტატობის კანდიდატის გვარი, სახელი, მამის სახელი	ვის მიერ არის წამოყენებული დებუტატობის კანდიდატად
სტურუა ვიოკაი თაღორაძე	<p>ბათუმის რკინიგზის კვანძის მუშათა, ინჟინერ-ტექნიკურ მუშაკთა და მოსამსახურეთა საერთო კრების მიერ.</p> <p>აჭარის მიწსახკომის საბჭოთა მეურნეობების ტრესტის მე-2 საბჭოთა მეურნეობის მუშათა, აგროტექნიკურ პერსონალისა და მოსამსახურეთა საერთო კრების მიერ.</p> <p>აწვევის მშენებლობის მუშათა, ინჟინერ-ტექნიკურ პერსონალისა და მოსამსახურეთა საერთო კრების მიერ.</p> <p>ბათუმის რაიონის სოფელ ურეხის კიროვის სახელობის კოლმეურნეობის კოლმეურნეთა საერთო კრების მიერ.</p> <p>№ ლეგიონის უფროს შემადგენლობისა და წითელარმიელთა კრების მიერ.</p> <p>ხულოს რაიონის, სოფ. სამოლეთის სტალინის სახელობის კოლმეურნეობის კოლმეურნეთა საერთო კრების მიერ.</p> <p>ქედის რაიონის, სოფ. ვაიოს სტახანოვის სახელობის კოლმეურნეობის კოლმეურნეთა საერთო კრების მიერ.</p>

საქართველოს სსრ რესპუბლიკიდან ეროვნებათა საბჭოში არჩევნების ბათუმის საოლქო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე—ი. კოპალაშაძე

ახსცსა, ფ. რ-407, ან.1, ს. 1

საქართველო XX საუკუნის დასაწყისის აზერბაიჯანულ
პრესაში

17.11.1907 **Кавказъ.**
Тифлисъ. Вечеромъ на Хановской
улицѣ во время обычнаго движенія
12 вооруженныхъ окружили сына мил-
лионера Арамянца, гимназиста 8 клас-
са мѣстной гимназiи, усадили въ фа-
этонъ и увезли въ плѣнъ неизвѣ-
стно куда, требуя громаднаго выку-
па; родители плѣнненнаго сейчасъ въ
Петербургѣ.

გაზეთი „კასპი“, 1907 წ. 17 იანვარი

Кавказъ. *Кавк*
1907
Тифлисъ. Окропаридзе и Евсѣевъ,
по обвиненiю въ изготовленiи бомбъ,
всеино-полевымъ судомъ приговорены
на восемь лѣтъ въ каторгу. Въ селе-
нiи Хулугумо, ахалкалакского уѣзда,
ограблена армяно-католическая цер-
ковь.
Зугдиды. Близъ города разбойни-
ки напали на стражниковъ, несшихъ
податныя деньги; въ перестрѣлкѣ ра-
ненъ стражникъ и убиты шесть раз-
бойниковъ.

გაზეთი „კასპი“, 1907 წ. 12 მაისი

Кавказъ.
Тифлисъ. Выборы уполномоченныхъ
отъ крестьянъ въ участковыхъ
сѣздахъ мусульманскихъ районовъ
Закавказья 12 янв. не состоялись и
отложены до окончанiя праздника
Курбанъ-Байрама.
Тифлисъ. Поиски похищеннаго гим-
назиста Арамянца пока безрезультат-
ны; намѣстникъ приказалъ принять
энергичныя мѣры къ его розысканiю.

გაზეთი „კასპი“, 1907 წ. 19 იანვარი

Кавказъ.
Тифлисъ. Поиски плѣнненнаго гимна-
зиста Арамянца безрезультатны; въ
контору Арамянца подброшено пись-
мо отъ плѣнненнаго, очевидно, писан-
ное подъ диктовку: Арамянецъ про-
ситъ отца скорѣе выкупить, не при-
бѣгая къ содѣйствiю полици, и увѣ-
домляетъ, что пользуется хорошимъ
уходомъ.

გაზეთი „კასპი“, 1907 წ. 20 იანვარი

Кавказъ.

Тифлисъ. Вчера вечеромъ старшій городской Петенко стоялъ на посту возлѣ опернаго театра; неизвѣстный подбѣжалъ и выстрѣломъ изъ револьвера убилъ его, произвелъ еще въ лежачаго 4 выстрѣла и, вскочивъ на фаэтонъ, скрылся.

Тифлисъ Намѣстникъ разрѣшилъ прїездъ редemptористовъ на Кавказъ съ ограниченіемъ пребыванія двумя мѣсяцами и чтобы цѣлью прїезда была борьба съ аграрнымъ и социалистическимъ движеніемъ,

Батумъ. Директоръ ящичнаго завода Манташева письмомъ въ редакцію протестуетъ противъ тенденціозныхъ свѣдѣній газеты „Черноморъ“, обвинявшей фирму въ поджогъ завода, въ виду предполагаемаго закрытія и перенесенія дѣла за границу; отклоняя закрытіе, директоръ указываетъ на убыточность отъ пожара, вслѣдствіе страхованія только четверти стоимости сгорѣвшаго и ожидавшейся на дняхъ нагрузки океанскаго парохода; директоръ завода призываетъ заинтересованныхъ рабочихъ содѣйствовать выясненію поджигателей.

გაზეთი „კახპი“, 1907 წ. 11 თებერვალი

Кавказъ.

Тифлисъ. Намѣстникъ ходатайствуетъ предъ министромъ внутреннихъ дѣлъ о выдачѣ 70 селеніямъ Эриванской губ., пострадавшимъ отъ армяно-татарскихъ безпорядковъ и стихійныхъ бѣдствій, продовольственной и сѣменной ссуды въ 88,276 р.

Тифлисъ. Ограбленъ складъ товарищества „Мазуть“, рабочіе склады на 400 р. и магазинъ Мурадянца на 100 р.

Зугдвуды. Убитъ изъ засады сельскій стражникъ.

გაზეთი „კახვი“, 1907 წ.12 აპრილი

Правленіе Бакинскаго Грузинскаго Общества

Симъ извѣщаетъ всѣхъ членовъ Общества, имѣющихъ право рѣшающаго голоса по §§ 10 и 16 устава, что несостоявшееся собраніе 8 Апрѣля, назначено на воскресенье, 15-е Апрѣля, въ 11ч. утра, и будетъ считаться законнымъ. Принимаются членскіе взносы въ конторѣ Общества. (Думская площадь, домъ Ашумова).

გაზეთი „კახვი“, 1907 წ.13 აპრილი

Катастрофа въ Тифлисъ.

(Телеграмма Петербур. Агент.).

Тифлисъ. Вечеромъ 13-го іюня на полянѣ за казармами перваго кавказскаго стрѣлковаго батальона замѣчена кучка людей, разбѣжавшихся при появленіи городского; на мѣстѣ найдены два разрѣзанныхъ пустыхъ мѣшка съ сургучными казенными печатями съ надписями 15.000 и 90.000.

14 іюня задержанъ бросившій первую бомбу, хозяинъ мастерской, въ которой вчера взорвалась бомба. Въ вагонѣ трамвая задержано нѣсколько лицъ, у которыхъ найдены трехрублевки новаго образца изъ числа похищенныхъ 13 іюня.

გაზეთი „კახბი“, 1907 წ. 16 ივნისი

0- уѣздны
Батумъ. „Каково положеніе фарма-
цевтовъ въ батумскихъ аптекахъ, пи-
шутъ „Нов. Об.“,—могутъ показать
слѣдующіе факты: Арендаторъ одной
изъ мѣстныхъ аптекъ провизоръ К.,
вслѣдствіе просьбы фармацевта дать
отпускъ для поправленія здоровья,
заплатилъ ему впередъ мѣсячное жа-
лованье, согласно уставу, и сказалъ:
„Больныхъ мнѣ не надо!“ Владѣлецъ
другой аптеки уволилъ ученика М.
за то, что послѣдній отказался ис-
полнить приказаніе своего патрона
заправить и зажечь лампы. При этомъ
аптекарь напутствовалъ его слѣдую-
щей прощальной рѣчью: „Такъ какъ
ты (служащимъ своимъ онъ всегда
говорить „ты“,—отъ сердечнаго ли
отношенія или по грубости—сказать
трудно) оказался исполнить мое при-
казаніе, то собирай свои вещи и от-
правляйся на всѣ четыре стороны.
Хоть ты хорошій работникъ, но съ та-
кимъ характеромъ ты мнѣ не нуженъ.“
Такъ относятся аптекари къ своимъ
служащимъ, которымъ они по уставу
должны замѣнять чуть не отца“.

გაზეთი „ბაკინსკია იზვესტია“ 1904 წ. 8 აგვისტო

До Кавказу и Закаспію.

(Отъ нашего корреспондента).
Кутаись.

Дѣло объ убійствѣ изъ засады агента полиціи Т. Арошидзе (см. „Б. Изв.“ № 245), окончилось осужденіемъ одного изъ пяти подсудимыхъ г. Долидзе на 10-ти лѣтнія каторжныя работы. Прочіе подсудимые окружнымъ судомъ оправданы. Обвиненный г. Долидзе обжаловалъ приговоръ суда.

— Въ воскресенье, 31 октября, порядокъ на улицахъ гор. Кутаиса былъ нарушенъ толпою новобранцевъ, прошедшихся по улицамъ города съ пѣніемъ пѣсней, криками и пр. При появленіи полиціи толпа разсѣялась.

— Членъ суда г. Липко переводится въ таганрогскій окружный судъ.

გაზეთი „ბაკინსკაია იზვესტია“, 1904 წ. 24 ნომბერი

По Кав. и Закаспію

Тифлисъ. Въ военно-окружномъ судѣ 16 сентября разсматривалось дѣло рядового 258 сухумскаго полка Григ. Солодова, обвиняемаго въ шестикратномъ побѣгѣ изъ полка. На судѣ предсѣдательствоваль генер.-л. Шмерлингъ, члены: полк. Кучевскій, подполк. Григорашвили, кап. Васильевъ, есауль Лорисъ-Меликовъ и зап. членъ подполк. Черногоровъ. Обвиняль военный прокуроръ Петровъ, защищаль подсудимаго подпоручикъ Кошлаковъ. Судъ подсудимаго Солодова приговориль къ 5-лѣт. тюремному заключенію. („Н. О.“)

— Многіе изъ бакинскихъ жителей послѣ послѣднихъ событій переселились въ Тифлисъ и ходатайствуютъ о переводѣ ихъ дѣтей изъ бакинскихъ учебныхъ заведеній безъ экзаменовъ въ соотвѣтствующіе классы тифлисскихъ учебныхъ заведеній. Такихъ ходатайствъ поступило до 70. („Кавк.“)

— Тифл. гор. голова г. Вермишевъ, согласно прошенію, увольняется отъ должности.

Советская Грузия.

На Батум!

(Официальное сообщение).

6 марта Красные войска, после героического перехода через занесенный снегом Сурамский перевал, овладели им. Туннель пройден и закреплен за Красными войсками. Деморализованные части противника в панике отступают. В этом районе захвачено 20 паровозов и 50 пустых вагонов.

Красный Боржом.

Ободренные и воодушевленные приближением Красных войск революционные пролетарии—рабочие и железнодорожники Боржома, свергли ненавистную буржуазно-меньшевистскую власть и, образовав ревком, отправили делегацию на станцию Сумбатово, и приветствуя своих освободителей.

გაზეთი „ბაკინსკი რაბოჩი“, 1921 წ. 9 მარტი

ჩვენო ავტორები:

- 1. ქეთევან ფუტკარაძე** - თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი;
- 2. ირმა კარანაძე** - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ფილოლოგიის დოქტორი;
- 3. ელგუჯა ჩაგანავა** - აჭარის არ განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს საქვეუწყებო დაწესებულება - საარქივო სამმართველოს სამსახურის უფროსი;
- 4. თამაზ ფუტკარაძე** - აჭარის არ განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს საქვეუწყებო დაწესებულება - საარქივო სამმართველოს სამსახურის უფროსი; ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი;
- 5. ნატო ქიქავა** - აჭარის არ განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს საქვეუწყებო დაწესებულება - საარქივო სამმართველოს მეორე კატეგორიის უფროსი სპეციალისტი;
- 6. მზია კეკეიშვილი** - აჭარის არ განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს საქვეუწყებო დაწესებულება - საარქივო სამმართველოს მეორე კატეგორიის უფროსი სპეციალისტი;
- 7. ფრიდონ ქარდავა** - აჭარის არ განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს საქვეუწყებო დაწესებულება - საარქივო სამმართველოს მეორე კატეგორიის უფროსი სპეციალისტი;
- 8. ლუკა სარალიძე** - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტი

OUR AUTHORS:

- 1. Ketevan Phutkaradze** - Doctor of Tbilisi State University;
- 2. Irma Karanadze** - Doctor of Philology of Batumi Shota Rustaveli State University;
- 3. Elguja Chaganava** - Head of service of Sub-department of Ajara AR Education, culture and sport ministry - Archives Administration;
- 4. Tamaz Phutkaradze** - Head of service of Sub-department of Ajara AR Education, culture and sport ministry - Archives Administration; professor of Batumi Shota Rustaveli State University;
- 5. Nato Kikava** - senior specialist of Sub-department of Ajara AR Education, culture and sport ministry - Archives Administration;
- 6. Mzia Kekeishvili** - senior specialist of Sub-department of Ajara AR Education, culture and sport ministry - Archives Administration;
- 7. Fridon Kardava** - senior specialist of Sub-department of Ajara AR Education, culture and sport ministry - Archives Administration;
- 8. Luka Saralidze** - student of Batumi Shota Rustaveli State University.

სარჩევი:

ქეთევან ფუტყარაძე - საზღვარგარეთის ქართველოლოგიური კერები და ემიგრანტი ქართველი მკვლევარები აკადემიური ცოდნის გაცვლის კონტექსტში..... 3

ნატო ქიქავა - საქართველო-პოლონეთის ურთიერთობის საკითხები აჭარის საარქივო სამმართველოში დაცული დოკუმენტების მიხედვით (პოლონელების შესახებ არსებული დოკუმენტების მიმოხილვა)..... 18

Тамаз Путкарадзе - Азербайджан глазами грузинского этнолога 28

Ирма Каранадзе - роль телевизионного рекламного текста среди других средств рекламной деятельности 46

ელგუჯა ჩაგანავა - ზოგი რამ დაზვერვის ისტორიიდან..... 53

ფრიდონ ქარდავა - მთაწმინდის კაცის წერილი 61

მზია კეკელიძე - 1877-1878 წწ. რუსეთ-თურქეთის ომი და ქობულეთი 69

შეხვედრა საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლის აღსაზრდელებთან..... 73

სტამბოლის ქართულ სავანეში დაცული პუბლიცისტური წერილები.... 82

აზერბაიჯანის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში საქართველო-აზერბაიჯანის სასაზღვრო საკითხების შესახებ დაცული საარქივო დოკუმენტები 85

ძველი პრესის ფურცლებიდან..... 99

საქართველო XX საუკუნის დასაწყისის აზერბაიჯანულ პრესაში..... 103

სქანის ხაზები
სამართლები